

Lewensoriëntering

ONDERWYSESGIDS

B. Danisa • M. Mitchell

Dit is onwettig om enige bladsye uit hierdie boek te fotokopieer
sonder die skriftelike toestemming van die Uitgewer.

OXFORD
UNIVERSITY PRESS
SOUTHERN AFRICA

Oxford University Press Southern Africa (Edms.) Bpk.

Vasco Boulevard, Goodwood, Kaapstad, Republiek van Suid-Afrika
Posbus 12119, N1-stad, 7463, Kaapstad, Republiek van Suid-Afrika

Oxford University Press Southern Africa (Edms.) Bpk. is 'n filiaal van
Oxford University Press, Great Clarendonstraat, Oxford OX2 6DP.

Die Press, 'n departement van die Universiteit van Oxford, bevorder die Universiteit se doelwit
van voortreflikheid in navorsing, vakkundigheid en onderrig deur wêreldwyd te publiseer in

Oxford New York

Auckland Dar es Salaam Hongkong Kaapstad Karatsji
Koeala Loempoer Madrid Melbourne Mexikostad Nairobi
Nieu-Delhi Shanghai Taipei Toronto

Met kantore in

Argentinië Brasilië Chili Frankryk Griekeland Guatemala Hongarye
Italië Japan Die Oekraïne Oostenryk Pole Portugal Singapoer Suid-Korea
Switserland Tsjeggiese Republiek Turkye Viëtnam

Oxford is 'n geregistreerde handelsmerk van Oxford University Press
in die Verenigde Koninkryk en sekere ander lande.

Gepubliseer in Suid-Afrika
deur Oxford University Press Southern Africa (Edms.) Bpk., Kaapstad

Headstart Lewensorientering Graad 8 Onderwysersgids

ISBN 9780199059249

© Oxford University Press Southern Africa (Edms.) Bpk. 2013

Die morele regte van die skrywers word gehandhaaf.

Databasisregte Oxford University Press Southern Africa (Edms.) Bpk. (skepper)

Eerste uitgawe 2013

Alle regte voorbehou. Geen gedeelte van hierdie publikasie mag sonder dat skriftelike
verlof vooraf van Oxford University Press Southern Africa (Edms.) Bpk. verkry is, gereproduseer
of in 'n stelsel vir inligtingsbewaring geberg word of op enige wyse weergegee word nie,
tensy soos uitdruklik deur die wet toegelaat, of kragtens ooreenkoms met die geskikte
organisasie vir reprografikaregte. Rig enige navrae ten opsigte van reproduksie benewens bogenoemde aan
Oxford University Press Southern Africa (Edms.) Bpk., by die adres bo.

Hierdie boek mag nie in enige ander gebonde vorm of met enige ander omslag gesirkuleer word
nie, en dieselfde voorwaarde moet op enige aanskaffer geplaas word.

Uitgewer: Elaine Williams

Redakteur: Tammin Barker

Vertaler: Marie Raubenheimer

Gedruk en gebind deur

Erkennings

Die uitgewer en outeurs bedank graag die organisasies wat materiaal verskaf het en toestemming vir die reproduksie daarvan verleen het. Alles
moontlik is gedoen om kopiereghouers op te spoor, maar waar dit onmoontlik was, ontvang die uitgewer graag inligting sodat enige weglatings in
verdere uitgawes reggestel kan word.

Inhoud

Inleiding	5
Riglyne vir die gebruik van hierdie Onderwysersgids	5
Vier duidelike afdelings	5

Afdeling 1: Kurrikulum- en

Assesseringsbeleidsverklaring

Tydstoekenning vir onderrig	7
Die KABV vir Lewensoriëntering	7

Afdeling 2: Beplanning en assessering van Lewensoriëntering in die Senior Fase11

Beplanning	11
Onderrigplan vir Lewensoriëntering Graad 8	11
Voorbeeld van lesplan vir Graad 8.....	13
Assessering.....	13
Die vier assesseringstappe.....	14
Soorte assessering	14
Soorte formele assessering vir Lewensoriëntering.....	15
Formele Program van Assessering (PvA) vir Lewensoriëntering.....	16
Kognitiewe vlakke en vermoëns in Lewensoriëntering in die Senior Fase.....	17
Assesseringsrubrieke.....	18

Afdeling 3: Onderrig en leer in Lewensoriëntering.....

Inklusiewe onderrig.....	24
Metakognitiewe strategieë	26

Afdeling 4: Riglyne vir onderrig.....

Kwartaal 1	28
Eenheid 1 Selfbeeldvorming en selfmotivering	31
Eenheid 2 Fisieke fiksheid (1).....	34
Eenheid 3 Seksualiteit.....	36
Eenheid 4 Fisieke fiksheid (2).....	40
Eenheid 5 Verhoudings en vriendskappe	41
Eenheid 6 Fisieke fiksheid (3).....	45
Eenheid 7 Verskillende leerstyle	46
Eenheid 8 Fisieke fiksheid (4).....	47
Formele Assessering: Voorbeelde en Memorandums.....	48

Liggaamsopvoedingtaak (LOT).....	54
Kwartaal 2	55
Eenheid 1 Identifiseer en pas jou eie leerstyl toe.....	57
Eenheid 2 Deelname aan teikenspeletjies (1)	58
Eenheid 3 Loopbaankategorieë en die rol van werk met betrekking tot Suid-Afrika se behoeftes.....	60
Eenheid 4 Deelname aan teikenspeletjies (2)	62
Eenheid 5 Middelmisbruik.....	64
Eenheid 6 Deelname aan teikenspeletjies (3)	67
Formele Assessering: Voorbeelde en Memorandums	69
Liggaamsopvoedingtaak (LOT).....	81
Kwartaal 3	82
Eenheid 1 Die verhouding tussen prestasie in skoolvakke belangstellings en vermoëns .	86
Eenheid 2 Verbeter jou bewegingstegnieke (1)	92
Eenheid 3 Omgewingsgesondheidskwessies	93
Eenheid 4 Verbeter jou bewegingstegnieke (2)	96
Eenheid 5 Verantwoordelike besluite oor MIV en Vigs.....	98
Eenheid 6 Verbeter jou bewegingstegnieke (3)	101
Eenheid 7 Nasiebou	102
Eenheid 8 Verbeter jou bewegingstegnieke (4)	106
Formele Assessering: Voorbeelde en Memorandums; Rubriek vir Projek.....	107
Liggaamsopvoedingtaak (LOT).....	111
Kwartaal 4	112
Eenheid 1 Menseregteskendings en geslagsgelykheid.....	115
Eenheid 2 Buitelug-ontspanningsaktiwiteite (1)	119
Eenheid 3 Kulturele diversiteit in Suid-Afrika	120
Eenheid 4 Buitelug-ontspanningsaktiwiteite (2).....	124
Formele Assessering: Voorbeelde en Memorandums	125
Liggaamsopvoedingtaak (LOT).....	135

Inleiding

Riglyne vir die gebruik van hierdie Onderwysersgids

Hierdie Lewensoriëntering-onderwysersgids is deel van 'n kursus wat ryk is aan hulpbronne vir volledige kurrikulumdekking en vir die suksesvolle ontwikkeling van Lewensoriënteringsvaardighede.

Die Onderwysersgids ondersteun jou deur:

- vakterminologie, die terminologie in die Nasionale Kurrikulum- en Assesseringsbeleidsverklaring (KABV) en onderrigterminologie te definieer
- tydstoekenning, inhoud en hulpbronne in oorsig oor die inhoud aan te dui, en deur die kursus in lesse te struktureer, met duidelike riglyne vir onderrig volgens die KABV
- agtergrondinligting (voorafkennis en vaardighede wat in vorige grade gedek is en/of interessante vak-/onderwerpagtergrond) te verskaf
- remediërende- en uitbreidingsaktiwiteite te voorsien
- voorgestelde antwoorde vir elke aktiwiteit te voorsien
- formele assesseringstake en nasienriglyne en rubrieke, soos vereis deur die KABV, te verskaf

Vier duidelike afdelings

Afdeling 1: Hoe hierdie kursus werk

- Die Leerdersboek
- Die Onderwysersgids
- Die Kurrikulum- en Assesseringsbeleidsverklaring
- Die KABV vir Lewensoriëntering

Afdeling 2: Beplanning en assessering van die Senior Fase van Lewensoriëntering

- Vier assesseringstappe
- Soorte assessering
- Soorte formele assessering
- Kognitiewe vlakke en vermoëns
- Assesseringsrubrieke

Afdeling 3: Onderrig en leer van Lewensoriëntering

- Onderrig van persoonlike en sosiale welstand
- Inklusiewe onderrig
- Metakognitiewe strategieë

Afdeling 4: Riglyne vir onderrig

Afdeling 1: Kurrikulum- en Assesseringbeleidsverklaring

Hierdie reeks is gebaseer op die Nasionale Kurrikulumverklaring Grade R – 12 (NKV, Januarie 2012) wat die beleidsdokument vir leer en onderrig in Suid-Afrika behels. Die NKV bestaan uit drie dokumente, naamlik:

- Kurrikulum- en Assesseringbeleidsverklarings (KABV) vir alle goedgekeurde vakke vir Grade R - 12
- Nasionale Beleid met betrekking tot die program- en bevorderingsvereistes van die Nasionale Kurrikulumverklaring Grade R – 12
- Nasionale Protokol vir Assessering van Grade R – 12 (Januarie 2012).

Elke KABV-dokument het vier afdelings:

- Afdeling 1: Inleiding tot die Kurrikulum- en Assesseringbeleidsverklaring vir die bepaalde vak
- Afdeling 2: Die bepaalde vak se doelwitte, tydstoekening en vereistes om dit as vak aan te bied
- Afdeling 3: Oorsig oor onderwerpe en onderrigplan van die bepaalde vak
- Afdeling 4: Assessering met betrekking tot die bepaalde vak.

Afdeling 2, 3 en 4 van die KABV-dokumente, tesame met die Nasionale Beleid met betrekking tot die program- en bevorderingsvereistes van die NKV, verteenwoordig die norme en standaarde van die Nasionale Kurrikulumverklaring Grade R - 12. Hierdie dokumente vorm saam die grondslag om die minste uitkomste, prosesse en prosedures te bepaal wat leerderprestasie in openbare en onafhanklike skole assessee.

Tydstoekenning vir onderrig

Onderrigtyd vir die Senior Fase is as volg:

Vak	Onderrigure per week	Totaal per kwartaal
Huistaal	5	50
Eerste Addisionele Taal	4	40
Wiskunde	4,5	45
Natuurwetenskappe	3	30
Sosiale Wetenskappe	3	30
Tegnologie	2	20
Ekonomiese en Bestuurswetenskappe	2	20
Lewensoriëntering	2	20
Skeppende Kunste	2	20
Totaal	27,5	275

Die KABV vir Lewensoriëntering

Elke KABV-dokument bied:

- 'n oorsig oor onderwerpe en die vakgebied se inhoud (sien hieronder)
- die gewigstoekenning vir elke vakgebied soos voorgeskryf
- 'n onderrigplan vir die vak

Oorsig van Lewensoriëntering in die Senior Fase

	Onderwerp	Graad 7	Graad 8	Graad 9
Kwartaal 1	Self-ontwikkeling in die samelewing	Selfbeeld; Puberteit- en geslag-samestellings; Groepsdruk	Selfbegrip; self-motivering; Positiewe self-spraak, strategieë en vaardighede; Seksualiteit; Verhoudings en vriendskappe tuis, op skool en in die gemeenskap	Vaardighede om doelwitte op te stel; Leefstylkeuses; Seksuele gedrag en seksuele gesondheid
	Wêreld van werk	Lees en studeer; Ontwikkeling van geheue	Verskillende leerstyle; Lees en skryf	Tydsbestuur-vaardighede; Lees en skryf; Hou 'n joernaal
	Liggaams-opvoeding	Deelname aan en bewegingsuitvoering in 'n fiksheidsprogram; Veiligheidsmaatreëls	Deelname aan en bewegings-uitvoering in 'n fiksheids-program; Veiligheids-maatreëls	Deelname aan en bewegings-uitvoering in aktiwiteite wat fisieke welstand bevorder; Veiligheids-maatreëls
Kwartaal 2	Gesondheids-sosiale en omgewings-verantwoordelikheid		Maatskaplike faktore wat tot dwelmmisbruik in die samelewing bydra	
	Grondwetlike regte en verantwoordelikhede	Menseregte in die Grondwet; Hanteer mishandeling in verskillende kontekste		Burgers se regte en verantwoordelikhede; Grondwetlike waardes; Vier nasionale en internasionale dae
	Wêreld van werk	Loopbaanvelde, uitdagings, verwante skoolvakke, aktiwiteite, geleenthede, vereistes, duur van studie, bronne	Identifiseer en pas eie leerstyle toe; Ses loopbaan-kategorieë; Rol van werk met sosiale en ekonomiese behoeftes	Opsies met skoolsertifikate (NSS vs NSB); Kennis van die werkplek betrekking tot regte, verantwoordelikhede en geleenthede

	Liggaams-opvoeding	Deelname en bewegings-uitvoering in inheemse spele en Invalspeletjies; Veiligheids-maatreëls	Deelname aan en bewegings-uitvoering in teikenspele; Veiligheids-maatreëls	Deelname aan en uitvoering van spelplan vir individuele of spansport; Veiligheids-maatreëls
Kwartaal 3	Gesondheids, sosiale en omgewings-verantwoordelikheid	Dwelmmisbruik: vorms, simptome en voorkoming, persoonlike faktore, vroeë bespeuring; Omgewings-gesondheid Plaaslike omgewing-gesondheids-probleme, projekte en strategieë; ontwikkel 'n aksieplan	Kwessies oor omgewing-gesondheid: Wette, beleid en programme; Vereer Aardedag; MIV en VIGS: voorkoming en veiligheids-kwessies; versorging van mense wat met die siekte leef	Vrywillige dienslewering; Gesondheid- en veiligheids-kwessies met betrekking tot geweld
	Grondwetlike regte en verantwoordelikhede		Nasiebou: omskrywing, bevordering en bydrae	
	Wêreld van werk	Simuleer loopbaan-verwante aktiwiteite; Waarde en belangrikheid van werk om aan persoonlike behoeftes en potensiaal te voldoen	Verhouding tussen prestasie in skoolvakke en belangstellings en vermoëns; Besluitnemings-proses	Loopbaan- en vakkekeuses; Besluitnemings-vaardighede met betrekking tot stappe om die mees werksverwante vakke te kies
	Liggaams-opvoeding	Opeenvolgende fisieke aktiwiteite; rotasie, balans, elevasie en ritmiese bewegings	Deelname aan en uitvoering van bewegings-tegnieke; Veiligheids-maatreëls	Deelname aan en opskerping van uitvoering van bewegings-aktiwiteite; Veiligheids-maatreëls
	Selfontwikkeling in die samelewing	Persoonlike dieet en voeding: faktore wat persoonlike dieet beïnvloed, maniere om voedingswaarde van persoonlike dieet te verbeter		

Kwartaal 4	Selfontwikkeling in die samelewing	Persoonlike dieet en voeding; hoe om persoonlike dieet meer voedsaam te maak		Uitdagende situasies: depressie, rou, verlies, trauma en krisis
	Grondwetlike regte en verantwoordelikhede	Rol van mondelinge tradisies en geskrifte in vernaamste godsdienste in SA	Skending van menseregte en geslagsgelykheid; Kulturele diversiteit; Godsdienste se bydraes tot sosiale ontwikkeling	Bydraes van verskeie godsdienste om vrede te bevorder; Sportetiek in alle liggaams-aktiwiteite
	Wêreld van werk			Verskaffers van befondsing vir studie en loopbane; Beplanning en doelwitstelling vir lewenslange leer
	Liggaamsopvoeding	Deelname aan buitelug-ontspannings-program; Veiligheidsmaatreëls	Deelname aan en uitvoering van buitemuurse ontspannings-aktiwiteit; Veiligheidsmaatreëls	Deelname aan en opskerpings van uitvoering van buitemuurse ontspannings-aktiwiteit; Veiligheidsmaatreëls
	Gesondheids-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid	Algemene siektes: TB, diabetes, anoreksie, vetsug, epilepsie, MIV en VIGS; oorsake, behandelingsopsies, hulpbronne, strategieë om met siektes saam te leef		

Afdeling 2: Beplanning en assessering van Lewensoriëntering in die Senior Fase

Beplanning

Onderrigplan vir Lewensoriëntering Graad 8

Hierdie onderrigplan dui die volgende aan:

- die tydstoekenning van die onderwerpe vir die kursus per kwartaal
- waar om die relevante inhoud en aktiwiteite in die Leerdersboek te soek
- wanneer formele assessering plaasvind, met kruisverwysings na geskikte aktiwiteite in die Leerdersboek

Hierdie onderrigplan volg die tydstoekenningsoos uiteengesit in die KABV vir Lewensoriëntering. Daar is twee uur onderrig per week.

Inhoud/onderwerpe	Leerdersboek	Aktiwiteite en assessering	Onderrigtyd
Kwartaal 1	Module 1, bladsy 8		
Selfontwikkeling in die gemeenskap	Eenheid 1, bladsy 10 tot 20	1-3	2 uur
Liggaamsopvoeding: Fiksheid	Eenheid 2, bladsy 21 tot 23	1-3	2 uur
Selfontwikkeling in die gemeenskap	Eenheid 3, bladsy 24 tot 33	1-4	3 uur
Liggaamsopvoeding: Fiksheid	Eenheid 4, bladsy 34 tot 35.	1-2	3 uur
Selfontwikkeling in die gemeenskap	Eenheid 5, bladsy 36 tot 43	1-3	3 uur
Liggaamsopvoeding: Fiksheid	Eenheid 6, bladsy 44 tot 45	1-2	3 uur
Werkomgewing: Leerstyle	Eenheid 7, bladsy 46 tot 48	1	2 uur
Liggaamsopvoeding: Fiksheid	Eenheid 8, bladsy 49 tot 51	3	2 uur
Kwartaal 2	Module 2, bladsy 52		
Werkomgewing	Eenheid 1, bladsy 54 tot 56	1-2	2 uur
Liggaamsopvoeding: Teikenspeletjies	Eenheid 2, bladsy 57 tot 58.	1-2	2 uur

Werkomgewing: Loopbaankategorieë	Eenheid 3, bladsy 59 tot 68	1-3	2 uur
Liggaamsopvoeding: Teikenspeletjies	Eenheid 4 bladsy 69 tot 73	1-3	2 uur
Gesondheids-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid: Middelmisbruik	Eenheid 5, bladsy 74 tot 81	1-3	2 uur
Liggaamsopvoeding: Teikenspeletjies	Eenheid 6, bladsy 82 tot 85	1-4	2 uur
Kwartaal 3	Module 3, bladsy 87		
Werkomgewing	Eenheid 1, bladsy 88 tot 96	1-8	2 uur
Liggaamsopvoeding: Beweging	Eenheid 2, bladsy 97 tot 99	1-2	2 uur
Gesondheids-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid	Eenheid 3, bladsy 100 tot 104	1-2	2 uur
Liggaamsopvoeding: Beweging	Eenheid 4, bladsy 105 tot 107	1-5	2 uur
Gesondheids-, sosiale en en omgewingsverantwoordelikheid: MIV en VIGS	Eenheid 5, bladsy 108 tot 114	1-3	2 uur
Liggaamsopvoeding: Beweging	Eenheid 6, bladsy 115 tot 116	1-3	2 uur
Grondwetlike regte en verantwoordelikhede: Nasiebou	Eenheid 7, bladsy 117 tot 125	1-6	2 uur
Liggaamsopvoeding: Beweging	Eenheid 8, bladsy 126 tot 127	1-3	2 uur
Kwartaal 4	Module 4, bladsy 128		
Grondwetlike regte en verantwoordelikhede: Menseregte	Eenheid 1, bladsy 130 tot 140	1-5	2 uur
Liggaamsopvoeding	Eenheid 2, bladsy 141 tot 143	1	2 uur
Grondwetlike regte en verantwoordelikhede: Kulturele diversiteit	Eenheid 3, bladsy 144 tot 153	1-6	2 uur
Liggaamsopvoeding	Eenheid 4, bladsy 154 tot 155	1-3	2 uur

Voorbeeld van lesplan vir Graad 8

Vir party mense is daaglikse lesplanne nuttig, hoewel dit nie 'n formele beleidsvereiste is nie. Hier onder volg 'n voorbeeld van 'n voltooide lesplan.

Datum: Februarie	Graad: 8	Kwartaal: 1
Module: 1	Eenheid: 6	Kontaktyd: 3 ure
Inhoud/konsep: Uitvoering van bewegings – voltooi 'n hindernisbaan, veiligheidskwessies	Aktiwiteite: deelname aan 'n hindernisbaan	Bronne benodig: Hoela-hoepels, kegels, bakstene, plank
Aktiwiteit 1: Opwarming		
Skakels met vorige aktiwiteit: Leerders se vorige ervaring sal hulle help.		
Skakels met volgende aktiwiteit: leerders sal hul aanbiedings verder verfyn.		
Onderrigplan * Kontroleer voorafkennis: klasbespreking oor hindernisbane * Onderrigprosedures (metodes wat jy sal aanwend): klasbespreking, verduidelik opdragte en herinner leerders om op te warm * Vorderingskontrole: kontroleer begrip deur ervare leerders die verskillende bewegings te laat demonstreer.		
Assessering: onderwyser neem leerders se prestasies waar.		
Vertroulike inligting/onderwyser se siening: Onderwyser moet notas maak oor individuele prestasies en ook oor leerders wat bykomende hulp nodig het.		

Assessering

Assessering handel oor die insameling van bewyse oor die leerders se leerwerk. Dit is 'n integrerende deel van leer en onderrig, en moet saam met die lesinhoud beplan word.

Assessering help om die behoeftes van die leerders te identifiseer. Dit bied ook bewys van vordering, stel onderwysers in staat om na te dink oor wat hulle doen en maak voorsiening om aan alle insethouers terugvoering te gee en verslag te doen. Goeie assesseringspraktyke in Lewensoriëntering sluit in:

- Assessering of vaardighede en doelwitte wat by inhoudskennis aangepas word
- Verskaffing van terugvoering.

Die vier assesseringstappe

1. Om bewyse oor prestasie te genereer en in te samel
2. Om die bewyse te evalueer
3. Om die bevindings aan te teken
4. Om die bevindings as riglyne vir toekomstige leer en onderrig te gebruik.

Soorte assessering

Informele of daaglikse assessering

Informele assessering is daaglikse monitering van die leerders se vordering. Dit word gedoen deur waarnemings, besprekings, praktiese demonstrasies, leerder-onderwyser-konferensies, informele interaksies in die klaskamer ens.

Die KABV vertel ons dat informele assessering gebruik moet word om terugvoering aan die leerders te gee en om inligting oor onderrigbeplanning te verskaf, maar dit hoef nie aangeteken of vir bevordering in aanmerking geneem te word nie. Dit behoort nie beskou te word as iets bo en behalwe leeraktiwiteite wat in die klaskamer plaasvind nie. Leerders of onderwysers kan hierdie assesseringstake merk.

Self-assessering en portuur-assessering betrek leerders aktief by assessering. Dit is belangrik, want dit laat leerders uit hulle eie prestasie leer en laat hulle daarvoor nadink.

Leerders vind dit dikwels moeilik om uitgebreide skryfwerk te voltooi. Daarom het ons verskeie aktiwiteite voorsien wat hierdie vaardigheid help ontwikkel..

Leerders moet gereeld lees en skryf, met sinne en paragrawe begin en uitbou tot op uitgebreide stukke werk. Heelwat hiervan kan gestruktureer word deur aktiwiteite deur te werk wat in hierdie boek voorsien word.

Formele assessering

Al die assesseringstake wat 'n formele assesseringsprogram vir die jaar saamstel, word as formele assessering beskou. Formele assesseringstake word deur die onderwyser gemerk en formeel aangeteken vir vordering- en sertifiseringsdoeleindes. Al die formele assesseringstake word gemodereer vir gehalteversekeringsdoeleindes en om te verseker dat behoorlike standaarde gehandhaaf word.

Formele assessering bied onderwysers 'n stelselmatige manier om te evalueer hoe goed leerders in 'n graad en in 'n bepaalde vak vorder. Voorbeelde van formele assessering sluit in toetse, eksamens, praktiese werkopdragte, projekte, mondelinge aanbiedings, demonstrasies, optredes ensovoorts. Formele assesseringstake maak deel uit van 'n jaarlange formele assesseringsprogram in elke graad en vak.

Soorte formele assessering vir Lewensoriëntering

Toetse en eksamens

Hierdie is individuele assesseringstake. Toetse en eksamens vir formele assessering moet 'n aansienlike hoeveelheid inhoud dek. Toetse en eksamens moet onder streng beheerde omstandighede afgehandel word.

Take en opdragte

Take en opdragte moet opgestel word om die inhoud en konsepte van die vak te dek en 'n verskeidenheid aktiwiteite insluit wat gekies word om die geïdentifiseerde doelwitte en vaardighede te assesseer.

Voordat onderwysers 'n assesseringstaak aan leerders gee, moet hulle seker maak dat hulle self al die vrae kan beantwoord. Wanneer onderwysers 'n assesseringstaak opstel, moet hulle 'n memorandum van antwoorde en/of 'n rubriek vir die assessering opstel. Verwys na die sewepunt-graderingskode of suksessaal wanneer 'n rubriek opgestel word.

Terugvoering moet sterk punte erken en swak plekke identifiseer om aan leerders se ontwikkelingsbehoefte te voldoen. Aksieplanne oor hoe om leerders by te staan, moet hierdie terugvoering vergesel. Dit is belangrik dat die terugvoering wat aan leerders voorsien word, hulle aanmoedig om beter te doen en hulle selfvertroue te bou.

Formele Program van Assessering (PvA) vir Lewensoriëntering

Ons het 'n volledige Formele Program van Assessering opgestel. Die assesserings wat in hierdie afdeling beskryf word, maak voorsiening vir die reeks kognitiewe vlakke en vermoëns wat deur die KABV vereis word.

Kognitiewe vlak	Persentasie
Laer-orde: Lys van Wat? Waarom? Wie? Wanneer? Waar?	40%
Middelorde: Bespreek, verduidelik, beskrywe	40%
Hoërorde: Ontleed, evalueer, voeg saam, evalueer krities, ondersoek	20%

Kwartaal 1	Selfontwikkeling in die samelewing LOT	Geskrewe taak (bl. 47) Deelname/uitvoering van bewegings (bl. 48)
Kwartaal 2	Selfontwikkeling in die samelewing; Loopbane; Gesondheids-,sosiale en omgewingsverantwoordelikheid LOT	Halfjaar-eksamen Deelname aan/Uitvoering van beweging in teikenspeletjies (bl. 85)
Kwartaal 3	Gesondheids-,sosiale en omgewingsverantwoordelikheid LOT	Projek (bl. 134) Deelname aan/Uitvoering van bewegingstegnieke (bl. 128)
Kwartaal 4	Selfontwikkeling in die samelewing; Loopbane; Gesondheids, gemeenskaps- en omgewingsverantwoordelikheid LOT	Jaareindeksamen Deelname/uitvoering van bewegings in buitelugontspanningsaktiwiteit (bl. 161)

Kognitiewe vlakke en vermoëns in Lewensoriëntering in die Senior Fase

KENNIS EN HERROEPING	BEGRIP	TOEPASSING	KONSEPTUELE REDENERING: ONTLEDING	KONSEPTUELE REDENERING: SAMEVATTING	KONSEPTUELE REDENERING: EVALUERING
Laer orde	Middel orde		Hoër orde		
Absorbeer Tel Definieer Identifiseer Etiketsteer 'n Lys maak Bymekaar pas Memoriseer Noem Omskryf Aandui Aanhaal Opsê Herken Herhaal Onthou Weergee Reageer Selekteer Sê Afbaken/ natrek	Klassifiseer Vergelyk Omskakel Bespreek Onderskei Definieer Demonstreer Beskryf Skat Verduidelik Veralgemeen Verskaf Voorbeelde Illustreer Aflei Interpreteer Bymekaar pas Parafraseer Herhaal Oorskryf Uitsoek Opsom Vertaal	Verander Verreken Saamstel Demonstreer Teken Illustreer Voorspel Oorvertel Oplos Gebruik	Indeel Differensieer/ onderskei Diskrimineer Ondersoek Organiseer Oorvertel Verdeel Onderverdeel	Abstrak Rangskik Kombineer Saamstel Opstel Skep Ontwerp Bespreek Formuleer Veralgemeen Genereer Groep Integreer Organiseer Opsom/ saamvat	Beoordeel Afsluit/tot 'n slotsom kom Kontrasteer Skep Resenseer Kritiseer Besluit Bevraagteken Evalueer Gradeer Oordeel Regverdig Interpreteer Ondersteun Aanbeveel

Assesseringsrubrieke

Assesseringsinstrument vir Liggaamsopvoedingtaak

Vlak	Beperk	Toereikend	Bekwaam	Uitstekend
Kriterium 1: Gereeldheid van deelname tydens Liggaamsopvoeding-periodes (20 punte)	0% = 0 punte (geen deelname) 1-5% = 1 punt 6-10% = 2 punte 11-15% = 3 punte 16-20% = 4 punte	21-25% = 5 punte 26-30% = 6 punte 31-35% = 7 punte 36-40% = 8 punte 41-45% = 9 punte 46-50% = 10 punte	51-55% = 11 punte 56-60% = 12 punte 61-65% = 13 punte 66-70% = 14 punte 71-75% = 15 punte	76-80% = 16 punte 81-85% = 17 punte 86-90% = 18 punte 91-95% = 19 punte 96-100% = 20 punte
Kriterium 2: Uitkoms van uitvoering van bewegings (10 punte) (5 punte x 2 keer per kwartaal)	Benodig aansienlike aandag: bewegings lie glad nie tot die gewenste uitkoms nie (0-1 punt)	Benodig aandag en afronding: veral in bewegings wat nie altyd tot die gewenste uitkoms lei nie (2-3 punte)	Doeltreffend, effektief en gepas: bewegings lei meestal tot die gewenste uitkoms (4 punte)	Uitsonderlike vaardigheidsvlakke: bewegings lei altyd tot die gewenste uitkoms (5 punte)

Voorbeeld van klaslys vir deelname en uitvoering van beweging in Liggaamsopvoeding

	Kwartaal 1	1. Gereeldheid van deelname (20 punte) LO-periodes per kwartaal (P1=periode 1)								2. Uitvoering van beweging (10 punte)			Totaal vir kwar-taal	
	Leerders se name	P 1	P 2	P 3	P 4	P 5	P 6	%	Punt uit 10	Punt uit 20	1ste waarne- ming (Punt uit 5)	2de waarne- ming (Punt uit 5)	Punt uit 10	Total Punte 30
1														
2														
3														
4														
5														

Groepassesseringsrubriek

Die onderwyser/beoordelaars moet vir groepassessering die volgende rubriek of puntebladvaardighede gebruik:

Naam van die groep:

Punt uit 10	Uitkoms van groep se deelname en uitvoering van bewegingsaktiwiteite			
Organisasie (3 punte)	Nie van toepassing	Die groep het toerusting gebring en dit ten beste gebruik. OF Geen toerusting was nodig nie want die groep het hulle eie kreatiwiteit gebruik	Die groep het nie geweet hoe om die toerusting te gebruik nie	Die groep het nie die toerusting wat hulle vir hulle optrede nodig gehad het, saamgebring nie
		3	2	1
Tydsbestuur (2 punte)	Nie van toepassing	Nie van toepassing	Die groep het binne die toegekende tyd opgetree	Die groep het versuim om tyd te hou
			2	1
Aanbieding (bv. hou al die ingeslote bewegingsaktiwiteite, uitrustings / kleredrag, spanwerk goed verband tydens hulle optrede, ens) (5 punte)	Die groep het al die beweging-aktiwiteite ingesluit. Uitstekende optrede. Al die leerders het uitrustings gedra.	Die groep het al die beweging-aktiwiteite ingesluit. Goeie optrede. Al die leerders het uitrustings gedra.	Die groep het twee beweging-aktiwiteite ingesluit. Hulle moet hulle bewegings verfyn. Al die leerders het uitrustings gedra.	Die groep het een beweging-aktiwiteit ingesluit. Lomp optrede. Sommige leerders het uitrustings gedra.
	5	4	3	1 - 2

Afdeling 3: Onderrig en leer van Lewensoriëntering

Lewensoriëntering handel oor die holistiese ontwikkeling van die leerder dwarsdeur kinderjare en adolessensie. Dit rus leerders toe met kennis, vaardighede en waardes wat hulle help om hulle volle fisieke, intellektuele, persoonlike, emosionele en sosiale potensiaal te bereik.

Die vak moedig leerders aan om Lewensoriëntering te verkry en te beoefen wat hulle sal help om onafhanklik en doeltreffend op die lewese uitdagings te reageer en om aktief en verantwoordelik in die samelewing op te tree. Die vak het ten doel om leerders met betrekking tot drie verskillende, dog verbandhoudende studiegebiede te ontwikkel, naamlik: selfontwikkeling in die samelewing; gesondheid-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid; grondwetlike regte en verantwoordelikhede, wêreld van werk en liggaamsopvoeding.

Daar is 'n wye reeks onderwerpe wat jy tydens die Senior Fase moet dek en alles het ten doel om leerders te help om selfversekerde, verantwoordelike en sorgsame lede van die samelewing te word.

Daar is 'n reeks aktiwiteite dwarsdeur die Leerdersboek met riglyne en antwoorde in die Onderwysersgids. Ons raai sterk aan dat leerders al die aktiwiteite voltooi, omdat dit 'n baie belangrike manier is waarop hulle met die materiaal kan omgaan.

Om al die inligting oor al die onderwerpe aktueel te hou, wies op die uitkyk vir koerantartikels of items oor TV-nuus wat met die Lewensoriëntering-kursus verband hou (daar sal altyd verskeie items wies!) en bespreek dit dan met leerders in jou volgende les. Moedig leerders aan om hierdie inligting ook te deel.

Hier volg 'n paar wenke oor hoe om die verskillende onderwerpe te onderrig:

Selfontwikkeling in die samelewing

Strewe daarna om leerders te help om:

- hulle potensiaal in die lewese te besef
- in selfvertroue toe te neem
- probleme te identifiseer en op te los
- gesonde besluite in hulle persoonlike lewens te neem
- te leer hoe om uitdagings in hulle lewens te hanteer, soos puberteit, groepsdruk, mishandeling/misbruik en trauma.

In die Senior Fase sukkel leerders en onderwysers dikwels om kwessies soos seksualiteit, verhoudings en mishandeling te bespreek. Leerders is almal skynbaar op effens verskillende stadiums van hulle ontwikkeling, ervaring en belangstellings. Daarom kan dit moeilik voel om die balans te vind wat al die behoeftes in die klaskamer aanspreek. Die Leerdersboek is sorgvuldig saamgestel om jou te help om hierdie balans te vind.

Om moeilike inligting met vriendelikheid, geduld en op 'n kalm professionele manier te benader, kan nuttig wees om te bepaal hoe die leerders die inligting ontvang. Probeer om nie-veroordelend te bly oor gesindhede en kulturele kwessies wat nie by jou eie pas nie. Deur onbevooroordeeld te wees, kan jy leerders wat hoërisiko-gedrag oorweeg by jou om hulp en raad laat aanklop.

In hierdie ontwikkelings stadium vertrou tieners al hoe meer op hulle portuurgroep vir ondersteuning en inligting. Daarom is dit belangrik dat jy leerders aanmoedig om ervarings te bespreek en te vergelyk.

Gesondheids-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid

Suid-Afrika het baie statistieke waaroor ons nie trots is nie, soos:

- die hoë vlak van dwelmmisbruik
- geweld (beide tuis en in die samelewing)
- toename in vetsug (veral by kinders)
- die toenemende verspreiding van MIV/Vigs

Omgewingsgesondheidskwessies in verband met lug- en waterbesoedeling affekteer baie Suid-Afrikans, veral in gemeenskappe wat nie toegang tot veilige, skoon water en sanitasie het nie. Aan die positiewe kant vind ons baie individue, gemeenskappe en organisasies wat 'n belangrike rol speel om die samelewing en die omgewing te verbeter deur vrywillige werk te verrig. Wanneer onderwerpe gedek word wat dikwels as negatief beskou word, benadruk altyd die rol wat ons almal kan speel om ons samelewing en omgewing te verbeter. Herinner die leerders daaraan dat selfs die grootste rivier met net 'n paar druppels water begin: as ons almal 'n bydrae lewer, kan ons gesamentlike pogings 'n grootskaalse impak hê.

Sodra jy 'n afdeling voltooi het, versterk dit deur in latere eenhede weer daarna te verwys. Wanneer jy byvoorbeeld siektes soos MIV/Vigs bespreek, kan jy dit koppel aan wat hulle reeds geleer het oor hoe belangrik 'n gesonde dieet is.

Grondwetlike regte en verantwoordelikhede

In die Senior Fase word leerders bewus gemaak van hulle regte, vryhede en verantwoordelikhede soos uiteengesit in die Handves van Menseregte in die Grondwet van Suid-Afrika en hoe om dit op hulle daaglikse lewens toe te pas. Jy kan hulle begrip van hulle grondwetlike regte en verantwoordelikhede versterk deur dit in klaskamersituasies toe te pas. Sodoende kan jy dit as 'n nuttige dissiplinêre strategie ontdek. Die Grondwet beskryf voorts die waardes wat die grondslag vorm waarop ons nasie herbou word. Leerders moet hulle eie optredes en dié van ander, veral ons leierskap, volgens die grondwetlike waardes kan evalueer. Die sukses van ons demokrasie berus op die vermoë van burgers om die gehalte van leierskap te assesser en om te verseker dat ons leiers kies wat die waardes van ons Grondwet gestalte gee.

Die basiese reëls van Skoon Spel en Sportetiek word ook bekendgestel. Dus, terwyl leerders oor hulle regte en verantwoordelikhede leer, word hulle ook aangemoedig om hulle begrip van redelikheid en respek vir ander op die speelveld tydens sport- en atletiek-aktiwiteite toe te pas.

Leerders word in Graad 8 bekendgestel aan die konsep van nasiebou, wat die skepping van 'n algemene Suid-Afrikaanse identiteit as voorvereiste vir samewerking en groei beklemtoon. As grondslag van nasiebou is kommunikasievaardighede wat wedersydse begrip en eensgesindheid tussen verskillende groepe in die samelewing help skep. Nasiebou raak aan die tema van kulturele verskeidenheid, wat in meer besonderhede in die eenheid oor kulturele verskeidenheid in Suid-Afrika ondersoek word. Leerders word aangemoedig om aan ons kulturele, godsdienstige en tale-erfenis te dink as hulpbronne vir ontwikkeling, eerder as bronne van sosiale konflik en wedywing. Ons hanteer ook die sensitiewe onderwerp van 'n samelewing in oorgang, waar ons elkeen die impak van tradisionele en moderne invloede op ons lewenskeuses moet identifiseer en evalueer.

Wêreld van werk

Strewe in hierdie onderwerp daarna om leerders te help om:

- bewus te word van die verskeie faktore wat loopbaankeuses beïnvloed
- 'n basiese begrip van loopbaanbeplanning te kry
- 'n mate van insig te kry oor die wêreld van werk
- hulle selfvertroue en motivering oor toekomstige studies en loopbaanstrewes te bou
- hulle met grondliggende vaardighede toe te rus om toekomstige studies en loopbaandoelwitte te behaal.

In die Senior Fase kom leerders voor baie uitdagings te staan, insluitende onsekerheid oor toekomstige studies en loopbaanopsies. Gedurende hierdie fase het leerders deurlopend leiding nodig om hulle te help om ingeligte en verantwoordelike besluite te neem oor vakkeuses, toekomstige studies en voortsetting op toekomstige loopbaanpaaie. Die Leerdersboek is opgestel om leerders 'n goeie oorsig oor die verskillende faktore wat loopbaankeuses beïnvloed, te gee. Leerders word bewus gemaak hoe hulle persoonlikhede (belangstellings en vermoëns, hulle vlakke van motivering, hulle beplanningsvaardighede, hulle skoolastiese vaardighede en hulle houding jeens leer) hulle toekomstige lewenstyle vorm, insluitende die beroepe wat hulle volg.

As onderwyser moet jy leerders aanspoor om te strewe na suksesvolle loopbane. Dit kan bereik word deur hulle van loopbaaninligting te voorsien wat maklik verstaan word en om hierdie inligting aan hulle te bied as een aspek van 'n betekenisvolle lewe. Moedig baie leerderinteraksie in jou lesse aan, en fasiliteer besprekings oor loopbane wat nie net kennis en vaardighede in verband met die wêreld van werk bied nie, maar ook die praktiese maatreëls toelig wat leerders kan gebruik om hulle drome te verwesenlik.

Liggaamsopvoeding

Om die Lewensvaardigheidskomponent Liggaamsopvoeding (LO) te onderrig, kan uitdagend wees. 'n Deel van hierdie uitdaging is die siening dat LO leerders slegs leer om sport te beoefen en die vaardighede in verband met daardie bepaalde sportsoort te ken. Miskien vra jy jouself, “Weet ek hoe'n mens hierdie bepaalde oefeninge doen of hierdie sportsoort beoefen?” “Hoe kan ek leerders 'n sport leer waaraan ek nog nie deelgeneem het nie?”

Dit is egter belangrik om te onthou dat LO nie net handel oor hoe om sport te beoefen nie. Dit is 'n vak waar leerders aangespoor word om aan fisieke aktiwiteite deel te neem. Gekose sportkodes moet aan leerders geleer word; dog nie op 'n hoogs vaardige vlak nie. Jy wil al jou leerders aan 'n verskeidenheid sportaktiwiteite bekendstel. In jou klas sal daar leerders wees wat graag aan fisieke aktiwiteite en sportaktiwiteite wil deelneem en ander wat liever nie wil nie of om grondige redes nie kan nie. Jou lesse moet aangenaam wees, moet die hele klas se deelname aanmoedig en sosiale ontwikkeling onder leerders bevorder. Jou doel is om fisieke beweging en gesonde gewoontes by al jou leerders te kweek. As jy nou goeie gesonde keuses in jong leerders kan kweek, is die kans goed dat daardie goeie gesonde keuses dwarsdeur hulle lewens sal toeneem.

Liggaamsopvoeding is 'n vak wat van jou vereis om jou lesse goed voor te berei, veral die buitemuurse sessies. Jy moet 'n groep leerders, en in sommige gevalle 'n baie groot groep leerders, kan hanteer.

Moenie stres nie! Daar is belangrike strategieë wat jou sal help om doeltreffende, effektiewe en prettige LO-lesse te hê. Die sleutel is om vooruit te beplan. Besluit eerstens oor die aktiwiteite vir die les. Daar is vrae wat jy jouself moet afvrae. Dit kan insluit:

- Hanteer jy 'n aktiwiteit vir die hele klas of sal pare of groepe beter werk of selfs 'n kombinasie daarvan?
- Afhangende van die aktiwiteit, is dit miskien beter om seuns en meisies apart te hou, maar maak seker dat daar gesonde interaksie is wanneer dit toepaslik is.
- Gaan jy die groepe kies of gaan leerders hulle groepe of selfs hulle maats kies? Kyk wat die beste vir die aktiwiteit sal werk. Jy ken jou leerders se vermoëns. Groepeer hulle daarvolgens. Moenie altyd die beste leerders saamgroepeer nie.
- Is daar gestremde leerders? Indien wel, moedig daardie leerders aan om deel te neem wanneer dit moontlik is en maak seker dat die ander leerders geduldig is. Jy sal moontlik die les moet aanpas sodat aan die leerders se behoeftes voldoen kan word.
- Is daar voldoende toerusting? Indien nie, slaan die aktiwiteit oor. Pas die les aan om by jou omstandighede en jou leerders s'n te pas. Dit mag nodig wees om te improviseer. Om in groepe te werk en werkopdragte te roteer, werk beter. Moenie 'n groep ledig laat terwyl hulle hul beurt af wag nie. Die geheim is om al die leerders aktief te hou.
- Het jy 'n alternatiewe plan indien die weer guur word? Miskien kan jy 'n saal of 'n leë klaskamer gebruik of lessenaars verskuif sodat daar genoeg ruimte is om te beweeg.

Die aktiwiteite vir die Liggaamsopvoedingskomponent in hierdie boek moet as riglyn gebruik word. Dit is belangrik om daarop te let dat aktiwiteite herhaal kan word sodat leerders grondliggende vaardighede doeltreffend kan uitvoer en bemeester. Onthou dat goeie beplanning 'n selfs beter les kan beteken.

In elke week of siklus is daar minstens een LO-periode. Volgens die KABV mag 'n siklus nie voltooi word sonder dat leerders aan LO deelneem nie. Elke kwartaal het 'n voorgeskrewe bewegingsaktiwiteit (LOT) om uit te voer; dit wil sê fiksheid, ontspanning, sport en spele ensovoorts. Daarom word aanbeveel dat al die leerders aan een bewegingsaktiwiteit per kwartaal deelneem.

Inklusiewe onderrig

Wat is inklusiewe onderrig?

In die Senior Fase is dit noodsaaklik dat leerders hulle in 'n omgewing bevind waar hulle in staat sal wees om belangstelling in leer en die wete dat hulle kan leer, te ontwikkel.

Inklusiewe Onderwys word omskrywe as 'n leeromgewing wat die volle persoonlike, akademiese en professionele ontwikkeling van al die leerders bevorder, ongeag die ras, klas, geslag, gestremdheid, godsdiens, kultuur, seksuele voorkeure, leerstyle en taal.

Inklusiwiteit is om te erken en respekteer:

- dat alle leerders die reg het om te leer
- dat alle leerders kan leer
- dat alle leerders ondersteuning nodig het
- dat alle leerders uniek is, met verskillende, dog gelykwaardige leerbehoefes
- dat alle leerders die kans moet kry om hulle eie unieke sterk punte uit te bou
- dat die leerder die middelpunt van die onderrig- en leerproses is
- dat leerders verskil, byvoorbeeld in ouderdom, geslag, taal, kultuur, leerstyle, gestremdhede, MIV-status en so meer.

Dit is moontlik dat sommige leerders in jou klas reeds uitgesluit word of negatief oor onderwys dink. Daar is geen rede waarom hulle uitgesluit moet word nie. Dit is die onderwyser se verantwoordelikheid om seker te maak dat hierdie leerders by aktiwiteite ingesluit word. Dit beteken dat aktiwiteite aangepas word om aan hulle behoeftes en vermoëns te voldoen. Dit is ewe belangrik dat die klas nie om hierdie rede verdeel word nie. Leerders met hierdie agterstand behoort eerder waar moontlik deur hulle portuurgroep aanvaar en gehelp te word. Leerders moet te alle tye ontmoedig word om leerders met spesiale behoeftes te terg, af te knou of te ignoreer. Wanneer hierdie houding jeens 'n leerder ingeneem word, skep dit in daardie leerder 'n struikelblok om te leer.

Praktiese riglyne vir inklusiewe onderrig

- Beskik oor 'n ware begrip van elke leerder se agtergrond, sterk punte, unieke vermoëns, behoeftes en struikelblokke. Gebruik dan hierdie inligting om jou beplanning te doen en 'n duidelike fokus te verskaf.
- Onthou die onderwyser is 'n leerfasiliteerder.
- Hou die inhoud en materiaal so tersaaklik as moontlik.
- Breek die leerwerk in klein, beheerbare en logiese stappe op. Hou werkopdragte duidelik en kort (beplan vooraf).
- Gradeer aktiwiteite volgens die verskillende vlakke en vermoëns van leerders. Probeer verseker dat leerders geprikkel bly sonder om onbehoorlik te stres.
- Ontwikkel 'n balans tussen individuele, portuuronderrig, samewerkende leer en onderrig vir die hele klas.
- Gebruik leerders om mekaar te help in groepsoorte, leer met behulp van maats, maats wat mekaar help en so meer. Maak seker leerders voel deur beide onderwysers en hulle portuurgroep by die klas ingesluit en ondersteun.
- Stel pare en groepe leerders saam waar lede verskillende werkopdragte volgens hulle sterk punte en vermoëns het. Deur middel van die werkopdragte wat jy opstel en die rolle van groepe, bevorder jy selfbestuurvaardighede en -verantwoordelikheid.
- Motiveer leerders en bekragtig hulle pogings en individuele vordering. Bou selfvertroue. Moedig vrae, redenering, eksperimentering met idees en gewaagde menings aan.
- Bepaal die leerder se Sone van Proksimale Ontwikkeling (SPO) en gebruik dit om doeltreffend te onderrig en te laat leer. Vygotsky beskrywe die SPO as die afstand tussen wat die leerder reeds weet en begryp en wat hy/sy met volwasse bystand kan begryp. Om te leer is dus 'n sosiale interaksie namate die onderwyser as bemiddelaar vir die leerder optree en bystand gee wanneer hy/sy 'n nuwe konsep verstaan.
- Bestee tyd om nuwe leerwerk vas te lê. Gebruik verskillende maniere om dit te doen totdat al die leerders die konsep verstaan. Maak tyd om na werkopdragte terug te keer sodat leerders uit hulle eie en ander se ervarings en metodes kan leer.
- Gebruik en ontwikkel doeltreffende taalvaardighede (uitdruklik en ontvanklik, mondeling en nie-mondeling).
- Eksperimenteer met 'n verskeidenheid onderrigmetodes en -strategieë om leerders geïnteresseerd te hou en om vir verskillende leerstyle voorsiening te maak en dit te ontwikkel. Gebruik spele, samewerkende groepwerk, hou 'n dinkskrum, sessies vir probleemoplossing, debatte, aanbiedings en so meer.

Leerders met leerstruikelblokke

Leerstruikelblokke is enigiets wat voorkom dat 'n leerder ten volle deelneem en doeltreffend leer. Dit sluit in leerders wat voorheen benadeel was en uit onderwys uitgesluit is vanweë die historiese, politiese, kulturele en gesondheidsuitdagings waarvoor Suid-Afrikaners te staan kom. Daar is ander voorbeelde van leerstruikelblokke soos leerders wat visueel- of gehoorgestremd is; leerders wat linkshandig is of leerders wat verstandelik vertraag is. Leerstruikelblokke dek 'n wye reeks moontlikhede en leerders kan dikwels voor meer as een struikelblok te staan kom. Sommige struikelblokke verg dus meer as een aanpassing in die klaskamer en verskeie soorte en vlakke van bystand. Hierdie leerders mag meer tyd vereis en dit moet toegestaan word om:

- werkopdragte te voltooi
- dinkvaardighede te ontwikkel (eie strategieë)
- assesseringsaktiwiteite te doen.

Onderwysers moet die aantal aktiwiteite wat voltooi moet word, aanpas sonder om leerders te belemmer om die nodige taalvaardighede te kry.

Metakognitiewe strategieë

Wat is metakognitiewe strategie?

Metakognisie is die proses van denke oor hoe jy dink. Volwassenes doen dit dikwels outomaties. Voordat iets nuuts aangepak word, kan ons onself afvra: Wat weet ek reeds hiervan? Wat sal my help om dit beter te verstaan? Hoe is dit saamgestel? Namate ons 'n teks of aksie onderneem, kan ons onself afvra: Het ek dit verstaan? Waarom dink ek dit? Hoe skakel dit aan wat ek reeds ken? Hoe kan ek dit in my lewe toepas? Dan evalueer ons wat ons geleer of gedoen het deur vrae te vra soos: Het ek dit goed verstaan? Watter strategieë het gehelp en watter strategieë het nie gehelp nie? Wat moet ek volgende keer doen as ek so 'n taak aanpak?

Leerders is dikwels onbewus van hoe hulle dink en met leermateriaal omgaan. Jy help leerders om onafhanklik te leer deur hulle uitdruklik te lei om hulle lees- en leerstrategieë te beplan, te moniteer en te evalueer. Dit is veral doeltreffend vir diegene wat in Engels as tweede taal leer en vir leerders wat sukkel. Dit kan hulle prestasie dramaties verbeter.

Hoe kan ek hierdie strategieë gebruik?

Onderrig metakognitiewe vaardighede deur leerders te vra om te verduidelik wat hulle dink en watter strategieë hulle gebruik om die materiaal te verstaan. Dit word ten beste in klein groepies gedoen. Jy kan ook “hardop-dink”-strategieë gebruik wanneer jy met tekse en prente besig is. “Hardop-dink” is dikwels doeltreffend wanneer jy tekse aan leerders voorlees, en gedurende klein groepe en pare se lees oefeninge.

’n Voorbeeld van hoe om metakognitiewe strategieë met “hardop-dink” saam te gebruik:

1. Kies ’n kort stukkie teks en let op waar jy gaan stop tydens die lees om jou gedagteprosesse te demonstreer.
2. Dinge om in die beplanningstadium in te sluit, kan wees:
 - om die teksopskrif en die inhoudstabel te lees,
 - om na die prente te kyk en te voorspel waaroor die teks moontlik gaan handel,
 - om vlugtig deur die teks te lees op soek na opskrifte, woorde in vet letters, en opsommings. Soos jy vlugtig lees, dink wat jy reeds oor die onderwerp ken en wat jy meer te wete wil kom.
3. Verduidelik aan die leerders in die klas wat jy gaan doen. Begin deur te verduidelik hoe jy beplan het voordat jy die teks lees.
4. Om begrip tydens die lees te monitor, kan jy verduidelik waar jy gestop het om jouself te vra of jy die inhoud verstaan het. As die teks ’n lang of ingewikkelde sin het, beskrywe hoe jy dit verdeel het om dit te verstaan. Kry plekke waar jy vrae kan vra soos:
 - Waarom sou dit ...?
 - Is dit soortgelyk aan ...
 - Hoe kan ek uitmaak wat hierdie nuwe woord beteken?
 - Wat wil die skrywer hê dat ek moet weet?
 - Wat dink ek gaan volgende gebeur? Waarom dink ek so?
 - Moet ek dit weer lees om uiteengesette inligting te kry?
5. Wys nou die leerders hoe hulle hulle metakognitiewe strategieë kan evalueer deur vrae soos die volgende te vra en antwoorde te verstrek:
 - Het ek dit goed gelees en verstaan?
 - Wat het my gehelp om te verstaan? Wat het nie gehelp nie?
 - Wat moet ek doen as ek volgende keer oor hierdie onderwerp lees?
 - Wat sal my help om te onthou wat ek gelees het?

Deur in te skakel met die wyse waarop leerders dink, kan jy hulle beter vir hulle lewens en toekomstige leerwerk voorberei. Besin hoe om hierdie aspek van leer by jou onderrigstyl in te sluit.

Afdeling 4 Riglyne vir onderrig

Kwartaal 1

KWARTAAL 1 OORSIG			
Kwartaal	Tydstoekenning	Kerninhoud	Aktiwiteite
Eenheid 1	3 uur	Selfbeeldvorming, selfmotivering: invloede, positiewe selfgesprek, strategieë & vaardighede	1-3
Eenheid 2	3 uur	Fisieke aktiwiteite wat fiksheid bevorder Veiligheidskwessies	1-3
Eenheid 3	3 uur	Seksualiteit: persoonlike gevoelens, groepdruk, gesins- & samelewingsnorme, kultuurwaardes, sosiale druk, probleemoplossingsvaardighede; identifiseer vorming en ontwikkeling	1-4
Eenheid 4	3 uur	Fisieke aktiwiteite wat fiksheid bevorder: deelname en prestasie	1
Eenheid 5	3 uur	Verhoudings & vriendskappe: toepaslike maniere om verhoudings te inisieer, vol te hou & te beëindig; kommunikasie- en probleemoplossingsvaardighede	1-3
Eenheid 6	3 uur	Fisieke aktiwiteite wat fiksheid bevorder	1-2
Eenheid 7	1 uur	Leermetodes	1
Eenheid 8	1 uur	Fisieke aktiwiteite wat fiksheid bevorder	1-3

KERNBEGRIPPE EN DEFINISIES	
aanvaarding	deel wees van 'n groep; 'n gevoel dat jy deel is van iets; gemaklik voel binne 'n groep
bekwaam	in staat om iets te doen
bevraagteken	onseker oor wat jy seksueel prikkelend vind
biseksueel	aangetrokke tot albei geslagte
etniese groep	mense wat een taal en kultuur deel
gebruike	gewoontes wat mense oor baie jare reeds volg
geprikkel	wil seks hê

groepsdruk	die gevoel dat jy sekere dinge moet doen (of n�� doen nie) om deur jou maats aanvaar te word
heteroseksueel	aangetrokke tot mense van die teenoorgetselde geslag
homoseksueel	aangetrokke tot mense van dieselfde geslag
identiteit	wie en wat jy is
ingesteldheid	iemand se manier van dink
koers	hoe dikwels iets gebeur
kwesbaar	kry maklik seer – fisies of emosioneel
maandstonde	maandelikse vaginale bloeding
nadink	diep nadink oor iets
norm	volgens wat algemeen aanvaarbaar is
onbeskermde seks	geen voorsorg tref – byvoorbeeld deur ’n kondoom te gebruik – tydens geslagsomgang nie
onbevoeg/onbekwaam	nie in staat om iets te doen nie
onderhandeling	deur gesprek tot ’n vergelyk kom
onwettig	teen die wet
oortuigings	dit wat mense as die norm aanvaar
opbouend	op ’n positiewe en hulpvaardige manier
potensiaal	die moontlikheid van sukses wat in jou opgesluit lê
romanties	’n gevoel van liefde vir ’n seun of ’n meisie
sedelike	ooreenkomstig met wat mense dink reg en verkeerd is
selfbeeldvorming	jouself leer ken en verstaan
selfgeldend	positief en ferm
selfgemotiveer	besluit om self jou doelwitte te bereik
seksualiteit	hoe mense seksueel optree, asook hulle seksuele denke, gevoelens en behoeftes
seksueel oordraagbare infeksies	’n siektetoestand wat deur geslagsomgang van een persoon na ’n ander oorgedra word: genitale herpes, gonorrhoea, sifilis, ens.
tot ’n vergelyk kom	daartoe instem om deels te kry wat jy wil hê, maar nie alles nie
uniek	soos niemand anders nie; op die een of ander manier spesiaal

Kwartaal 1 Aanbevole daaglikse klasaktiwiteit		
Ontwikkeling van die self in die samelewing: vorming van selfbegrip en selfmotivering – 3 uur		
Aktiwiteit 1: Ken ander, ken jouself	Bladsy 11 in LB	Leerders behoort min of meer 20-25 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2 Praat en skryf oor die invloed wat omgewing op selfbeeld het	Bladsy 13 in LB	Leerders behoort min of meer 20-25 minute te neem om die klasaktiwiteitdeel van dié taak te voltooi.
Aktiwiteit 4: Oorweeg jou persoonlike prestasies en evalueer dit	Bladsy 17 in LB	Leerders behoort min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Ontwikkeling van die self in die samelewing: seksualiteit – 3 uur		
Aktiwiteit 1 Voltooi 'n werkblad oor seksualiteit	Bladsy 25 in LB	Leerders behoort min of meer 10-15 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Lees die storie en beantwoord vrae	Bladsy 27 in LB	Leerders behoort min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Bespreek waardes en norme in groepe	Bladsy 29 in LB	Leerders behoort min of meer 35-45 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 4: Analiseer jou helde	Bladsy 31 in LB	Leerders behoort min of meer 20-25 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 5: Die ontwikkeling van jou identiteit	Bladsy 32 in LB	Leerders behoort min of meer 25-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Ontwikkeling van die self in die samelewing: Verhoudings en vriendskappe – 3 uur		
Aktiwiteit 1: Bespreek verhoudings en verhoudingsbome	Bladsy 37 in LB	Leerders behoort min of meer 25-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2 Ontwerp en maak 'n plakkaat oor gepaste gedrag in 'n verhouding	Bladsy 39 in LB	Leerders behoort min of meer 30-40 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 4: Dink na oor en oefen hoe om 'n verhouding te beëindig	Bladsy 43 in LB	Leerders behoort min of meer 25-35 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Wêreld van werk – 1 uur		
Aktiwiteit 1: Pas aktiwiteite by gepaste leerstyle	Bladsy 48 in LB	Leerders behoort min of meer 20-25 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.

Selfbeeldvorming en selfmotivering

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 10 tot 20

Aanbevole tyd: 45 minute

Die ontwikkeling van 'n duidelike en positiewe selfbeeld is 'n fundamentele taak vir die adolessent. Dit verskaf die grondslag vir besluitneming, keuses vir die self, en rigting vir die toekoms. Hoe positiewer en hoe meer optimisties hierdie selfbeeld is, hoe groter is 'n leerder se kans op sukses en vervulling in sy of haar lewe. Nietemin moet 'n leerder se selfbeeld gebaseer wees op wie en wat hy of sy in werklikheid is. Selfmotivering help leerders om onafhanklik te ontwikkel en berei hulle vir die werkomgewing voor. Deur gebruik te maak van metakognitiewe strategieë kan leerders negatiewe denkpatrone omswaai en sodoende beter daartoe in staat wees om 'n sterk selfbeeld te ontwikkel en hulle selfmotiveringsvaardighede te verbeter.

Positiewe óf negatiewe faktore kan selfbeeldvorming en selfmotivering beïnvloed. As leerders gehelp word om faktore soos die media, die omgewing, maats, hulle portuurgroep en hulle gesin te identifiseer, word hulle voorsien van 'n grondslag vir kritiese denke. Hulle beskik dan oor die vaardighede om die beste van hulself binne hulle eie konteks te maak.

Leerders kry hoop deur aan te leer om 'n positiewe interne dialoog met hulself te voer (positiewe selfgesprek), en om waarde te heg aan hulle eie individualiteit en prestasies. Hulle word ook sodoende sterker gemotiveer om tot selfvervulling te kom.

Aktiwiteit 1

Ken ander; ken jouself

Leerdersboek bladsy 11

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir klein groepies. Maak seker dat die leerders die taak verstaan en moedig hulle aan om te praat oor dinge omtrent hulself waarvan hulle hou. Indien nodig, kan jy vir die leerders toepaslike voorbeeldvrae opstel.

1. As jy selfgemotiveer is, beteken dit jy doen dinge sonder dat jy gedwing word; jy doen dit omdat jy kan verstaan waarom dit nodig is dat dit gedoen word en het die motivering om te doen wat vereis word of nuttig is.

2. Leerders se antwoorde sal verskil; hulle vra elkeen vyf vrae om van hul klasmaat se belangstellings te leer. Goeie vrae is: “Hoe ontspan jy?”, “Wat doen jy in die naweek?” of “Watter soorte flieks kyk jy graag?”
3. Leerders moet in kort paragrawe ontleed hoe doeltreffend hul onderhoude was. ’n Doeltreffende onderhoud sal baie inligting oplewer. ’n Ondoeltreffende onderhoud sal vrae insluit wat ja-nee-antwoorde tot gevolg het, soos “Gaan jy graag ysskaats?” of “Luister jy na dubmusiek?”
4. Leerders se antwoorde sal verskil; hopelik sal hulle vind dat hulle party belangstellings met hul maat deel, en dit behoort hulle aangemoedig te laat voel dat hulle moontlik ’n nuwe vriend kan maak.

Aktiwiteit 2

Praat en skryf oor die invloed wat jou omgewing op jou selfbeeld het

Leerdersboek bladsy 13

Riglyne vir onderrig

Die eerste drie vrae vorm deel van ’n klasaktiwiteit, maar vraag 4 is ’n huiswerктаak wat die toepassing van die kennis en die skryf van ’n paragraaf behels.

1. Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle moet die fisiese omgewing van die gebied waar die skool geleë is beskryf. Dit kan byvoorbeeld ’n duurder, ’n vervalte of ’n middelklasbuurt wees.
2. Leerders sal waarskynlik ’n verband rapporteer omdat waar mense armer is, die fisiese omgewing meer vervalte en geboue meer verwaarloos sal wees. Leerders sal dalk noem dat armer buurte meer vatbaar is vir misdaad, en leerders wat die slagoffers van misdaad was, sal dalk voel dat dit hul selfbeeld beïnvloed het.
3. Leerders moet hul mening gee en verskillende idees verken terwyl hulle beoordeel hoe hul fisiese omgewing die selfbeeld en selfmotivering van die mense in hul gemeenskap beïnvloed. Hoewel die bespreking veronderstellings (menings) sal behels, moet leerders aangemoedig word om redes te gee of bewyse vir hul argumente aan te bied.
4. Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle moet ’n paragraaf skryf wat beskryf hoe hulle oor hul omgewing voel, en of hulle dink dit het ’n goeie of swak invloed op hul selfbeeld.

Riglyne vir onderrig

Kleurpotlode of -kryte kan gebruik word om hierdie aktiwiteit op te vrolik, as jy dit wel beskikbaar het.

Elke leerder moet sy of haar eie ster teken en dan twee aspekte van hulle lewens wat op die ster vertoon word – en waarvan hulle hou – met die persoon langs hulle bespreek. Jy kan hierdie oefening vir selfassessering gebruik.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit help leerders om hulle eie prestasies te identifiseer. Leerders moet die oefening op hulle eie voltooi.

1. Mededingende prestasie vind plaas wanneer jy beter as ander mense met iets vaar.
2. As jy nie wen of die beste vaar nie, voel jy jou sukses is waardeloos.
3. Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle moet drie persoonlike prestasies beskryf.
4. Leerders se beoordelings sal wissel, afhangende van hul antwoorde in 3.
5. Leerders se antwoorde sal verskil. Hopelik sal hulle besef dat volharding tot 'n verbetering in die sukseskoers lei, wat weer 'n beter selfbeeld tot gevolg het.

Remediërende aktiwiteit

Die leerders sal dalk kunsmateriaal benodig om vrolike 'Ek kan'-lysies te maak.

Indien moontlik, verskaf kunsmateriaal sodat leerders mooi opvallende 'Ek kan'-lyste kan opstel, wat dinge insluit waarmee hulle goed is. Moedig hulle aan om hulle lyse te versier sodat hulle trots kan wees op hulle prestasies.

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 21 tot 23

Aanbevole tyd: 3 uur

Die ontwikkeling van 'n positiewe selfbeeld is 'n sleutel-ontwikkelingstaak vir adolessente. Wees gesond en fiks om beter oor jouself te voel.

Hierdie eenheid word oor drie weke behandel; dit is een uur per week. Die werklike aktiwiteite moet die beweging van leerders na en van die klaskamer akkommodeer, asook klere aan- en uittrek, ensovoorts. Die onderwyser moet die basiese komponente van fiksheid, wat in Graad 7 gedek is, hersien om die leerders se voorafkennis te aktiveer.

Dit is noodsaaklik om leerders daaraan te herinner dat opwarm- en afkoel-aktiwiteite die kern is van alle LO-aktiwiteite. Dit word gedoen om die leerders se spiere voor te berei vóór die LO-aktiwiteit en om weer die spiere daarna te laat ontspan. Die voorgestelde opwarm- en afkoelaktiwiteite vir hierdie eenheid is in die Leerdersboek op bladsy 19 en 21. Die onderwyser kan hierdie aktiwiteite aanpas om in te pas by die tyd wat beskikbaar is.

Hierdie eenheid bestaan uit 'n reeks fiksheidsoefeninge wat uit ses stasies bestaan.

Assessering

Die onderwyser assesser hoeveel keer elke leerder deelneem. As 'n leerder aanwesig is en deelneem, word 'n "√" in die punteboek aangeteken. 'n Leerder wat aanwesig is en nie deelneem nie, kry 'n "x". Wanneer 'n leerder afwesig is, word 'n "a" aangeteken. Die onderwyser moet aandui of 'n leerder 'n geldige rede vir afwesigheid of nedeelname verskaf het. Leerders moet aangemoedig word om joernale of logboeke te hou en hulle deelname en vertoning in elke LO-periode daarin aan te teken. Aan die einde van die kwartaal word die onderwyser se punte vir formele assessering oorweeg. Die rubrieke wat gebruik moet word, is in hierdie gids op bladsy 17 en ook binne die aktiwiteit-afdelings vir spesifieke rubrieke vir 'n aktiwiteit.

Jy benodig: ses springtoue, vinnige musiek vir aërobiese oefeninge, en trappies of groterige blokke wat vir trappies gebruik kan word.

Riglyne vir onderrig

Verduidelik aan die leerders hoekom opwarming en afkoeling belangrik is om beserings te voorkom. Hulle warm op en strek spiere voordat hulle aan uithou-aktiwiteite soos die reeks fiksheidsoefeninge deelneem. Afkoeling verhoed spierkrampe. Terwyl die leerders opwarm, kan jy deur die veiligheidskwessies werk, soos om genoeg water te drink en seker te maak dat jy nie teen ander leerders stamp nie.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit bestaan uit ses stasies.

Die eerste stasie is vir touspring. Demonstreer of laat 'n leerder demonstreer hoe om tou te spring en verduidelik dat dit partykeer 'n rukkie duur voordat 'n mens dit regkry. Leerders met gestremdhede wat nie kan touspring nie, kan wel inskakel deur 'n langer springtou te swaai sodat ander leerders kan spring.

Die tweede stasie is vir maagspieroefeninge. Verduidelik aan leerders dat hulle hul maag- en bolyfspiere moet gebruik om regop te kom, eerder as om hulle rugspiere in te span.

Die derde stasie is vir aërobiese beweging en dit sal vir die leerders groter pret wees as hulle die aktiwiteit op die maat van musiek doen. Leerders met liggaamlike gestremdhede kan hulle eie danspassies uitwerk.

Voordat leerders die aktiwiteit by die vierde stasie doen, moet hulle na die prent op bladsy 20 in die Leerdersboek kyk, waar dit wys hoe leerders die vuisslaan-oefening doen. Vra die leerders wat hulle dink die modelle in die illustrasie verkeerd doen. Wat moet hulle met hulle hande doen wanneer hulle 'n vuishou slaan?

Die vyfde stasie is vir 'n trapoefening. As leerders die werklike trappe by die skool gebruik, maan hulle om tog versigtig te wees. Selfs al moet hulle so vinnig moontlik op- en afklim, moet hulle nie die risiko loop om by die trap af te val nie.

Vir die strek-stasie moet leerders daaraan herinner word om hulle bene stadig te lig en te laat sak. Meisies sal dalk gemakliker voel as hulle hierdie oefening in kortbroeke eerder as met rompies kan doen. As dit nie moontlik is nie, laat die leerders 'n ander tipe beenstrekoefening doen.

Ondersteuning

Beklemtoon aan die leerders dat 'n reeks fiksheidsoefeninge 'n uitstekende manier is om hulle liggaamlike fiksheid te verhoog omdat dit die volgende kernelemente insluit: spierkrag, soepelheid, stamina/uithouvermoë, kardiovaskulêre fiksheid en liggaamsamestelling.

Aktiwiteit 3

Koel af

Leerdersboek bladsy 23

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit stel leerders in staat om ná die intense oefensessie af te koel. Leerders moet genoeg ruimte tussen mekaar laat om te verhoed dat hulle in mekaar vasloop wanneer hulle agteruit loop. Dit is ook belangrik dat hulle op 'n gelyk oppervlak agteruit loop, anders val hulle dalk.

EENHEID

Seksualiteit

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 24 tot 33

Aanbevole tyd: 3 uur

Dit is vir onderwysers en leerders ewe ongemaklik om oor seksualiteit te gesels. Probeer om die gesprek so normaal as moontlik te laat verloop; neem in ag dat party leerders alreeds met hulle seksualiteit eksperimenteer, terwyl andere nog nie belangstel nie. Jy sal dalk vind dat jou eie kultuur en oortuigings in konflik is met dele van die materiaal. Onthou dat leerders dié inligting moet hê sodat hulle die beste keuses vir hulself kan maak.

Dit is miskien moeilik om seksualiteit te definieer; die definisie in die Leerdersboek dek die meeste van die basiese konsepte. Wanneer leerders se persoonlike gevoelens oor seksualiteit onder bespreking kom, moet jy dit duidelik maak dat hierdie kwessie tyd verg en dat daar deeglik daaroor besin moet word: dit is 'n sleutelontwikkelingstaak vir leerders op hierdie ouderdom. As die kwessie van homofobie genoem word, herinner die leerders daaraan dat ons Grondwet aan elke persoon die reg op waardigheid, lewe en veiligheid

skenk. Die leerders behoort darem al deels te verstaan wat groepdruk behels, en hoe om dit te oorkom. Werk met hierdie kennis en probeer om dit verder te ontwikkel. Gebruik die Leerdersboek as riglyn.

Die invloed van die gesin, die samelewing en kultuur sal waarskynlik onder leerders en ten opsigte van die onmiddellike omgewing verskil. Probeer om altyd so inklusief en oopkop as moontlik te wees wanneer hierdie aspekte bespreek word. Daar sal byvoorbeeld aan beide kante sterk emosies wees oor die kwessie van Ukuthwala, waar jong meisies ontvoer word en onder dwang in die huwelik tree. Party leerders sal dalk sterk ten gunste van hierdie praktyke wees, terwyl ander dit ewe sterk sal teenstaan. Laat leerders 'n debat voer oor hierdie kwessies, as hulle gewillig is om dit te doen.

Wanneer jy sosiale en mediadruk onderrig, het jy 'n wonderlike geleentheid om leerders se kritiese denkvaardighede te help ontwikkel. Jy kan ook, as 'n metakognitiewe tegniek, 'n voorbeeld gee van hoe 'n mens hierdie kwessies aanpak en daardeur werk (Kyk op bladsy 26 vir verdere inligting oor metakognitiewe strategieë).

Vir die probleemoplossingsafdeling kan leerders voortbou op die probleemoplossingsvaardighede wat hulle in Graad 7 aangeleer het. Hulle moet individueel nadink oor hulle eie gevoelens en waardes, asook dié van ander belangrike persone. Dit bevorder outentieke identiteitsvorming en -ontwikkeling, wat die leerders deur die res van hulle lewe sal beskerm.

Aktiwiteit 1

Voltooi 'n werkblad oor seksualiteit

Leerdersboek bladsy 25

Leerders moet die werkvelle in die klas voltooi.

1.
 - a. Seksualiteit gaan oor hoe ons as mans of vroue optree en dink.
 - b. Biseksualiteit beteken jy is seksueel aangetrokke tot mense van dieselfde geslag.
 - c. Heteroseksualiteit beteken jy is seksueel aangetrokke tot mense van die teenoorgestelde geslag.
2. Leerders se antwoorde sal verskil. Moedig hulle aan om verskille in seksuele oriëntasie te aanvaar.

Aktiwiteit 2

Lees die storie en beantwoord die vrae

Leerdersboek bladsy 27

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir pare, maar kan individueel gedoen word indien nodig. Na gelang van jou klas en jou eie gevoelens sal jy dalk wil seker maak dat pare volgens geslag gegroepeer word – meisies by meisies en seuns by seuns.

1. Lyste sal verskil, maar sal waarskynlik die volgende insluit – kennis van sy eie ontwikkelingsproses, landswette, en kennis van sy eie gevoelens en oortuigings. Hy kan ook goed kommunikeer en selfgeldend wees.
2. Stembele se broer is verkeerd as hy sê dat hy te jonk is om oor hierdie dinge na te dink, aangesien dit normaal is vir adolessensie, maar hy is reg as hy sê dat Stembele op sy opvoeding moet konsentreer.
3. Hierdie bespreking sal waarskynlik kwessies insluit soos fisieke gevoelens, skaamte, begeerte, oortuigings oor gereedheid, wettigheid, en die behoefte aan 'n goeie toekoms.
4. Die antwoorde sal verskil. Kan insluit 'n sterk aanvoeling van wat manlik is, geloof in sy vermoë om te kommunikeer, goeie selfbeeld, ensovoorts.
Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle moet 'n paragraaf skryf wat gebaseer is op hulle ondervindinge en gedagtes.

Aktiwiteit 3

Bespreek waardes en norme in groepe

Leerdersboek bladsy 29

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit kan vir portuurassessering gebruik word. Indien wel, kan deelname, beurte maak om te praat, duidelike inligting en voorbeelde ter illustrasie deur die leerders geassesseer word. Dit sal waarskynlik vir hierdie aktiwiteit die beste werk om meisiegroepe en seunsgroepe te vorm.

1. Antwoorde sal verskil – geen seks voor die huwelik, dieselfde kultuur-/gemengde kultuurverhoudings, opinies oor heteroseksualiteit en homoseksualiteit.
2. Enige kulturele tradisie wat te doen het met seun wees of meisie wees.
3. Dit is om leerders familie- en kultuurooreenkomste en -vervaardigheide te help verstaan.
4. Dit is om leerders familie- en kultuurooreenkomste en -vervaardigheide te help verstaan.
5. Dit is om leerders godsdiensooreenkomste en -vervaardigheide te help verstaan.
6. Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle moet 'n paragraaf skryf waarin hulle hul ingesteldheid evalueer.

Ondersteuning

Omdat dit 'n sensitiewe saak is hierdie, is dit belangrik dat die onderwyser en die leerders ontvanklik sal wees en mekaar se sienings sal aanvaar wanneer dit uitgespreek word. Wees bewus daarvan dat die leerders in baie gevalle kwesbaar sal voel en nie op enige manier gekritiseer behoort te word nie.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir werk in pare, maar kan ook in groepe werk. Die doel daarvan is om leerders te laat nadink oor boodskappe wat hulle uit mediaberiggewing aflei, en om dié boodskappe te ontleed. Antwoorde sal verskil.

Leerders moet beoordeel of hul gunsteling-glanspersoonlikheid 'n goeie rolmodel is.

Riglyne vir onderrig

Dit is 'n groepsaktiwiteit en kan vir onderwyserassessering gebruik word. Leerders moet die briewe in stilte op hulle eie lees en dan by hulle groepe aansluit en met probleemoplossing begin. Maak seker dat leerders die probleemoplossingstappe een na die ander volg.

1. Die leerders moet in stilte lees.
2. Maak seker dat leerders duidelik identifiseer waarom die kwessie vir óf Abigail óf Thabo gaan – Abigail is byvoorbeeld onseker oor waar om in te pas, want haar portuurgroep en haar gemeenskap het verskillende verwagtinge van haar.
3. Die keuses moet varieer én realisties wees – Thabo en sy meisie kan byvoorbeeld kies om nie weer omgang te hê nie.
4. Die tabel moet korrek opgestel wees en 'n lys bevat van drie keuses wat deur een van die drie karakters gemaak kan word.
5. Maak seker dat die leerders goed nagedink het oor die moontlike gevolge vir elke keuse.
6. Die uiteindelijke keuse moet 'n paar negatiewe uitkomst en heelparty positiewe uitkomst inhou. Maak seker dat die verduideliking hierdie potensiele uitkomst insluit.
7. Dit moet 'n eenvoudige plan wees om te volg, moet haalbaar wees, en moet spertye insluit.
8. Leerders se antwoorde sal van mekaar verskil, maar probeer seker maak dat evaluering moontlik en nuttig is wanneer die keuse geassesseer word.

Remediërende aktiwiteit

Om aan leerders bykomende oefening in probleemoplossing te bied, kan jy hulle vra om aan een klein probleem te dink wat hulle tans in die gesig staar. Beklemtoon die feit dat die probleem nie groot of ingewikkeld moet wees nie, maar net 'n kleintjie. Hulle kan byvoorbeeld wonder hoe hulle hulle tyd moet indeel sodat daar genoeg is vir tuiswerk én vir ontspanning. Werk dan saam met hulle deur elke probleemoplossingstap, totdat hulle by 'n werkbare plan van aksie uitkom.

EENHEID

Fisieke fiksheid (2)

Eenheidsorsig

Leerdersboek bladsy 34 tot 35

Aanbevole tyd: 3 uur

Hierdie eenheid is gemik op assessering van die leerders se prestasie. Die onderwyser sal 'n punt vir deelnamefrekwensie en bewegingprestasie toeken. Die assessering van die leerders moet deursigtig wees. Dit sal hulle help om hulle tekortkomings te identifiseer en daaraan te werk om dit te verbeter.

Elke LO-les moet die voorgestelde struktuur volg:

- inleiding en opwarming
- demonstrasie van die vaardigheid
- toepassing van vaardighede
- afsluiting en afkoel

Leerders werk in groepe by elke stasie, maar die onderwyser assesser hulle individueel. Groepwerk word nie vir formele assesseringsdoeleindes aanbeveel nie.

Veiligheidswenke

Leerders is nie almal op dieselfde fiksheidsvlak nie. Dit is dus belangrik dat die onderwyser hulle lei na gelang van hulle fiksheidsvlak en hulle ontwikkeling. Sommige leerders sal dalk met party aktiwiteite sukkel, en moet aanvanklik eenvoudiger opdragte kry.

Jy benodig 'n stophorlosie vir hierdie aktiwiteit.

Aktiwiteit 1

Neem deel aan 'n fiksheidsrondte

Leerdersboek bladsy 34

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit het vier stasies wat met keëls afgemerk is. 'n “Bestuurder” kan by elke stasie aangestel wees om leerders te herinner aan wat om te doen en hoe om dit te doen.

- By stasie 1 werk leerders deur strekoefeninge aan die buigsaamheid van hulle beenspiere. Hierdie strekoefeninge verg ook 'n sekere vlak van balanseervermoë van die leerders.
- Maak by stasie 2 seker dat leerders se hande korrek agter hulle gehou word wanneer hulle die spierbou-oefeninge doen. Leerders moet hierdie oefening vyf keer doen as dit vir hulle moontlik is.
- Speel by stasie 3 musiek met 'n vinnige ritme om leerders te help om die aërobiese oefening te geniet. Hierdie aktiwiteit vereis dat leerders hulle oplig en balanseer, en verg ook uithouvermoë. Leerders vind dit dalk moeilik om met hulle elmboë aan hulle knieë te raak. Assesseer of hulle tog probeer om dit reg te kry.
- By die laaste stasie gee leerders groot treë en slaan hulle vuishoue in die lug totdat jy sê hulle moet ophou.

Die ontwikkeling van 'n positiewe selfbeeld is 'n sleutel-ontwikkelingstaak vir adolessente.

EENHEID

Verhoudings en vriendskappe

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 36 tot 43

Aanbevole tyd: 3 uur

Hierdie eenheid identifiseer belangrike verhoudings en gee vir leerders leiding in die evaluering van verhoudings, en ook ten opsigte van hoe om verhoudings te inisieer, vol te hou en te beëindig. In vroeër grade moes die leerders blootgestel gewees het aan

verhouding-georiënteerde vaardighede en kwessies, soos hoe om bedagsaam te wees, of hoe om konflik in verhoudings te hanteer. Hierdie eenheid bou voort op voorafkennis en het ten doel om leerders te help om hulle verhoudings, asook hulle interaksies met andere, krities te assesser.

Die kwessie van romantiese verhoudings kan dalk vir jou moeilik wees om in die klas te bespreek, aangesien daar waarskynlik 'n uiteenlopende verskeidenheid oortuigings en taboes sal wees oor die kwessie of jong mense op hierdie ouderdom romantiese verhoudings moet aanpak. Statistiek toon dat baie kinders op hierdie ouderdom reeds met verhoudings eksperimenteer, en dat hulle hierdie inligting weghou van volwassenes, wat hulle sou kon help en leiding gee. Sonder hierdie leiding is tieners besonder kwesbaar vir swangerskap, MIV en mishandeling. As Lewensoriëntering-onderwyser kan jy hierdie geleentheid gebruik om leiding te gee en leerders veiliger besluite te help neem. Die materiaal oor goeie of slegte verhoudings kan daartoe lei dat leerders openlik praat oor mishandeling tuis. Waar moontlik, kan leerders aktief deelneem deur voorbeelde te verskaf van hoe om vriendskappe te inisieer, 'n gesprek te begin, 'n lys van toepaslike gedrag te maak, ensovoorts. Jy sal ook voortbou op probleemoplossingsvaardighede, selfgelding en onderhandelingsvaardighede, wat vroeër geleer is.

Aktiwiteit 1

Bespreek verhoudings en teken familiestambome

Leerdersboek bladsy 37

Riglyne vir onderrig

Waar moontlik, verskaf kunsmateriaal om familiestambome en vriendskapsbome te teken.

Jy kan die klas vra om in klein groepies te verdeel om die eerste twee vrae te bespreek. Laat die groepe vraag 1 en 2 beantwoord, en vra dan die groepe om sommige van hulle idees met die klas te deel. Vraag 5 word individueel gedoen, sodat die inhoud privaat bly. Jy kan dalk familiestambome en vriendskapsbome op die bord teken om vir die leerders te wys hoe om dit te doen.

1. Moedig leerders aan om eers met hulle eie idees in groepe vorendag te kom. Vra dan elke groep om een of twee van hulle idees met die res te deel.
 - Goeie verhoudings kan mense insluit wat luister, wat jou ondersteun, saam met wie jy kan pret hê ens.
 - Slegte verhoudings kan insluit mishandeling, gebrek aan ondersteuning, verveling, ens.

Om die antwoorde op te som, kan jy dalk die bord in twee verdeel: “Goeie Verhoudings” en “Slegte verhoudings”.

2. Stel kunsmateriaal beskikbaar vir die volgende oefening, indien moontlik.
 - Vra leerders om 'n familiestamboom te teken.
 - Jy sal dalk 'n voorbeeld op die bord moet teken. Stap in die klas rond en verskaf hulp waar nodig.
3. Verduidelik hoe die vriendskapsboom werk en gee vir die leerders tyd om dit te voltooi.
 - Gee uiteindelik vir leerders tyd om oor hulle verhoudings na te dink en om 'n punt langs elkeen te skryf. As jy 'n boom op die bord geteken het, gebruik dit om te demonstreer wat om te doen.
4. Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle moet 'n paragraaf skryf waarin hulle hul huidige groep vriende evalueer.

Ondersteuning

Wees daarvan bewus dat die leerders by talle verskillende verhoudings betrokke sal wees en dat sommige leerders dalk nie 'n konvensionele familieboom sal kan teken nie. Ondersteun hulle en moedig hulle aan om hulle persoonlike omstandighede uit te beeld, hoe dit ook al lyk.

Aktiwiteit 2

Ontwerp en maak 'n plakkaat oor gepaste gedrag binne 'n verhouding

Leerdersboek bladsy 39

Leerders se plakkate sal verskil. Dit moet uit drie dele bestaan:

- Die eerste deel moet 'n beskrywing wees van 'n gebeurtenis wat 'n goeie verhouding wat hulle gehad het bederf het.
- Die tweede deel moet 'n prent wees (soos 'n tekening, foto of knipsel uit 'n tydskrif) of 'n kombinasie van prente wat visueel toon hoe die gebeurtenis hulle laat voel het.
- Die derde deel moet 'n paragraaf wees waarin hulle beskryf wat die persoon kan doen om jul verhouding te herstel.

Leerders moet dan die plakkate in die klas ondersoek. Bespreek of die verhoudings waarskynlik gaan verbeter of nie. Antwoorde sal verskil.

Riglyne vir onderrig

Die leerders moet hierdie oefening goed verstaan voordat hulle begin skryf; dit is 'n goeie idee om elke aktiwiteit te verduidelik en voorbeelde te verskaf van hoe elkeen aangepak kan word voordat leerders begin werk.

Vir vraag 1 word van die leerders verwag om twee of drie paragrawe oor 'n verhouding te skryf wat hulle bewonder. Die teks moet besonderhede insluit oor wat 'n verhouding 'n goeie een maak.

Vir vraag 2 kan hierdie proses dalk vir leerders emosioneel moeilik wees; gun hulle tyd en privaatheid. Hulle moet eerstens die kwessie beskryf – hulle moet verduidelik waaroor die probleem gaan. Dan moet hulle 'n lys maak van probleemgedragspatrone in die verhouding. Daarna maak hulle 'n lys van ontoepaslike gedragspatrone in die verhouding. Vir item c identifiseer hulle toepaslike gedragspatrone wat nie in die verhouding gevolg word nie.

Vir vraag 2d moet leerders 'n lang lys van moontlike oplossings opstel. Dit behels 'n dinkskrum waartydens leerders aangemoedig word om aanvaarbare, lawwe, onmoontlike en moontlike opsies in te sluit en alles moet neerskryf om kreatiwiteit aan te wakker.

Kies 'n paar van die voorbeelde wat vir die leerders na die bestes lyk en laat hulle oor die gevolge daarvan nadink. Nou dink hulle na oor toepaslike gedragspatrone, beplan hoe om hulle te implementeer, en dink oor hoe om seker te maak dat hulle korrek is.

Die aktiwiteit is persoonlik; dit is dus beter dat leerders dit individueel aanpak. Jy kan vraag 1 van hierdie aktiwiteit vir onderwyserassessering gebruik. Dit is waarskynlik beter dat vraag 2 privaat gehanteer word. Die proses moet 'n paar bladsye geskrewe werk voortbring. Die probleemoplossingstrategieë moet in die korrekte volgorde wees en aandui dat die leerder die proses met hulle eie kwessies en probleme geïntegreer het.

Riglyne vir onderrig

Dis dalk behulpzaam om voor hierdie aktiwiteit 'n lys van ontoepaslike gedrag op die bord neer te skryf, of om 'n paar basiese reëls te bepaal voordat hulle begin. Skryf byvoorbeeld “geen gillery, vloekery of dreigemente nie.” Dis dalk ook goed om leerders in die eerste deel van die aktiwiteit toe te laat om te kies wie hulle as maat wil hê. Indien moontlik, kan jy tydens die aktiwiteit in die klas rondstap en terugvoering gee oor hoe hulle vaar.

Vraag 2 is 'n individuele geskrewe taak en kan vir onderwyserassessering gebruik word. Om leiding te gee met assessering, maak seker dat leerders probleme in verhoudings korrek identifiseer, ek-stellings gebruik, en die riglyne volg wat in die afdeling van hierdie eenheid verskaf word wat handel oor hoe om verhoudings te beëindig.

1. 'n Konstruktiewe meningsverskil beteken dat julle nie respek vir mekaar verloor of sê die ander persoon is verkeerd nie; dit beteken dat julle oor 'n onderwerp kan gesels waaroor julle verskillende standpunte het.
2. Wanneer jy 'n verhouding met 'n SMS beëindig, kan die ander persoon nie vrae vra of insig in jou denke kry nie. Dit kan 'n belangrike deel van die proses wees waarmee jy van die pynlike prosesse herstel. Jy wys dat jy die persoon respekteer en dat jy volwasse genoeg is om te gesels oor jou besluit om uit te maak.
3. Dit sal dalk verskil; leerders sal dalk die volgende drie negatiewe gevolge van die beëindiging van 'n verhouding insluit: Jy kan vriende verloor omdat mense kant kies; jy sal dalk met die persoon se woede moet handel; die persoon sal dalk slegte dinge oor jou agter jou rug sê om jou terug te kry.

Uitbreiding

Die leerders kan die vyf verskillende leerstyle op uitgesoekte bladsye in die Leerdersboek oefen om te kyk watter styl die beste by hulle sal pas. Help hulle om die verskeie gedeeltes uit te kies indien nodig.

EENHEID

Fisieke fiksheid (3)

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 44 tot 45

Aanbevole tyd: 1 uur

Die onderwyser moet leerders help om groepe te vorm. Daar moet 'n "bestuurder" by elke stadium wees, wat die instruksies vir die groep sal lees en ook die vaardigheid vir die leerders sal demonstreer. Die onderwyser moet voor die tyd die aktiwiteite saam met die stasie-bestuurders oefen om seker te maak dat hulle die aktiwiteite na verwagting uitvoer. As daar leerders met gestremdhede is wat nie aan sommige of enige van die aktiwiteite kan deelneem nie, kan jy hulle insluit deur hulle die instruksies by elke stasie te laat lees, en 'n ander leerder te laat demonstreer wat gedoen moet word. Leerders met gesigsigsgestremdhede sal baie van die aktiwiteite kan aanpak as hulle 'n maat het om hulle te lei.

Jy benodig: hoepels (of bordkryt om sirkels te trek); bakstene, planke of 'n lae bankie; 'n lang tou of rek om oor te spring; oefenmatjies of sagte gras om oor te rol; keëls. Jy kan keëls van karton maak as jy nie plastiekeëls het nie. Jy benodig ook kaartjies met instruksies by elke stasie.

Aktiwiteit 1

Neem deel aan 'n hindernisbaan

Leerdersboek bladsy 44

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is 'n groepaktiwiteit. Maak seker dat jy kaartjies met instruksies by elke stasie het, vir “spanbestuurders” om te lees. Jy kan hierdie instruksiekaartjies maak deur weer na die aantekeninge op bladsy 41 in die Leerdersboek te kyk. Herinner leerders dat dit 'n spanaktiwiteit is en dat hulle mekaar deur die hinderniswedloop moet ondersteun.

Aktiwiteit 2

Koel af

Leerdersboek bladsy 45

Riglyne vir onderrig

Tydens hierdie aktiwiteit strek leerders hulle spiere om krampe te voorkom. Verduidelik aan leerders dat hulle 'n effense brandpyn moet voel wanneer hulle strek, maar geen beduidende pyn nie.

EENHEID

Verskillende leerstyle

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 46 tot 48

Aanbevole tyd: 1 uur

Hierdie eenheid stel leerders bekend aan die verskillende leerstyle wat hulle op skool en oor die algemeen kan gebruik. Leerders is dalk reeds bewus van die verskillende wyses

waarvolgens 'n mens kan leer, maar ken dalk nie die terminologie vir hierdie leerstyle nie. Maak seker dat leerders die terminologie vir elke leerstyl ken en verstaan terwyl jy deur die materiaal werk. Soos jy elke leerstyl behandel, moedig die leerders aan om te identifiseer wat hulle reeds gebruik en watter leerstyle hulle dink hulle dalk in die toekoms sou wou gebruik en ondersoek.

Aktiwiteit 1

Pas aktiwiteite by leerstyle

Leerdersboek bladsy 48

Riglyne vir onderrig

Dit is 'n individuele oefening wat leerders help verstaan hoe aktiwiteite by verskillende leerstyle inskakel.

- Skryfstyl skakel in by opstelle, opsommings en aantekeninge maak.
- Luisterstyl skakel in by klasdebat en vrae vra.
- Leesstyl skakel in by die lees van aantekeninge en in 'n stil omgewing studeer.
- Visuele styl skakel in by breinkaarte, tydlyne, spinnekopdiagramme, vloediagramme, en met helder kleurpenne verlig.
- Kinestetiese styl hou verband met eksperimente en die bou van modelle.

Vir vraag 2 moet leerders in klein groepies oor hulle eie leerstyle en voorkeure gesels. Moedig die leerders aan om wenke en idees wat hulle help om te leer, met mekaar te deel. In vraag 3 moet leerders 'n paragraaf skryf waarin hulle hul ideale leeromgewing beskryf.

EENHEID

Fisieke fiksheid (4)

Leerdersboek bladsy 49 tot 51

Aanbevole tyd: 1 uur

In hierdie eenheid leer ken leerders die begrip kernsterkte. Dit verwys na die spiere van die maag en die lae rug en hulle vermoë om die ruggraat te ondersteun en die liggaam stabiel te hou en te balanseer.

Die voordele van sterk kern- (of buik-) spiere word op bladsy 46 van die Leerdersboek uiteengesit. Om 'n sterk kern te ontwikkel, moet leerders 'n verskeidenheid spiere, van hulle heupe tot by hulle skouers, oefen. Hierdie kernspiere maak dit vir 'n mens moontlik om regop te bly terwyl jy op twee voete voortbeweeg. Dit help om bewegings te beheer,

om liggaamsgewig te verskuif en in alle rigtings te beweeg.

Sê vir leerders dat 'n goeie liggaamshouding, as jy staan, 'n reguit lyn aanneem, van jou ore na jou skouers, heupe, knieë en enkels, en met jou kop in die middel. Postuurfoute sluit in krom skouers, die kop vooroor, die lae rug gekrom en die bekken of agterstewe wat uitstaan. Laat leerders hulle maat se liggaamshouding dophou en mekaar help om dit te korreger. Maak seker dat niemand met sy of haar maat se liggaamsvorm spot nie – dit gaan hier oor liggaamshouding.

Aktiwiteit 1, 2 en 3

Die fiets, die brug en die plank

Leerdersboek bladsy 50-51

Riglyne vir onderrig

Al drie oefeninge in hierdie eenheid werk met die kernspiere. Kernoefeninge is op hulle doeltreffendste wanneer hulle terselfdertyd meer as een stel spiere in die liggaam gebruik. Sê vir die leerders dat, terwyl hulle hulle kernspiere oefen, hulle hul naeltjies in die rigting van hul ruggraat moet terugtrek. Hulle moet rustig en ritmies kan asemhaal terwyl hulle dit doen en nie asem inhou nie.

Werk saam met die leerders deur die instruksies vir elke oefening. Laat hulle mekaar dophou en mekaar se liggaamshouding korreger. Hulle moet hierdie stel oefeninge minstens drie maal per week doen as hulle dit kan regkry.

Indien jou skool nie oor gimnasiummatte beskik nie, laat die leerders die oefeninge op die grasperk doen, of probeer iewers 'n ou sitkamermet in die hand te kry om in die klas te gebruik wanneer hulle oefeninge doen.

Kwartaal 1 Formele Assessering

Voorbeeld 1

Geskrewe taak (70 punte)

Ontleed 'n gevallestudie oor seksualiteit.

Lees die gevallestudie en beantwoord dan die vrae wat volg:

Gevallestudie

Adila woon in 'n klein gemeenskap. Sy woon by haar ma en tantes. Adila se pa het gesterf toe sy jonk was. Haar ma laat haar toe om met ander Moslemseuns uit te gaan, maar Adila weet sy moenie seks voor die huwelik hê nie. Sy ken niemand in haar gemeenskap wat kinders het en ongetroud is nie. Sy gaan al 'n jaar met Naseem uit. Sy is vriendelik met sy gesinslede. Albei gesinne bring tyd saam deur en gaan na dieselfde moskee.

Een middag was Adila en Naseem alleen bymekaar en het seks gehad. Albei het baie skuldig daarvoor gevoel, en het gevoel hulle het hul ouers en hulself in die steek gelaat. Hulle het saam gegaan om Adila se ma te vertel wat gebeur het. Hulle het albei belowe om nie weer alleen saam te wees nie en gesê hulle sou nooit weer iets doen wat so gevaarlik is nie. Adila se ma het gesê dat Adila en Naseem dadelik met mekaar moet trou. Naseem en Adila het ingestem om te trou.

Hoewel hulle albei ingestem het, was hulle bekommerd oor hul opvoeding. Sal hulle steeds skool toe kan gaan? Hulle voel ook nie reg om te trou nie en was spyt dat hulle seks gehad het. Hulle wil ook nie in 'n situasie beland waar hulle dalk weer seks sal hê nie, selfs al is hulle getroud. Hulle is bekommerd dat Adila swanger kan raak. Hulle het nie werk buite die skool nie en is bang dat hulle hul vriende sal verloor as hulle met die getroude lewe moet begin. Geeneen van Adila en Naseem se vriende het seks gehad nie. Hulle is geskok toe hulle uitvind wat gebeur het. Hul vriende sê hulle moet op skool bly en nie nou al trou nie. Hulle stel voor dat Adila en Naseem eers ná kollege trou.

Adila en Naseem weet nie of hul gesinne sal instem hiertoe nie. Hulle het paartjies op TV gesien wat swaarkry as hulle jonk trou, maar het ook musiek geluister wat voorstel dat liefde die enigste ding is wat tel as jy gelukkig wil wees. Hulle voel wel dat hulle mekaar liefhet en wonder of dit genoeg sal wees om hul probleme te oorkom.

- 1.1 Wat is waardes? (2)
- 1.2 Wat is norme? (2)
- 1.3 Watter twee invloede het die sterkste impak op Adila en Naseem se waardes en norme? (2)
2. Stel 'n lys op van die faktore wat Adila en Naseem se besluit beïnvloed. Doen dit in 'n tabel met twee kolomme: "Vir troue" en "Teen troue". Sluit Adila en Naseem se persoonlike gevoelens, invloede van vriende en portuurgroep, gesins- en gemeenskapswaardes, kulturele waardes en die media in. (10)
- 3.1 Noem drie keuses wat Adila en Naseem kan maak om hul probleem op te los. (6)
- 3.2 Wat is die moontlike gevolge van elk van die drie keuses wat jy in 3.1 beskryf het? (6)
4. Beskryf die stappe wat Adila en Naseem moet doen om die plan uit te voer en stel spertye vir elke stap. (10)
5. Verduidelik hoe hulle kan assesseer of die plan vir hulle werk of nie. (4)
6. Gee voor dat jy Adila of Naseem is en skryf 'n brief van een bladsy aan Adila se ma of Naseem se ouers wat die volgende verduidelik: (6)
- a) die bekommernisse wat jy het oor wat gebeur het. (6)
- b) watter oplossing jy voorstel en waarom jy daardie oplossing wil implementeer. (4)
- c) watter hulp jy graag van jou familie wil ontvang om met dié oplossing te slaag. (2)

7. Evalueer die norme in jou gesin, familie of gemeenskap, en verduidelik die ooreenkomste en verskille met dié van Adila en Naseem. (6)

8. Beoordeel krities die invloed van TV op Adila en Naseem (sover as wat ons dit uit die gevallestudie kan aflei). (4)

9. Gee Adila en Naseem raad deur te verduidelik watter optrede jy dink hulle behoort te kies, met redes. (6)

Memorandum: Kwartaal 1 Formele Assessering Voorbeeld 1

Taak 1 (70 punte)

Eenheid 3 Seksualiteit

- 1.1 Waardes is beginsels en oortuigings oor wat verkeerd of reg is. (2)
- 1.2 Norme is die gedrag en denke wat normaal is in ons gemeenskap, onder familie en vriende. (2)
- 1.3 Geloof en gesin (2)
- 2.

Ten gunste van die huwelik	Teen die huwelik
Gesin	Vriende
Gemeenskap	Persoonlike gevoelens
Geloof	TV
Musiek	Gemeenskap
Kultuur	

(10)

3.1 Dit kan enige drie keuses wees wat by die gevallestudie inpas; leerders moet aandui dat hulle die moontlike opsies oorweeg het. (2 punte per keuse) (6)

3.2 Gevolge moet pas by die opsies wat gekies is. (6)

4. Die stappe moet haalbaar wees, moet in 'n logiese volgorde wees en moet spertye insluit. (10)

5. Hierdie assesseringsmaatreël moet eenvoudig genoeg wees vir iemand om te evalueer of die oplossing werk en of hulle weer met probleemoplossing sal moet

begin.

(4)

6. Die brief moet die instruksies volg en samevatting toon van die probleemoplossingsoefening wat pas deur die leerders voltooi is.
- a) Jou bekommernisse oor wat pas gebeur het (6)
 - b) Watter oplossing jy wil gebruik en hoekom jy daardie oplossing wil gebruik (4)
 - c) Leerders se eie antwoorde. (2)
7. Leerders se antwoorde sal wissel, maar moet duidelike ooreenkomste of verskille tussen eie gesinskultuur en dié in die gevallestudie aandui. (6)
8. Leerders moet beide positiewe en negatiewe invloede van TV verskaf en 'n gevolgtrekking bereik. (4)
9. Leerders moet advies aanbied, met redes. (6)

Totaal: [70 punte]

Kwartaal 1 Formele Assessering

Voorbeeld 2

Taak 1: Geskrewe taak (70)

Ontleed 'n gevallestudie oor seksualiteit en verhoudings

Lees die brief en beantwoord die vrae wat volg:

Liewe Tannie

Ek gaan al drie maande met 'n ou uit. Hy is lekker laf en aantreklik, en ek hou baie van hom. Hy vra kort-kort of ek lief is vir hom, want ek weier om seks met hom te hê. Ek dink dat ek tog vir hom lief is, maar is nie seker of ek al gereed is om seks te hê nie.

'n Hele paar mense in my omgewing het kinders gehad toe hulle jonk was en hulle moes die skool verlaat. My niggie is een van daardie mense en ek sien hoe swaar sy kry. Ek wonder of haar kêrel vir haar dieselfde ding gesê het?

My mense weet nie eens dat ek met hierdie ou uitgaan nie, want ek mag nie met seuns uitgaan nie, veral nie met seuns van 'n ander geloof nie. Ek kan glad nie met my ma oor seks praat nie. Dit sal net 'n yslike bakleiery veroorsaak. Ek dink my pa sal enigiemand slaan wat my kêrel wil wees. Ek weet nie wat om te doen of vir wie om raad te vra nie.

Baie van my maats het al seks gehad. Hulle sê my kêrel is 'n goeie ou en ek moet hom nie verloor nie. My beste vriendin sê sy wag vir die huwelik en sy sê ek moet hom vergeet en net studeer. Ek hou van skoolgaan en ek wil 'n goeie werk kry en my gesin eendag help. Ek hou ook baie van my kêrel en wil hom nie verloor nie. Wat moet ek doen?

Deurmekaar

1. Gebruik jou probleemoplossingsvaardighede om “Deurmekaar” te help.
 - a) Verduidelik in besonderhede wat Deurmekaar se probleem is. Sluit persoonlike-, portuur-, skool-, gemeenskaps-, gesins- en geloofskwessies in. (10)
 - b) Lys maniere waarop Deurmekaar die probleem kan aanpak. Hou ’n dinksak oor soveel opsies as wat jy in twee minute kan bymekaar kry en skryf dit neer. (4)
 - c) Hoe kan “Deurmekaar” die probleem oplos? Lys vier moontlike oplossings. (4)
 - d) Vir elk van die opsies wat jy gekies het: lys twee positiewe gevolge en twee negatiewe gevolge van die opsie neer. (6)
 - e) Kies die oplossing wat jy dink Deurmekaar sal help. Verduidelik jou keuse. (4)
 - f) Verduidelik hoe “Deurmekaar” kan toets of die opsie wat jy voorstel die regte een is. (2)
 - g) Skryf ’n kort brief van twee paragrawe aan Deurmekaar met raad oor wat jy dink sy moet doen. (5)
2. a) Wat is die sleutel tot ’n gesonde verhouding? Noem voorbeelde van gesonde gedrag. (8)
- b) Hoe weet ons wanneer gedrag in ’n verhouding onvanpas is? (2)
- c) Noem maniere waarop iemand ’n nuwe vriendskap kan begin of ’n goeie verhouding kan verbeter. (5)
- d) Verduidelik watter uitwerking onvanpaste gedrag in verhoudings op ons lewe kan hê. (5)
- e) Beskryf hoe ons ’n verhouding op ’n gesonde manier kan beëindig, met voorbeelde. (10)
- f) Beoordeel of dit gesond of ongesond is om ’n verhouding te beëindig deur ’n SMS te stuur. (5)

(35)

Memorandum: Kwartaal 1 Formele

Assessering Voorbeeld 1

Geskrewe taak (70 punte)

1. Vir vraag 1 moet jy seker dat leerders die probleemoplossingproses volg, soos aangedui.
 - a) Verskaf tot 2 punte per kategorie wat beskryf is. Die antwoorde moet die kwessies wat Deurmekaar in die gestig staan, duidelik definieer, asook beskryf hoe sy deur die mense naby aan haar beïnvloed word. (10)
 - b) 'n Dinkskrum kan aandui dat baie van die opsies ontoepaslik kan wees; gee punte vir kreatiwiteit en vir die aantal opsies verskaf. (4)
 - c) Die twee opsies wat gekies is, moet realisties wees en die redes vir die keuse moet aandui dat die leerder oor die opsies nagedink het. (4)
 - d) Maak seker dat die voorgestelde gevolge realisties is en dat die leerder die voor- en nadele van beide opsies genoem het. (6)
 - e) Die rede vir die keuse van die beste opsie moet na positiewe en negatiewe gevolge verwys. (4)
 - f) Hierdie assessering van die opsie moet vir iemand eenvoudig genoeg wees om te besluit of hy of sy weer van voor af met die probleemoplossingproses moet begin of nie. (2)
 - g) Die inhoud van die advies sal wissel, maar moet die probleemoplossingstappe wat vroeër uitgelig is, volg. (5)
2. a) Leerders moet noem wat die sleutel tot 'n gesonde verhouding is en voorbeelde lys van gesonde gedrag, soos eerlikheid, betroubaarheid, belangstelling in ander mense, goeie luistervaardighede, dat jy bemoedigend is, op onselfsugtige maniere en vir die beswil van andere optree, dat jy omgee en betroubaar is. (8)

- b) Wanneer ons mense seermaak of die vertroue in die verhouding beskadig. (2)
- c) Leerders moet maniere opnoem waarmee iemand 'n nuwe vriendskap kan begin of 'n goeie verhouding verbeter, deur byvoorbeeld belangstelling in ander mense te toon, te glimlag, vriendelik te wees, vrae te vra en ander aan te moedig, en deur behulpzaam en gaaf te wees. (5)
- d) Leerders moet verduidelik watter uitwerking onvanpaste gedrag in verhoudings op ons lewe kan hê, deur byvoorbeeld vertroue en selfbeeld af te breek, mense te verwar en hulle verward en onwaardig vir liefde te laat voel, kan ons eensaam en wantrouig word; ons kan slegte gedragsgewoontes aankweek. (5)
- e) Leerders moet beskryf hoe hulle 'n verhouding op 'n gesonde manier kan beëindig, en voorbeelde verskaf. (10)
- f) Leerders moet beoordeel of die beëindiging van 'n verhouding deur 'n SMS te stuur gesond of ongesond is. Hulle behoort tot die gevolgtrekking te kom dat dit ongesond is. Dit is selfsugtig omdat iemand hulself van die moeite van 'n konfrontasie wil red, maar die ander persoon kan nie vrae vra nie en daar is geen kans om hoflik met mekaar te bly nie. (5)
- (35)

Totaal: [70 punte]

Liggaamsopvoedingtaak (LOT) (30 punte)

Leerders se deelname sowel as bewegingsprestasië sal kwartaalliks in Lewensoriëntering geassesseer word.

- Vir deelname, ken vir elke leerder 'n punt uit 20 toe volgens die kriteria op bladsy 18 van hierdie Onderwysersgids.
- Assesseer leerders se bewegingsprestasië 2 keer per kwartaal vir 'n totaal van 10 punte (5 punte × 2) volgens Kriterium 2 op bladsy 18 van hierdie gids.

Kwartaal 2

Kwartaal	Tydstoekenning	Kerninhoud	Aktiwiteite
Eenheid 1	1 uur	Identifiseer en pas jou eie leerstyl toe	1-2
Eenheid 2	1 uur	Deelname aan teikenspele tjies	1
Eenheid 3	4 uur	Ses loopbaankategorieë Die rol van werk met betrekking tot Suid-Afrika se sosiale & ekonomiese behoefte	1-3
Eenheid 4	4 uur	Deelname aan teikenspeletjies	1-3
Eenheid 5	3 uur	Middelmisbruik	1-3
Eenheid 6	3 uur	Deelname aan teikenspeletjies	1-4

KERNBEGRIPPE en DEFINISIES

rehabilitasie	iemand help om weer 'n normale lewe te lei
onseker	bekommerd of nie seker van jouself nie of nie veilig nie
dodelik	wat die dood veroorsaak
teikenspeletjie	mik na 'n teiken met die doel om dit te tref
voorkeur	iets wat jy bo iets anders verkies
metode	'n manier om iets te doen
tegniek	korrekte metode of manier van doen
teorie	inhoud wat nie prakties is nie
toepas	om 'n teorie wat jy geleer het in die praktyk te gebruik
buigsaamheid	maklik aanpasbaar
analities	in staat om te ontleed of om dinge op te breek sodat dit beter begryp kan word
gesellig	kom goed met ander oor die weg
dubbelsinnig	met meer as een betekenis
bekwaam	in staat om iets goed te doen
openvolgend	in 'n vasgestelde volgorde of patroon

KWARTAAL 2 Aanbevole daaglikse klasaktiwiteit		
Wêreld van werk: Identifiseer en pas eie leerstyl toe – 1 uur		
Aktiwiteit 1: Identifiseer jou leerstyl	Bladsy 55 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Pas leerstyle toe	Bladsy 56 in LB	Dit behoort leerders min of meer 20-25 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Wêreld van werk: Ses loopbaankategorieë en die rol van werk in verhouding tot Suid-Afrika se sosiale en ekonomiese behoeftes – 4 uur		
Aktiwiteit 1: Identifiseer loopbane wat by jou pas of nie	Bladsy 63 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Pas jou denkvaardighede by 'n loopbaankategorie	Bladsy 65 in LB	Dit behoort leerders min of meer 55-60 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Lys en bespreek sosiale en ekonomiese behoeftes	Bladsy 68 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Gesondheids-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid: Sosiale faktore wat bydra tot dwelmmisbruik – 3 uur		
Aktiwiteit 1: Debatteer die faktore wat bydra tot middelmisbruik	Bladsy 76 in LB	Dit behoort leerders min of meer 45-60 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Dink voordat jy optree	Bladsy 77 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Oefen om dwelmmisbruik te vermy	Bladsy 79 in LB	Dit behoort leerders min of meer 30-40 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.

Identifiseer en pas jou eie leerstyl toe

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 54 tot 56

Aanbevole tyd: 1 uur

In die vorige kwartaal het leerders vertrouwd geraak met verskillende leerstyle. Hierdie eenheid bou op daardie inligting voort. Hier begin leerders hulle voorkeurleerstyl identifiseer. Hulle sal ook leer hoe om hierdie styl op hulle studies in alle vakke toe te pas.

Ondersoek toon dat prestasie bevorder word deur die vermoë om 'n verskeidenheid leerstyle aan te wend. Indien leerders toegang het tot en voordeel trek uit 'n verskeidenheid leerstyle, kan hulle hulle algehele klaspunte verbeter en dit as minder stresvol ervaar om vir eksamens te leer.

Aktiwiteit 1

Identifiseer jou leerstyl

Leerdersboek bladsy 55

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik om in pare te werk. Voordat jy die les begin, maak seker dat leerders die leerstyle van verlede kwartaal hersien het. Jy kan hierdie oefening vir portuurassessering gebruik, waartydens maats assesseer of die leerder die metodes wat gebruik is, kan identifiseer en die metodes suksesvol by die toepaslike leerstyl kan laat pas.

1. Leerders se antwoorde sal verskil, maar moet by die inligting pas wat in die tabel oor leermetodes verskaf word, en by aktiwiteite wat by die aktiwiteit aansluit.
2. Leerders moet identifiseer in watter vak hulle die beste gevaar het en hoe hulle vir daardie vak geleer het. Elke leerder moet identifiseer watter metode hulle die beste help leer het.
3. Leerders moet die manier waarop hulle geleer het skakel met die leerstyl wat die beste by hulle pas. Hierdie leerstyle verskyn in 'n lys in Kwartaal 1, Eenheid 7.
4. Antwoorde sal verskil. Leerders moet dink aan maniere hou hulle hulself kan motiveer om aan te hou.

Riglyne vir onderrig

Vraag 1 en 2 van hierdie aktiwiteit is geskik vir individuele werk en vraag 3 vir werk in pare. Herinner leerders om deeglik te besin oor hoe hulle in elke vak leer. Daar moet verskillende metodes wees wat hulle vir elke vak gebruik.

1. Die leerder se lys te moet al hulle skoolvakke insluit; hulle antwoorde sal verskil, maar aanvaar dié wat sinvol is.
 - a) Praktiese vakke wat demonstrasie verg, kan Verbruikerstudies, Tegniese Studies, ensovoorts insluit.
 - b) Vakke wat vereis dat jy inhoud leer en lang stukke teks lees en skryf, kan Geskiedenis en taalvakke insluit.
 - c) Vakke wat oefening vereis, kan Liggaamsopvoeding en Wiskunde insluit.
2. Die lys van drie vakke wat elke leerder maak, moet verskil van dié wat in Aktiwiteit 1 behandel is.
 - a) Die leerder moet sê watter leerstyl die meeste gebruik is terwyl hy/sy vir elk van die drie vakke op die lys gestudeer het. Leerders se antwoorde sal verskil; aanvaar dié wat begrip toon van hoe tegnieke by leerstyle inskakel.
 - b) Hier moet leerders kreatiewe antwoorde verskaf oor hoe hulle hul voorkeurleerstyle kan aanpas om by hierdie vakke in te skakel.
3. Leerders deel hulle toepassing van persoonlike leerstyle met 'n maat. (As jy wil, kan jy leerders vra vir voorbeelde van goeie of prettige leertegnieke en hulle sover kry om dit met die hele klas te deel.
4. Antwoorde sal verskil. Leerders moet die effektiwiteit van hulle leerstyl evalueer.

EENHEID**Deelname aan teikenspeletjies (1)****Eenheidoorsig**

Leerdersboek bladsy 57 tot 58

Aanbevole tyd: 1 uur

Hierdie kwartaal sal leerders aan teikenspeletjies deelneem. Verduidelik vir hulle dat 'n teiken in sport iets is waarna jy mik om dit te probeer tref, soos die doelhof in sokker of die net in netbal. Teen hierdie tyd moet leerders weet dat, terwyl die doelwit van 'n teikenspeletjie is om doele of punte aan te teken, elke speletjie sy eie reëls het wat nagekom moet word, en dat doele wat aangeteken word nadat 'n reël oortree is, nie toegestaan sal word nie.

Verduidelik aan hulle dat jukskei 'n inheemse teikenspeletjie is wat in die 18de eeu deur Afrikaanse transportryers ontwikkel is. Hulle het in ossewaens deur die land gereis. Saans, wanneer hulle vir die nag uitkamp, het hulle 'n speletjie gespeel met die houtpenne van die jukke wat bedags oor die osse se nekke rus. Dié het hulle na 'n stok gegooi wat in die grond geplant is. 'n Juk is 'n houtraam wat oor twee osse se nekke geplaas word om hulle te dwing om langs mekaar te bly loop wanneer hulle 'n wa trek.

Jy benodig jukskeie, 30-46 cm lank, wat minder as 1.8 kg weeg, of houtpenne van 50cm. Die speelblad moet gelyk wees en minstens 10 m lank wees. Daar moet 'n sandput wees waar die stok geplant moet word.

Indien die skool nie oor jukskei-apparaat beskik nie, laat leerders hul inisiatief gebruik om hul eie apparaat te ontwerp uit afvalmateriaal, soos in die Leerdersboek voorgestel.

Aktiwiteit 1

Speel jukskei

Leerdersboek bladsy 58

Riglyne vir onderrig

Lees saam met die leerders deur die verduideliking van die speletjie op bladsy 55 en 56. Maak seker dat leerders verstaan dat die doel van die speletjie is om 'n houtpen wat in 'n sandput geplant is, om te gooi. Leerders moet van minstens 10 meter ver gooi. Jy hoef nie 'n regte jukskeispeelblad te hê nie. Jy kan iets aan die onderpunt van die sportveld improviseer, of die verspring-sandput gebruik. Gebruik sommer houtstompe vir jukskeie, solank hulle almal ongeveer ewe lank is en min of meer dieselfde weeg.

Maak seker dat niemand agter die houtpen staan wanneer leerders daarna mik nie. As daar in jou klas gestremde leerders is wat nie kan saamspeel nie, kan jy hulle laat deelneem deur punte op te teken en te help met assessering. Vir leerders met gesigsgestremdhede kan jy 'n stewige wekker in 'n doek toedraai en dit laat afgaan sodat hulle in die rigting van die klank kan mik.

Loopbaankategorieë en die rol van werk met betrekking tot Suid-Afrika se behoeftes

Eenheidsorsig

Leerdersboek bladsy 59 tot 68

Aanbevole tyd: 4 uur

Hierdie eenheid verskaf 'n oorsig oor ses loopbaanvelde of -kategorieë. Terwyl jy daardeur werk, maak seker dat leerders die terminologie verstaan. Vra hulle om voorbeelde van loopbane in die verskillende vakgebiede te verskaf.

Elke afdeling in die eenheid bou voort op die vorige een. Dit is dalk nuttig om 'n visuele voorbeeld van elke loopbaan te bied in die klaskamer aan te bring. Jy kan byvoorbeeld ses A3-bladsye opsit, met die naam van elke kategorie boaan (ondersoekend, ondernemend, realisties, kunstig, konvensioneel en sosiaal) en dan geleidelik besonderhede by elke bladsy voeg terwyl jy deur die materiaal werk. Leerders kan ook van hierdie plakkaat gebruik maak wanneer jy deur die aktiwiteite werk. Wanneer jy die belangstellings en vermoëns vir elke loopbaan behandel, kan dit help om te gesels oor wat op 'n spesifieke gebied toepaslik is, en wat nie. Dit help die leerders om beter tussen loopbaanvelde te onderskei. Die Leerdersboek verskaf voorbeelde. As jy op die voorbeelde wil uitbrei, kan jy 'n dag beplan waar mense uit elke kategorie oor hulle belangstellings en vermoëns kom gesels.

Wanneer jy die rol van werk met betrekking tot Suid-Afrika se sosiale en ekonomiese behoeftes onderrig, kan jy beklemtoon dat daar verskeie voordele verbonde is aan 'n loopbaankeuse wat op hierdie behoeftes gebaseer is. Leerders sal makliker werk kry, en die land en die gemeenskap sal ook baat vind daarby. Hierdie afdeling van die eenheid kan leerders help om verantwoordelik te besluit hoe elkeen van hulle 'n bydrae kan lewer tot die samelewing en die Suid-Afrikaanse ekonomie.

Aktiwiteit 1

Identifiseer loopbane wat by jou pas of nie

Leerdersboek bladsy 63

Riglyne vir onderrig

Vra leerders om vir hierdie aktiwiteit in pare te werk. Herinner die leerders daaraan dat hul belangstellings kan verander en dat hulle hulle vermoëns kan ontwikkel, maar dat dit belangrik is om liewer 'n werk te oorweeg op 'n gebied wat jy geniet én waarin jy moontlik kan uitblink.

1. Hier sal die leerders moet nadink oor die belangstellings en vermoëns wat hulle geïdentifiseer het en dit by potensiële loopbaankategorieë laat pas. Gee hulle tyd om deeglik deur die kategorieë te werk en na te dink oor hoe goed dit by hulle sal pas. As die leerders hul keuses met 'n maat bespreek, kan dit hulle verder oor hulle keuses help nadink en hulle ook help om helderder te dink.
2. Die tweede vraag help leerders om verder tussen loopbaankategorieë te onderskei deur loopbaanvelde te bepaal wat die minste vir hulle uitgeknipt is. Verduideliking aan 'n maat help leerders om helderder te dink en om hulle eie en ander se keuses beter te verstaan.

Aktiwiteit 2

Pas jou eie denkvaardighede aan by 'n loopbaankategorie

Leerdersboek bladsy 65

Riglyne vir onderrig

Vra leerders om vir hierdie aktiwiteit op hulle eie te werk. As jy die plakkaatmetode gebruik het, sal die nodige denkvaardighede teen die mure van die klaskamer te siene wees. Indien nie, moet die leerders deeglik deur die tabel in die Leerdersboek werk wat 'n lys van denkvaardighede vir elke kategorie bevat.

1. Leerders moet vier van hulle beste denkvaardighede identifiseer en verduidelik hoekom hulle glo hulle die meeste in hierdie areas uitblink.
2. Leerders laat pas nou hulle beste denkvaardighede by die loopbaankategorieë wat hierdie vaardighede vereis.
3. Leerders identifiseer en skryf die skoolvakke neer wat by die loopbaankeuses inpas wat deur hulle denkvaardighede geïdentifiseer is.
4. a Leerders moet die waarde beoordeel daarvan dat daar mense in die wêreld is wat elk van die ses denkvaardighede verkies. Antwoorde sal verskil.
b Leerders moet in 'n groep hulself voorstel hoe die wêreld sou wees as daar niemand was wat enigeen van die denkvaardighede beoefen het nie. Doen 'n voorlegging aan die res van die klas oor die belangrikheid van 'n spesifieke denkvaardigheid. Antwoorde sal verskil.
c Leerders moet nadink daaroor of ons diskrimineer teen mense by wie enige spesifieke denkvaardigheid oorheersend is. Hulle sal dalk sê dat die kunste as minder belangrik of waardevol as ander denkvaardighede beskou word. Antwoorde sal verskil omdat leerders ook oorweeg of hulle skuldig is aan so 'n benadering.

Ondersteuning

Bring koerante (veral die naweekkoerante) saam skool toe en laat die leerders in klein groepe werk om die afdeling met beskikbare beroepe/werksgeleenthede te vind. Vra hulle om die beroepe wat die meeste geadverteer word, te identifiseer en skoolvakke aan hierdie

beroepe te verbind. Hulle kan die beroepe en vakke in lyste in hulle werkboeke opsom. Hierdie lyste sal 'n nuttige verwysingsbron deur die loop van die jaar wees. Dit sal ook leerders help wat nog nie self beroepe kon identifiseer nie.

Aktiwiiteit 3

Maak 'n lys van en bespreek sosiale en ekonomiese behoeftes

Leerdersboek bladsy 68

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik om in pare te werk. Die afdelings in die eenheid oor sosiale- en ekonomiese kwessies, voorsien leerders van 'n basis waarop hulle kan werk. Jy sal dalk matskaplike en ekonomiese kwessies in jou omgewing wil navors om plaaslike agtergrondinligting vir hierdie aktiwiteit te verskaf.

1a. Leerders kan enige vier sosiale kwessies in julle gemeenskap identifiseer.

Leerders kan enige vier ekonomiese kwessies in julle gemeenskap identifiseer.

1b. Die werk wat hulle identifiseer, moet direk daarop gemik wees om daardie behoeftes aan te spreek.

Die werk wat hulle identifiseer, moet direk daarop gemik wees om daardie behoeftes aan te spreek.

1c. Hulle moet hulle antwoorde in "b" verduidelik.

Hulle moet hulle keuse in "b" verduidelik.

EENHEID

Deelname aan teikenspeletjies (2)

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 69 73

Aanbevole tyd: 4 uur

In jukskei, die teikenspeletjie wat leerders in Eenheid 1 gespeel het, was die teiken 'n houtpen wat in die grond geplant was. In sokker is die teiken die doelhok waarin spelers die bal moet skop om punte aan te teken.

Maak seker dat al die leerders vertrouwd is met die reëls voordat hulle begin sokker speel. As julle 'n aangepaste weergawe van die spel gaan speel, moet jy die reëls deeglik met die klas deurwerk voordat julle begin, sodat daar geen misverstand is nie. Die onkantreël kan moeilik wees vir leerders wat vir die eerste keer sokker speel. Dit is ook 'n beslissing wat dikwels betwis word; maak dus seker dat al die leerders verstaan wat dit

betekén en dat hulle 'n vryskop sal afstaan as hulle onkant is. As hulle vorentoe hardloop, moet hulle hul opponente dophou voordat hulle die bal aanvra.

Maak ook seker dat hulle verstaan dat, selfs as hulle per ongeluk met hulle hande aan die bal raak, hulle besit sal moet afstaan en dat die ander span dan die bal sal kry. In die eerste twee aktiwiteite in hierdie eenheid sal leerders sokkervaardighede oefen. Hulle moet hierdie vaardighede bemeester voordat hulle 'n regte wedstryd kan speel.

'n Veiligheidskwessie wat met die leerders bespreek moet word, is dat hulle bewus moet bly van waar ander leerders is, sodat hulle nie mekaar per ongeluk pootjie of andersins seermaak nie. Verdere veiligheidsvoorsorgmaatreëls sal in die verdediging-aktiwiteit behandel word. Dit is ook beter dat al die spelers óf sokkerstewels dra óf kaalvoet speel. As daar leerders met gestremdhede in jou klas is wat nie sokker kan speel nie, kan jy hulle as skeidsregters, puntehouers of assessore inspan, of laat hulle die wedstrydplanne opstel.

Jy benodig: 'n sokkerbal of handgemaakte bal, 'n oop veld, 'n fluitjie en twee doelpale of vier keëls om die doelhokke af te baken.

Aktiwiteit 1

Balbeheer en binnevoetaangee

Leerdersboek bladsy 71

Riglyne vir onderrig

1. As jy nie 'n ervare sokkerspeler is nie en daar duidelik nie 'n kandidaat in jou klas is nie, vra die leerders om beurt te maak om die speler in die middel te wees wat die bal na die spelers in die kring rol of aangee.
2. Jy kan meer as een kring gelyk laat oefen, sodat leerders nie te lank hoef te wag vir 'n beurt om te leer hoe om die bal te keer en te beheer nie.
3. Herinner hulle daaraan dat hulle die binnevoet moet gebruik om die bal te keer, te beheer en aan te gee. As 'n leerder nie daarin slaag om die bal te keer nie, moet hy of sy hardloop en dit gaan haal. Die leerder in die middel van elke kring moenie die bal te hard aangee of rol nie, want as die ontvanger misvang, is dit elke keer 'n mors van tyd as die bal aanmekaar gehaal moet word.

Riglyne vir onderrig

1. Lees deur die beskrywings van die verskillende soorte duikslae. Dit is noodsaaklik dat leerders verstaan dat 'n speler onder geen omstandighede geduik mag word om te keer dat hy/sy die bal speel nie. Jy duik 'n speler om die bal van hom of haar af te neem, nie om seer te maak nie.
2. Leerders moet beurte maak om die verdediger te wees. Sodra hy of sy die bal afgeneem het, word die verdediger 'n aanvalspeler en een van die ander spelers begin verdedig. Laat hulle nog voor hulle begin speel op die volgorde besluit, sodat die spel nie onderbreek word wanneer die verdediger die bal afneem nie.

Aktiwiteit 3**Oefen sokkervaardighede****Riglyne vir onderrig**

1. Spanne moet uit meisies en seuns bestaan, asook uit ervare en onervare spelers, sodat leerders kan leer deur met dié te speel wat meer bedrewe is.
2. As daar meer as een speelveld en genoeg leerders in jou klas is, kan jy meer as twee spanne op 'n slag laat speel. Ses leerders per span is 'n ideale getal, maar jy kan die aantal leerders in die span aanpas soos jy dit goed dink.
3. Maak seker dat al die leerders en die skeidsregters weet watter reëls in hierdie ses-in-'n-span-wedstryde van toepassing sal wees.

EENHEID**Dwelmmisbruik****Eenheidsoorsig**

Leerdersboek bladsy 74 tot 81

Aanbevole tyd: 3 uur

In hierdie eenheid stel jy leerders bekend aan die ontsettende impak wat dwelmmisbruik op individue se lewens en op ons gemeenskappe het. Jy sal saam met die leerders ondersoek instel na die groot verskeidenheid verwarrende boodskappe oor dwelmmisbruik wat uit

bronne soos die gemeenskap en die media ontstaan, asook uit boodskappe wat hulle tuis en by hulle portuurgroep kry. Navorsing toon dat adolessente die beste reageer as die negatiewe gevolge van dwelmmisbruik nie oordryf word nie – moet hulle dus nie probeer beïnvloed met stellings soos “Dwelms sal jou doodmaak of jou lewe verwoes” nie. Help leerders om die bewyse sêlf te ondersoek en krities te beskou. Dit help om opvattinge oor hierdie kwessie doeltreffender te verander. Gesprekke met of toesprake deur voormalige verslaafdes en alkoholiste het beslis positiewe resultate. As jy so iets kan reël, sal dit ongetwyfeld waarde tot die leerervaring van hierdie eenheid toevoeg.

Die afdeling oor toepaslike gedrag in hierdie eenheid maak sterk staat op die motiveringsonderhoud-tegniek, ’n gewilde en gerespekteerde dwelmleradingsproses en ’n metode vir die skep van gesonde lewenskeuses. Dit poog om uit te reik na elke individu wat in ’n stadium van verandering is en help hulle om stadig vorentoe te beweeg totdat hulle gesonde keuses in hulle lewens kan volhou.

Soos reeds genoem: wanneer jy die impak van dwelmmisbruik op ’n mens se gesondheid behandel, begin stadig en hou by die feite, sodat leerders stadig maar seker tot hulle eie gevolgtrekkings kan kom. Lang preke en die beklemtoning van uiterste gevolge (selfs al kán dwelmmisbruik lewens inderdaad verwoes) is dikwels kontraproduktief, en sal tot gevolg hê dat leerders ignoreer wat jy sê of eenvoudig nie aandag gee aan wat kan gebeur as hulle dwelms of ander middels sou misbruik nie.

Aktiwiteit 1

Debatteer oor die faktore wat tot dwelmmisbruik bydra

Leerdersboek bladsy 76

Riglyne vir onderrig

Hierdie debat kan vir onderwyser- of portuurassessering gebruik word. Elke debat benodig ’n voorsitter wat spreekbeurte aandui en die volgorde tydens die debat handhaaf. Die spanne bestaan uit drie sprekers elk: een span is vóór die idee en die ander daarteen. Die tweede en derde sprekers moet repliek lewer op argumente wat aangevoer is voordat hulle aan die beurt kom. Gebruik ’n assesseringsrubriek om die leerders in te lig oor hoe om die debat te voer en aan te dui hoe hulle geassesseer sal word. Die leerders sal tyd nodig hê om navorsing te doen en hulle argumente en repliek te oefen.

Aktiwiteit 2

Dink voordat jy dit doen

Leerdersboek bladsy 77

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is ontwerp om leerders te help om oor dwelmmisbruik na te dink, en om hulle te laat oefen hoe om “nee” te sê as iemand vir hulle dwelms of ander middels aanbied. Leerders moet voortbou op selfgeldingsvaardighede, onderhandelingsvaardighede en ander kommunikasiestrategieë wat hulle in vorige grade en in die vorige kwartaal geleer het. Jy hoef nie nege verskillende maniere te spesifiseer om vraag 1 met “nee” te beantwoord nie, maar dit help om ’n hele paar maniere te bied om die leerders uit te daag en kreatiwiteit aan te moedig.

Die toneelstuk kan in pare of in klein groepies geskryf word. Dit moet party van die antwoorde naboots wat in vraag 1 ontgin is. Dit is ’n goeie idee om leerders daaraan te herinner hoe ’n mens leestekens by die direkte rede gebruik, of jy kan vir hierdie aktiwiteit met die klas se Engels-onderwyser saamwerk. As jy tyd het, kan jy een of twee van die toneelstukke kies om in die klas opgevoer te word. As jy die toneelstuk vir assesseringdoeleindes gebruik, konsentreer op hoe die leerders selfgeldend optree, of hulle gebruik maak van “ek-stellings” en hoe hulle hul onderhandelingsvaardighede aanwend. As jy dit vir assessering gebruik, maak seker dat die leerders bewus is van hoe die toneelstuk gemerk sal word.

Uitbreidingsaktiwiteit

Vra leerders om vas te stel watter hulpbronne in hulle gemeenskap beskikbaar is, wat kan help om dwelmmisbruik te voorkom, of wat mense kan help om dwelmmisbruik te oorkom.

Aktiwiteit 3

Oefen om dwelmmisbruik te vermy

Leerdersboek bladsy 79

Riglyne vir onderrig

1. Laat die leerlinge nege verskillende maniere vind om “Nee” te sê vir dwelms en alkohol.
2. Hulle skryf in pare ’n kort toneelstuk van nie langer as een bladsy nie waarin iemand ’n vriend aanmoedig om middels te misbruik en die vriend besluit om dit nie te doen nie.
3. As daar tyd is, kan jy miskien twee of drie van die beste stukke kies om voor die klas te laat opvoer.

Deelname aan teikenspeletjies (3)

Eenheidsorsig

Leerdersboek bladsy 82 tot 85

Aanbevole tyd: 3 uur

In hierdie eenheid leer leerders die reëls vir en neem deel aan 'n teikenspeletjie genaamd hokkie. Net soos by sokker, is daar 11 spelers in 'n hokkiespan en die oogmerk is om 'n bal in die doelhek te slaan. Die verskil is dat hokkiespelers die bal met 'n hokkiestok in die doelhek slaan. Slegs die doelwagter mag die bal skop.

Nog 'n verskil is dat hokkiespelers nie die bal die lug in mag slaan op só 'n wyse dat die skeidsregter dit as gevaarlik vir ander spelers beskou nie. Die bal kan na 'n speler gewip of getik word, of na die doelhek of bo-oor 'n opponer se stok gewip word.

Hokkie word reeds honderde jare lank gespeel. In hierdie eenheid oefen leerders om 'n hokkiebal aan te keer en te slaan. Hulle sal ook leer om die bal te dribbel.

Jy benodig: hokkiestokke, 'n wit bal met klein duikies in, beskermende klere (helm, masker, opgestopte handskoene en skopskoene) vir doelwagters, skeenskutte en mondkerms vir alle spelers.

Aktiwiteit 1

Keer die bal

Leerdersboek bladsy 84

Riglyne vir onderrig

1. In hierdie aktiwiteit werk leerders in pare. As daar nie genoeg hokkiestokke vir al die leerders is nie, kan die pare beurte maak.
2. Lees saam met die klas deur die instruksies vir hoe om die bal te keer en vra hulle om die aksie na te boots. Die belangrikste is dat hulle beheer oor die bal moet kry.
3. Die pare moet beurte maak om die bal te slaan en te keer. Hulle moet die bal vir eers nie té hard slaan nie. Die doel van hierdie aktiwiteit is om te leer hoe om die bal aan te keer, nie om dit hard te slaan nie.

Riglyne vir onderrig

1. Sodra die leerders die instruksies vir hoe om te dribbel gelees het, verdeel die klas in groepe van vyf of ses. Vra hulle om langs die veld in 'n ry te staan, met so twee tot drie meter tussen elke speler.
2. Sê vir hulle dat hulle oor die veld gaan hardloop. Elke speler sal die bal 'n paar treë ver dribbel en dit dan sagkens vir die volgende speler aangee.
3. Hou die groepe dop terwyl hulle oefen en maak seker dat individuele spelers nie die bal vir hulself hou nie.
4. As jy meer as een bal het, kan die volgende groepe begin dribbel voordat die eerste groep die oorkant van die veld bereik.

Riglyne vir onderrig

1. Herinner leerders daaraan dat die dryfaangee gebruik word wanneer hulle die bal wil aangee na 'n spanmaat wat slegs 10 tot 15 meter weg is, anders as 'n veeghou, wat gebruik word om die bal verder te slaan, of vir doelskote naby die doelhok.
2. Die klas moet in 'n kring om die veld staan en seker maak dat hulle minstens 10 meter uit mekaar is. As jou klas baie groot is, kan jy 'n tweede kring binne-in die eerste een laat staan.
3. Sê vir die leerders om die bal kloksgewys na mekaar aan te stoot. Jy kan meer as een bal terselfdertyd in die kring laat omgaan.
4. Laat hulle na 10 minute van rigting verander, sodat hulle oefen om die bal van albei kante te slaan en aan te keer.

Riglyne vir onderrig

1. Verdeel die klas in spanne met gelyke getalle en sê vir hulle om hierdie vaardighede te gebruik om informele hokkiewedstryde teen mekaar te speel.
2. Hulle moet beurte maak om die skeidsregter te wees.

Kwartaal 2 Formele Assessering

Voorbeeld 1

Halfjaar-eksamen (70 punte)

Afdeling A: 25 punte

Vraag 1

Beantwoord dié veelkeusevrae oor loopbaankategorieë.

1.1 Watter loopbaan sal die beste geskik wees vir iemand wat dit geniet om ander mense te ondersteun en te ontwikkel?

- a bankier
 - b sosiale werker
 - c modeontwerper
 - d musikant
- (1)

1.2 Watter leervaardighede is die beste geskik vir die ondernemende-loopbaan-kategorie?

- a organisatories en konsentrasie
 - b luister en kommunikasie
 - c aanbieding en kommunikasie
 - d kreatief en selfmotivering
- (1)

1.3 Watter van die volgende loopbane sal die beste geskik wees vir jou as jy 'n georganiseerde persoon is wat graag by die reëls hou en 'n vasgestelde plan volg?

- a bibliotekaris
 - b verpleegkundige
 - c boer
 - d verkoopspersoon
- (1)

1.4 Watter van die volgende skoolvakke is nie geskik vir die sosiale-loopbaan-kategorie nie?

- a Geskiedenis
 - b Rekeningkunde
 - c Verbruikerstudie
 - d Wiskunde
- (1)

1.5 Maatskaplike behoeftes hou verband met:

- a misdaad en korrupsie
- b vaardigheidsontwikkeling
- c vlak van werkloosheid
- d al die bogenoemde (1)

[5]

Vraag 2

Pas die loopbaankategorieë by die korrekte vaardighede. Skryf net die letter en die bypassende nommer neer.

Loopbaankategorie	Vaardighede benodig
A Onderzoekend	1 kreatiwiteit, buigsaamheid, selfmotivering
B Ondernemend	2 ondersteuning en ontwikkeling van ander mense, opleiding van andere, empatie (gee om vir andere)
C Realisties	3 kreatiwiteit, leierskap
D Kunssinnig	4 aandag aan detail, noukeurige ondersoek en waarneming, wiskundige en wetenskaplike vermoë
E Konvensioneel	5 knapheid met gereedskap en masjiene, geniet dit om met plante of diere te werk 6 vermoë om in 'n gestruktureerde omgewing te werk, inligting te beplan, te organiseer, te bestuur en te liasseer, duidelike boekhouding

[5]

Vraag 3

Vul die ontbrekende woorde in.

3.1 Ekonomiese behoeftes het te doen met die ____ (a) ____ van die land. Dit hou verband met die ____ (b) ____ van die bevolking. Een manier om in ekonomiese behoeftes te voldoen, is om ____ (c) ____ van ander lande te lok. (3)

3.2 Werkloosheid is sowel 'n ____ (a) ____ as 'n ____ (b) ____ probleem. (2)

[5]

Vraag 4

Stel 'n lys op van jou vier sterkste denkvaardighede en stel 'n geskikte loopbaan voor wat jy kan volg.

[5]

Vraag 5

Noem sewe loopbane wat Suid-Afrika kan help om sosiale en ekonomiese probleme op te los.

[7]

Puntetotaal Afdeling A **27 punte**

Afdeling B

Vraag 6

Lees die gevallestudie en beantwoord die vrae.

Sindi het die laerskool in 'n landelike omgewing bygewoon waar sy by haar ma gewoon het. Haar ma het verlede jaar gesterf, en sy het stad toe gekom om by haar tante en oom en vyf neefs en niggies te woon. Sy sukkel op skool om te verstaan wat die onderwysers in die klas sê en sommige leerders lag vir haar wanneer sy probeer om vrae te beantwoord. Sindi voel baie ongelukkig en wonder of sy haarself miskien moet doodmaak en weer by haar ma moet wees.

6.1 Verduidelik waarom Sindi ongelukkig is. (4)

6.2 Beskryf maniere waarop Sindi hulp kan kry, en verduidelik hoe elkeen haar kan help. (6)

[10]

Vraag 7

Lees die gevallestudie en beantwoord die vrae.

Jerome vaar baie goed in sport en sy gunstelingvakke is Wiskunde en Kuns. Hy het swak punte in al sy toetse gekry. Hy probeer om te studeer deur sy handboeke en klasaantekeninge te lees en aantekeninge te maak, maar hy word gou verveeld, verloor konsentrasie en dit is moeilik vir hom om stil te sit. Hy sou eerder buite wou wees en sokker met sy vriende speel. Sy ouers is bekommerd dat sy punte dalk nie goed genoeg sal wees om sy droom te bewaarheid om Argitektuur op universiteit te studeer nie.

7.1 Verduidelik waarom Jerome sukkel om te studeer. Wat kan hy hieraan doen? (6)

7.2 Dink jy sy loopbaankeuse is gepas? Waarom? (3)

[9]

Vraag 8

Skryf 'n paragraaf wat jou voorkeurleerstyl beskryf. Skryf dan 'n paragraaf wat jou studie vir drie van jou vakke in hooftrekke beskryf.

[8]

Puntetotaal Afdeling B **27 punte**

Afdeling C

Beantwoord **twee** van die volgende vrae.

Vraag 9

Skryf 'n brief aan jou penmaat uit 'n ander kultuur wat die reëls en waardes oor seksualiteit in jou kultuur verduidelik. Beskryf eers die reëls en waardes en vertel jou maat dan wat jy dink die voordele en nadele van dié reëls en waardes is. (8)

Vraag 10

Jou maat vra jou raad. Hy of sy is aangetrokke tot iemand in dieselfde klas, maar is baie skaam en weet nie hoe om dié persoon te nader nie. Watter raad sal jy gee om jou maat te help om die moed bymekaar te skraap om met die verhouding te begin? (8)

Vraag 11

Skryf 'n kort brief oor die kwessie van dwelmmisbruik aan die redakteur van jou plaaslike koerant. Verduidelik in jou eerste paragraaf hoe die media bydra tot die onverantwoordelike gebruik van alkohol en dwelmmiddels, en gee spesifieke voorbeelde. In die tweede paragraaf moet jy verduidelik watter rol jy dink die media moet speel in die bewusmaking van jong mense van die gevare van dwelmmisbruik. (8)

Puntetotaal Afdeling C 16 punte

Groottotaal 70 punte

Review Copy

Memorandum: Kwartaal 2 Formele Assessering Voorbeeld 1

Halfjaar-eksamen (70 punte)

Afdeling A: 27 Punte

Vraag 1:

1.1 B

1.2 C

1.3 A

1.4 B

1.5 D

(5)

Vraag 2:

2.1 A 4

2.2 B 3

2.3 C 5

2.4 D 1

2.5 E 6

(5)

Vraag 3:

3.1 welvaart/rykdom, inkomste, beleggings

(3)

3.2 sosiale, ekonomiese

(2)

(5)

Vraag 4:

Engie vier denkvaardighede (4) en 'n gepaste loopbaan.

(5)

Vraag 5:

Enige sewe loopbane wat verband hou met sosiale en ekonomiese behoeftes .

(7)

Afdeling B: 27 punte

Vraag 6:

- 6.1 Sy mis haar ma, sy is nie gewoond daaraan om saam met 'n groot familie te woon nie, sy mis haar vriende, dit is moeilik vir haar om aan te pas by die dorpslewe nadat sy gewoond is om in 'n klein landelike nedersetting te woon. Skoolwerk is moeilik om dat sy sukkel om Engels te verstaan / skoolwerk is moeiliker as by haar vorige skool. (4)
- 6.2 Enige drie hulpbronne, en een manier waarop elkeen kan help. Voorbeelde: Die onderwyser: bied ekstra lesse aan; leer haar hoe om sekere tegnieke toe te pas, bv. "positiewe self-praat/self-oorreding"; verwys haar na 'n berader vir berading/terapie. Klasmaats: nooi haar om by 'n studiegroep aan te sluit; beskerm haar teen boelies/afknouers. Oom en tannie: praat met haar en vra vir haar of daar iets fout is; help haar om 'n kerk-leier of maatskaplike werker te nader vir hulp; stel haar voor aan webtuistes of tydskrifte wat van hulp kan wees. (3 x 2 = 6)

(10)

Vraag 7:

- 7.1 Jerome gebruik die verkeerde leerstyl: hy is 'n kinestetiese leerder, maar gebruik slegs 'n visuele studie-metode. (3) Hy moet eerder metodes gebruik wat vereis dat hy iets doen, bv. om modelle te maak en sy kennis tot werklike/alledaagse situasies toe te pas. (3)
- 7.2 Argitektuur sal 'n geskikte loopbaan vir hom wees siende dit prakties is, dit fokus op ruimtelike bewustheid, en die maak van modelle en geboue insluit. (3)

Vraag 8:

- Paragraaf 1: leerder se beskrywing van eie leerstyl
Paragraaf 2: Gepaste studie-benadering vir 3 vakke.

Afdeling C: 16 punte (leerders beantwoord enige 2 vrae)

Vraag 9

'n Brief bestaande uit twee paragrawe: Paragraaf 1 beskryf die reëls en waardes rondom seksualiteit in hulle kultuur. Paragraaf 2 handel oor die voor- en nadele van hierdie reëls. Daar met 'n duidelike konneksie tussen hierdie twee dele wees, en die leerder moet wys da th/sy beide die positiewe sowel as die negatiewe aspekte raaksien. (8)

Vraag 10

Sekere punte wat bespreek kan word (sien LB bl 35): stel jouself voor en vra die person 'n paar vrae, bv. waar hulle woon, van watter musiek of flieks hulle hou; maak dit duidelik dat jy in die persoon belangstel; indien jy fisies aangetrokke voel tot die persoon, gee eers kans totdat daar respek tussen julle ontwikkel voordat julle seksueel eksperimenteer; moenie moedeloos voel as jy onsuksesvol is nie. (8)

Vraag 11

'n Brief bestaande uit twee paragrawe: Paragraaf 1 verduidelik, met voorbeelde, die hoe die media bydra tot onverantwoordelike alkohol-gebruik en dwelmmisbruik. Gee minstens een voorbeeld. Paragraaf 2 verduidelik die rol wat die media behoort te speel in die bewusmaking van jongmense rakende die gevare van dwelmmisbruik. (8)

Review Copy

Kwartaal 2 Formele Assessering

Voorbeeld 2

Halfjaar-eksamen (70 punte)

Afdeling A: 27 punte

Vraag 1: Beantwoord die volgende veelvoudigekeusevrae oor selfbegrip en motivering.

1.1 Watter faktore beïnvloed selfbegrip en self-motivering?

- a. media
- b. vriende en portuurgroep
- c. godsdiens en gemeenskap
- d. al die bogenoemde

(1)

1.2 Watter aspekte van die omgewing het 'n invloed op selfbeeld?

- a. sosiale, fisiese en ekonomiese omgewing
- b. fisiese, etniese en stedelike omgewing
- c. media, godsdiens en gemeenskap
- d. sosiale en ekonomiese omgewing

(1)

1.3 Wat is 'n voorbeeld van positiewe selfgesprek?

- a. ek moet beter vaar as dit.
- b. só dom is ek nie.
- c. ek is 'n goeie vriend.
- d. ek hou daarvan om saam met my vriende te kuier.

(1)

1.4 Wanneer jy iets op jou eie regkry wat jy gedink het te moeilik sou wees, noem ons dit

- a. 'n kompeterende prestasie
- b. positiewe selfgesprek
- c. 'n persoonlike prestasie
- d. 'n vaardigheid

(1)

1.5 Wat is persoonlike potensiaal?

- a. 'n vermoë waaroor jy al lankal beskik
- b. 'n vermoë waarop jy kan verbeter of waarvan jy nog nie weet nie
- c. 'n persoonlike doel wat jy bereik het
- d. 'n besluit waarmee jy tevrede is

(1)

(5)

Vraag 2: Is die volgende stelling waar of onwaar?

- 2.1 Die media beïnvloed jou altyd negatief.
- 2.2 Jou vriende affekteer jou selfbeeld.
- 2.3 'n Gesin moet altyd uit 'n ma, pa en kinders bestaan.
- 2.4 Kultuur sluit in die oortuigings, stories, liedjies en kuns van 'n spesifieke groep mense.
- 2.5 Jou kultuur veroorsaak dat jy op 'n sekere manier optree.

(5)

Vraag 3: Vul die ontbrekende woorde in:

- 3.1 Jou sosiale omgewing is die _____ rondom jou. Jou ekonomiese omgewing is die aantal _____ wat die mense om jou het. Jou fisiese omgewing is waar jy _____.
- 3.2 _____ prestasie is wanneer iemand 'n wedloop wen. _____ prestasie is wanneer jy beter vaar as wat jy gedink het jy sal.

(3)

(2)

(5)

Vraag 4: Maak 'n lys van ses van jou sterk punte.

(6)

Vraag 5: Maak 'n lys van ses dinge wat jy wil doen om jou potensiaal te verbeter.

(6)

Afdeling B: 27 punte

Vraag 6: Lees die gevallestudie en beantwoord die vrae.

Sheldon het onlangs na 'n nuwe skool verskuif. Hy het gesukkel om maats te maak en was kwaad omdat hy sy tuisdorp moes verlaat en saam met sy ma stad toe moes trek. Sy pa is weg toe hy nog 'n klein seuntjie was en sy ma moes maar werk kry waar sy kon. Hy is dikwels alleen tuis en is hartseer omdat sy pa weg is. Een van die leerders by sy nuwe skool het hom oor die naweek na 'n partytjie genooi. Die leerder het genoem dat daar alkohol en tik by die partytjie gaan wees.

- 6.1 Noem drie persoonlike risikofaktore vir dwelmmisbruik wat Sheldon in die gesig staar.
- 6.2 Noem vier waarskynlike negatiewe gevolge as Sheldon tik by die partytjie sou gebruik.
- 6.3 Beskryf drie maniere wat Sheldon kan gebruik om dwelmmisbruik te vermy.

(3)

(4)

(3)

(10)

Vraag 7: Lees die gevallestudie en beantwoord die vrae.

Ncedisa is iemand wat daarvan hou om ander mense te help en sy hou daarvan om ander mense te ondersteun en te versorg. Sy gee baie aandag aan detail en is begaaf in Wiskunde en Wetenskap. Sy geniet dit om probleme op te los en verkies spanwerk eerder as om op haar eie te werk. Sy kan algemene afleidings maak deur dinge dop te hou en sy oorweeg

nie net die feite nie, maarluister na wat haar gevoelens vir haar sê. Sy is baie lief vir dans, maar hou nie van teken en skilder nie. Sy is 'n bietjie lomp en sukkel met fisiese take, selfs al kan sy baie goed dans.

7.1 Kies twee loopbaankategorieë wat na jou mening die beste by Ncedisa sal pas. (Onthou die kategorieë is Ondersoekend, Ondernemend, Realisties, Kunstig, Konvensioneel en Sosiaal) en verduidelik hoekom jy hierdie twee gekies het.

(4)

7.2 Kies twee loopbaankategorieë wat na jou mening die MINSTE by Ncedisa sal pas en verduidelik jou keuse.

(4)

(8)

Vraag 8: Skryf 'n paragraaf van ses sinne waarin jy drie faktore beskryf wat seksualiteit beïnvloed. Sluit positiewe en negatiewe invloede vir elke faktor in.

(9)

Afdeling C: 16 punte

Beantwoord **twee** van die drie vrae.

Vraag 9:

Skryf twee paragrawe waarin jy jou persoonlike leerstyl beskryf en gee omskrywings en voorbeelde van dinge wat jou help om doeltreffend te studeer.

(8)

Vraag 10:

Skryf 'n brief van drie paragrawe aan 'n ouer of maat oor 'n probleem wat jy met die verhouding tussen julle twee het, en sê hoe jy graag die probleem wil oplos.

(8)

Vraag 11:

Skryf 'n paragraaf van vier sinne wat twee sosiale kwessies en twee ekonomiese kwessies in jou gemeenskap identifiseer en beskryf. Skryf nou nóg 'n paragraaf waarin jy verduidelik watter soort werk hierdie kwessies sou kon help oplos.

(8)

Totaal: [70 punte]

Memorandum: Kwartaal 2 Formele Assessering Voorbeeld 2

Halfjaar-eksamen (70 punte)

Afdeling A: 27 punte

Vraag 1:

- 1.1 d
- 1.2 a
- 1.3 c
- 1.4 c
- 1.5 b

(5)

Vraag 2:

- 2.1 Onwaar
- 2.2 Waar
- 2.3 Onwaar
- 2.4 Waar
- 2.5 Onwaar

(5)

Vraag 3:

- 3.1 mense, geld, woon
- 3.2 kompeterende, persoonlike

(3)

(2)

Vraag 4:

Enige ses sterk punte

(6)

Vraag 5:

Enige vyf dinge wat leerders se potensiaal kan ontwikkel

(5)

(27)

Afdeling B: 27 punte

Vraag 6

- 6.1 Enige drie van die volgende: hy sukkel om maats te maak, hy is hartseer, hy is kwaad, hy ervaar groepdruk, daar is nie volwassenes wat toesig hou nie.
- 6.2 Enige vier negatiewe gevolge van tik – soos verslawing, vel- en tandprobleme, buierigheid, geweld, misdaad, probleme met verhoudings, ensovoorts.

(3)

(4)

- 6.3 Enige drie maniere om dwelmmisbruik te vermy – gesonde stokperdjies, beter besluitnemingsvaardighede, beter kommunikasievaardighede, toekomsdrome, nadink oor die gevolge van tik, leer om op 'n besliste en doeltreffende manier “nee” te sê, ensovoorts. (3)
- (10)

Vraag 7

- 7.1 Ondersoekend en Sosiaal – haar sterkpunte, belangstellings, vermoëns, en denkwysie is vir hierdie loopbaanvelde geskik. Leerders moet voorbeelde verskaf wat verduidelik waarom dit so is. (4)
- 7.2 Enige twee van die volgende: realisties, kunstig, en konvensioneel – hierdie drie pas nie by haar belangstellings, vermoëns en denkwysie nie. Leerders moet voorbeelde verskaf om dit te verduidelik. (4)
- (8)

Vraag 8:

Enige drie van die faktore wat in die Leerdersboek behandel word, met 'n positiewe en 'n negatiewe invloed as voorbeeld vir elk. Faktore wat genoem word, sluit in persoonlike gevoelens, vriende en lede van dieselfde ouderdomsgroep, gesin, geloof, gemeenskap en die media. (9)

Afdeling C: 20 punte

[Beantwoord twee van die drie vrae]

Vraag 9:

Twee paragrawe wat die leerder se persoonlike leerstyle (visueel, ouditief, kineties, lees, ensovoorts.) beskryf, met voorbeelde van hulle studietegnieke. Hierdie tegnieke moet by hulle leerstyl pas. (8)

Vraag 10:

'n Brief van drie paragrawe aan 'n ouer of 'n maat waarin jy 'n probleem uiteensit, wat jy met die verhouding het. Die probleem moet ontoepaslike optrede of kwessies rondom onafhanklikheid ensovoorts beskryf. Die deel oor hoe om dit op te los, moet voorbeelde insluit van assertiewe taalgebruik en sleutelfaktore in goeie verhoudings, asook onderhandelingsvaardighede. Taalgebruik moet toepaslik wees en nie tekens van vermetelheid toon en ook nie beskuldigend van aard wees nie. (8)

Vraag 11:

'n Paragraaf van vier sinne wat twee sosiale kwessies en twee ekonomiese kwessies in die gemeenskap identifiseer en beskryf. (6)

Nog 'n paragraaf waarin die leerder verduidelik watter soort werk hierdie kwessies sou kon help oplos. Die werk moet elke kwessie onomwonde aanspreek en die leerder moet verduidelik hoe die werk by die genoemde kwessies inskakel. (2)

(8)

Liggaamsopvoedingtaak (LOT) (30 punte)

Leerders se deelname sowel as bewegingsprestasie sal kwartaalliks in Lewensoriëntering geassesseer word.

- Vir deelname, ken vir elke leerder 'n punt uit 20 toe volgens die kriteria op bladsy 18 van hierdie Onderwysersgids.
- Assesseer leerders se bewegingsprestasie 2 keer per kwartaal vir 'n totaal van 10 punte (5 punte × 2) volgens Kriterium 2 op bladsy 18 van hierdie gids.

Voorbereiding vir Formele Assessering in Kwartaal 3

Projek (70 punte)

Let daarop dat die voorbeeld van Formele Assessering vir die einde van Kwartaal 3 'n projek is. Leerders moet aan die einde van Kwartaal 2 ingelig word oor hierdie projek vir die einde van Kwartaal 3 sodat hulle reeds tydens die Julie-vakansie daaraan kan begin werk. Die projek moet tydens Kwartaal 3 in klastyd voltooi word. Maak seker jy verduidelik die assesseringskriteria vir die taak (sien einde van Kwartaal 3) aan die leerders.

Kwartaal 3

Kwartaal	Tydstoekenning	Onderwerp	Aktiwiteite
Eenheid 1	3 uur	Skoolvakke, belangstellings & vermoëns: Aktiwiteite wat by vakke aansluit, eise wat elke vak stel, stappe om te volg by die keuse van 'n loopbaankategorie	1-8
Eenheid 2	3 uur	Deelname aan 'n program wat bewegingstegnieke verbeter, veiligheidskwessies	1,2
Eenheid 3	3 uur	Omgewingsgesondheidskwessies: wette en beleidsrigtings, pak 'n omgewingskwessie aan, aardedag, ontwikkel en implementeer 'n program	1-3
Eenheid 4	3 uur	Deelname aan en prestasie in 'n program wat bewegingstegnieke verbeter	1-5
Eenheid 5	2 uur	Besluitneming: gesondheid en veiligheid, bestuur van MIV/vigs, voorkoming en veiligheidskwessies. versorging van mense wat met MIV/vigs saamleef	1-3
Eenheid 6	2 uur	Deelname aan en prestasie in 'n program wat bewegingstegnieke verbeter	1-3
Eenheid 7	2 uur	Nasiebou: maniere om nasiebou te bevorder, vroue en mans se bydraes tot nasiebou.	1-6
Eenheid 8	2 uur	Deelname aan en prestasie in 'n program wat bewegingstegnieke verbeter	1-3

KERNBEGRIPE en DEFINISIES

ARV-behandeling	sterk medikasie (soos nevirapine) wat help om die MI-virus te beveg
beïnvloed	affekteer
bekend maak	om vir iemand iets te vertel wat hy of sy nie weet nie, of om iets wat nie bekend is nie in die openbaar aan te kondig
beleid	vasgestelde planne van 'n regering of 'n organisasie waarby hulle moet hou
berader	iemand wat opgelei is om raad te gee en te ondersteun
bewaring	seker maak dat iets nie beskadig word of 'n knou van die een of ander aard

	kry nie
CD4-telling	'n meting van belangrike immuunstelsel-helperselle (T-selle) in iemand se bloed
embleem	'n simbool
gedissiplineer	beheers
geslagsvog	vog uit die penis en vagina tydens seksuele aktiwiteit/geslagsomgang
identiteit	wie of wat jy is
immuunstelsel	jou liggaam se beskermingstelsel wat gebruik word om siektetoestande te beveg
implementeer	uitvoer, in werking stel
ingelig	die nodige korrekte kennis hê
inwoner	iemand wat in die gemeenskap woon
<i>isicathamiya</i>	'n Afrika-musiekstyl waar slegs geharmoniseerde stemme gebruik word – geen instrumente nie
kondoom	rubber- of plastiekbedekking wat jou beskerm teen kontak met iemand anders se geslagsvog tydens seks
maagd	iemand wat nog nie geslagsomgang gehad het nie
MIV	(menslike immuniteitsgebrek virus) 'n virus wat slegs by mense voorkom en wat die liggaam se vermoë verswak om siektetoestande te beveg
MIV-status	om MIV-negatief (vry van die virus) of MIV-positief (besmet met die virus) te wees
mobiliseer	mense organiseer of aanmoedig om tot aksie oor te gaan/in te gryp
motivering	belangstelling of begeerte
munisipale regulasie	'n wet wat deur 'n plaaslike owerheid (dorps- of stadsraad) afgedwing word
nasie	'n groot groep mense wat in een land onder hulle eie regering woon
nugter	nie dronk of onder die invloed van dwelms nie
ondersteunend	hulp en aanmoediging aanbied
onthouding	om jouself te keer om iets te doen wat jy gewoonlik geniet
onveilige seks	geslagsomgang sonder die gebruik van 'n kondoom, of seks met baie verskillende mense
oordrag	die oordra van infeksie van een persoon aan 'n ander
opportunisties	iets (in hierdie geval kieme) wat 'n geleentheid gebruik om die liggaam binne te val
persoonlike eienskappe	jou eie kenmerke/karaktertrekke
potensiële	sal moontlik/waarskynlik gebeur of beskikbaar wees
prioritiseer	dinge in volgorde van belangrikheid doen of rangskik
reg op privaatheid	'n mensereg, beskerm deur die wet, dat jy persoonlike geheime mag hê
simbool	'n prent, 'n teken of 'n idee wat 'n spesiale betekenis vir 'n groep of mense het
veldtog	'n beplande reeks akwiteite om 'n spesifieke doel te bereik
verenig	soos een saamstaan(mense/organisasie)

VIGS	(verworwe immuuniteitsgebreksindroom), die finale stadium van MIV-infeksie, wanneer die liggaam kwesbaar is vir siektes en geen weerstand daarteen kan bied nie
virale lading	hoeveel MIV-selle daar in jou bloed is
volhard	aanhou sonder om moed te verloor

KWARTAAL 3 Aanbevole daaglikse klasaktiwiteit		
Wêreld van werk: Verband tussen prestasie in skoolvakke en belangstellings en vermoëns – 3 uur		
Aktiwiteit 1: Identifiseer praktiese, teoretiese en groepleer	Bladsy 90 in LB	Dit behoort leerders min of meer 25-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Maak 'n lys van jou belangstellings	Bladsy 93 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Maak 'n lys van jou vermoëns en sterk punte en pas dit bymekaar	Bladsy 94 in LB	Dit behoort leerders min of meer 10-15 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 4: Dink na oor jou persoonlike waardes	Bladsy 94 in LB	Dit behoort leerders min of meer 10-15 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 5: Kies loopbaankategorieë	Bladsy 94 in LB	Dit behoort leerders min of meer 10-15 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 7: Bespreek jou navorsing	Bladsy 96 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 8: Neem loopbaanbesluite	Bladsy 96 in LB	Dit behoort leerders min of meer 25-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Gesondheid-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid – 3 uur		
Aktiwiteit 1: Dink aan hoe wette en beleide die omgewing help	Bladsy 102 in LB	Dit behoort leerders min of meer 20-25 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Beplan 'n Aardedagfees	Bladsy 104 in LB	Dit behoort leerders min of meer 30-40 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Identifiseer 'n program vir omgewingsgesondheid	Bladsy 104 in LB	Dit behoort leerders min of meer 45-60 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.

Gesondheid-, sosiale en omgewingsverantwoordelikheid: Ingeligte, verantwoordelike besluitneming oor gesondheid en veiligheid: MIV en vigs – 2 uur		
Aktiwiteit 1: Skryf 'n kort klastoets	Bladsy 111 in LB	Dit behoort leerders min of meer 20-25 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Beskryf hoe om MIV te bestuur	Bladsy 111 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Verduidelik hoe MIV-infeksie voorkom word	Bladsy 113 in LB	Dit behoort leerders min of meer 45-60 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 4: Versorg mense wat met MIV en VIGS lewe	Bladsy 114 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Grondwetlike regte en verantwoordelikhede: Nasiebou – 2 uur		
Aktiwiteit 1: Praat oor Suid-Afrikaner-wees	Bladsy 119 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Bespreek vriendskappe tussen gesinne van verskillende kulture	Bladsy 120 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Bespreek nasiebou by jou skool	Bladsy 121 in LB	Dit behoort leerders min of meer 10-15 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 4: Bespreek 'n betoging teen swak dienslewering	Bladsy 122 in LB	Dit behoort leerders min of meer 25-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 5: Bespreek sake, sport en nasiebou	Bladsy 124 in LB	Dit behoort leerders min of meer 20-25 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 6: Bespreek musiek en nasiebou	Bladsy 125 in LB	Dit behoort leerders min of meer 25-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.

Die verhouding tussen prestasie in skoolvakke en belangstellings en vermoëns

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsye 88 tot 96

Aanbevole tyd: 3 uur

Die eerste afdeling van hierdie eenheid ondersoek drie tipes leer: praktiese, teoretiese en groepleer. Dit sou vir leerders interessant wees om alle, of party, van die groepleerstrategieë in die Leerdersboek te ervaar. Dink dus na oor wanneer en waar om hierdie strategieë deur die loop van die jaar te gebruik. Lig leerders in oor die naam van die aktiwiteit, sodat hulle deur ervaring kan leer. In die denk- en leervaardighede-afdeling is kategorieë wat nou inskakel by woordgebruik in eksamen vrae. As jy seker maak dat leerders die vervaardigheide tussen hierdie denk- en leervaardighede verstaan, kan dit hulle in al hulle vakgebiede bevoordeel. Die leervaardighede-afdeling kan gebruik word om leerders te help om hul eie sterk en swakpunte te identifiseer, sodat hulle kan munt slaan uit hulle sterk punte en ondersteuning kry vir hulle swak punte.

Die besluitnemingsproses in die tweede afdeling van hierdie eenheid dek Aktiwiteite 2 tot 8. Dit is 'n goeie idee om uitdeelstukke te maak van die lys loopbaankategorieë by Kwartaal 2, Eenheid 3 van die Leerdersboek. Dit is ook 'n goeie idee om die plakkate vir elke loopbaanveld te maak, soos in Aktiwiteit 2 uiteengesit. Dit lei leerders stap vir stap deur 'n besluitnemingsproses. Verskeie aktiwiteite kan in een onderrigperiode aangepak word. Herinner leerders daaraan dat hulle belangstelling en vermoëns kan verander, maar dat hulle in Graad 9 vakke sal moet kies wat 'n potensiele loopbaan sou kon ondersteun.

Aktiwiteit 1

Verstaan praktiese, teoretiese en groepleer

Leerdersboek bladsy 90

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir individuele werk of werk in pare. Die antwoorde vir 1c, 2 en 3 sal verskil, maar hieronder volg 'n paar voorstelle.

1. a. In die eerste prentjie leer die meisie houtwerk of skrynwerk; in die tweede prentjie leer die seun natuurwetenskap of chemie; in die derde prentjie leer die meisie tennis speel; in die vierde prentjie leer die seun oor verskillende lande van die wêreld; in die

vyfde prentjie leer die meisie om 'n fluit/'n musiekinstrument te bespeel, in die sesde prentjie vind 'n seun uit hoe lank sy maat is.

b. Elke prentjie moet met die toepaslike skoolvak skakel.

1.

Vak	Praktiese leeraktiwiteite
Natuurwetenskappe	Plant saadjies, voer 'n eksperiment uit
Lewensoriëntering	Rolspel, neem deel aan 'n sportsoort
Ekonomiese en Bestuurswetenskappe	Maak kos, stel begroting op
Tegnologie	Bou 'n rekenaar, sit 'n kragprop aan 'n elektriese koord
Skeppende Kunste	Skilder 'n prentjie, speel 'n musiekinstrument

2.

Vak	Teoretiese leeraktiwiteite
Natuurwetenskappe	Lees oor 'n dier se lewensiklus, doen navorsing oor 'n plant se eienskappe
Sosiale Wetenskappe (Aardrykskunde)	Doen navorsing oor produkte wat in verskillende wêrelddele gekweek word, begryp hoe gronderosie plaasvind
Lewensoriëntering	Lees gevallestudies, hou 'n dinkskrum oor strategieë
Tegnologie	Doen navorsing oor nuwe tegnologie, begryp hoe elektrisiteit werk
Huistaal	Verstaan 'n gedig, lees 'n kortverhaal

3.

Vak	Individuele leeraktiwiteit	Groep leeraktiwiteit
Natuurwetenskappe	Lees oor 'n plant	Voltooi 'n projek in 'n groep
Huistaal	Beantwoord vrae in 'n begripstoets	Hou 'n debat
Lewensoriëntering	Dink na oor jou sterk en swak punte	Maak 'n plakkaat in 'n groep
Wiskunde	Werk 'n langdeelsom uit	Maak veelkantige voorwerpe om in die

		klas op te hang
Sosiale Wetenskappe (Aardrykskunde)	Lees oor 'n land	Werk in 'n groep aan 'n projek oor 'n land

4. Leerders moet 'n paragraaf skryf wat verduidelik of hulle individuele of groepleer verkies, met redes vir hul antwoorde. Antwoorde sal verskil.
5. Leerders moet vasstel of dit moontlik is om net praktiese leer te hê. Hulle moet verduidelik wat die voordele en nadele sal wees. Hulle sal dalk noem dat dit waarskynlik moontlik is, maar dat dit tydrowend sal wees en dat leerders dit ná 'n ruk onproduktief sal vind. Praktiese leer vereis baie tyd en energie.

Aktiwiteit 2

Identifiseer jou belangstellings

Leerdersboek bladsy 93

Riglyne vir onderrig

Aktiwiteit 2 tot 8 gaan almal daaroor dat elke leerder moet ontdek watter loopbaanvelde hulle sou pas, en uiteindelik oor die keuse van twee moontlike loopbaanvelde. Hierdie aktiwiteite volg op mekaar en is almal verwant aan mekaar, daarom moet hulle een na die ander beplan word.

Daar is meer as een manier om hierdie aktiwiteite aan te pak. Hier volg een idee wat jy dalk kan gebruik: Vra die leerders eers om 'n vel papier in ses afdelings te verdeel – een vir elke loopbaangebied. (A3- of plakkaatpapier is ideaal vir hierdie deel.) Hulle sal hierdie plakkaat gebruik vir elke stap wat volg.

1. Leerders moet 'n lys maak van belangstellings en aktiwiteite. Jy kan leerders vra om elk van die belangrikste belangstellings twee maal op 'n afsonderlike stukkie gegomde papier neer te skryf. (As jy nie gompapier het nie, kan hulle gekleurde of wit papier stukkend knip en kaartjies maak wat hulle dan met gom of kleeflint kan vasplak.
2. Leerder se antwoorde sal verskil, maar probeer seker maak dat daar 'n logiese verwantskap tussen die aktiwiteit en die tipe werk is.
3. Leerder se antwoorde sal verskil, maar hulle moet duidelike skakels toon tussen hul belangstellings en moontlike werkseleenthede.
4. Die leerders moet nou hul belangstellings laat pas by elk van die ses kategorieë wat op bladsy 57 tot 58 van die Leerdersboek verskyn (of in die uitdeeltuk wat jy verskaf). Hulle moet twee loopbaanvelde kies wat die beste by hulle aktiwiteite pas. As jy die plakkaatmetode gebruik, kan leerders hulle belangstellings op twee van die plakkaate wat verskaf word, plak. Sodra al die belangrikste belangstellings neergeskryf is, moet leerders terugblaai na Kwartaal 2, Eenheid 3 (of kyk na die uitdeeltukke wat jy vir hulle gegee het) om te besluit watter twee loopbaanvelde by hulle belangstellings moet pas.

Aktiwiteit 3**Maak 'n lys van vermoëns en sterk punte en hulle bymekaar**

Leerdersboek bladsy 94

Riglyne vir onderrig

Vraag 1 van hierdie aktiwiteit kan as tuiswerk gegee word sodat leerders terugvoering kan kry by maats, familie en ander onderwysers oor hulle vermoëns en sterkpunte en sodat hulle genoeg tyd kan hê om dit alles deeglik te oorweeg.

Vir vraag 2 – as jy besluit om die plakkaatmetode te gebruik – kan jy elke leerder vra om 'n paar vermoëns en sterk punte op stukkies afvalpapier of gegomde kaartjies neer te skryf om by die plakkate te voeg. Moedig leerders aan om te gesels oor hoekom elkeen by 'n spesifieke veld geplak moet word, en om terug te verwys na Kwartaal 2, Eenheid 3 wanneer hulle hul besluite neem (of na die uitdeelstuk wat op bladsy X van hierdie gids verskaf word).

1. Probeer om seker te maak dat leerders lyste van verskeie vermoëns en sterk punte gemaak het.
2. Kyk hoe leerders vermoëns en sterk punte by die loopbaankategorieë laat pas het, en korrigeer alle misverstande.

Aktiwiteit 4**Dink na oor jou persoonlike waardes**

Leerdersboek bladsy 94

Riglyne vir onderrig

Leerders kan hierdie oefening in pare doen. Die Leerdersboek verskaf 'n lys van verskeie waardes, maar leerders kan ook hulle eie byvoeg. As jy gekies het om die plakkate te gebruik, kan leerders waardes by die loopbaankategorieplakkate voeg en gesels oor hoekom hulle dink daardie waardes by die loopbaan inskakel.

1. Enige drie waardes kan op die lys wees.
2. Leerders kan die uitdeelstuk gebruik wat jy gemaak het, of na bladsy 57 tot 58 van die Leerdersboek blaai. Die twee kategorieë wat in 2b geïdentifiseer word, moet by die leerder se waardes pas.

Aktiwiteit 5**Kies loopbaankategorieë**

Leerdersboek bladsy 94

Riglyne vir onderrig

Verduidelik dat die doel van hierdie aktiwiteit is om 'n keuse uit twee moontlike loopbaankategorieë te maak. Leerders sal dit doen deur die inligting wat hulle in aktiwiteite 2, 3, en 4 versamel het, te gebruik. As jy besluit om die plakkaatmetode te gebruik, vra

leerders om na hulle loopbaankategorieplakkate te kyk en op die patrone te let: watter velde kry die meeste stukkies papier?

1. Vra leerders om die tabel op bladsy 94 van die Leerdersboek in te vul.
2. As die loopbaankategorieë ooreenstem, is die loopbaankategoriekeuses duidelik. As die loopbaankategoriekeuses uiteenlopend is, vra leerders om na bladsy 57 tot 58 van die Leerdersboek (of na hulle plakkate/uitdeelstukke) te kyk om te besluit watter twee loopbaankategorieë hulle die beste pas.

Jy kan hierdie geleentheid gebruik om te bepaal in watter loopbane leerders belangstel, sodat jy deeglik vir Atiwiteit 8 kan voorberei.

Aktiwiteit 6

Soek inligting oor twee loopbane wat jy gekies het

Leerdersboek bladsy 95

Riglyne vir onderrig

Moedig leerders aan om hulle eie navorsing te doen. Hierdie aktiwiteit kan vir tuiswerk gegee word. Verskaf, indien moontlik, klaskamerhulpbronne vir hierdie aktiwiteit, soos loopbaangidse, die loopbaanafdelings van koerante, of ander leesmaterial. Jy kan ook sprekers uit verskillende loopbaanvelde uitnooi om met die klas te kom praat, of jy kan 'n loopbaandag vir die skool reël.

Aktiwiteit 7

Bespreek jou navorsing

Leerdersboek bladsy 96

Riglyne vir onderrig

1. Leerders moet die bevindings van hul navorsing met 'n klasmaat bespreek. Antwoorde sal verskil.
2. Leerders moet die aspekte van die loopbaankategorie met 'n maat ondersoek. Antwoorde sal verskil.

Verrykingsaktiwiteit

Laat leerders hul navorsing met 'n klasmaat bespreek wat dieselfde loopbaankategorieë nagevors het.

'n Lekker manier om leerders in pare te kry, is om te sê hulle mag slegs die name noem van die twee loopbaankategorieë wat hulle gekies het. Dan moet hulle in die vertrek rondbeweeg totdat hulle nog 'n leerder kry wat dieselfde twee kategorieë gekies het. Sodra die leerders in pare is, kan hulle gaan sit en begin. Maak seker dat leerders weet dat die

doel van die oefening is om gedagtes te deel oor die voordele, nadele en risiko's verbonde aan hulle gekose kategorieë.

Aktiwiteit 8

Neem loopbaanbesluite

Leerdersboek bladsy 96

Riglyne vir onderrig

Dit is 'n individuele oefening waar leerders 'n besluit neem gebaseer op die besluitnemingsproses wat hulle in Aktiwiteit 2 tot 7 gevolg het. Leerders moet ingelig word dat dit vir sommige mense makliker as vir ander is om hulle loopbane te beplan. Party individue blink net in een of twee belangstellings uit. Dis vir hulle makliker om 'n loopbaankategorie te kies. Ander het meer uiteenlopende talente, en vir hulle kan dit moeiliker wees om 'n besluit te neem.

1. Die leerders moet 'n lys maak van die voordele en nadele van die twee loopbane wat in Aktiwiteit 5 gekies is. Dit mag dalk help as leerders die inligting oor een loopbaankategorie in 'n lys aan die linkerkant van die bladsy neerskryf, en die ander in 'n lys aan die regterkant, sodat die lyste makliker met mekaar vergelyk kan word om by 'n finale besluit uit te kom.
2. Leerders moet 'n lys van ondersteuning en hulpbronne vir beide loopbane maak.
3. Leerders moet 'n lys maak van moontlike struikelblokke tot albei die gekose loopbane.
4. Leerders kan dan 'n finale besluit neem.
5. Leerders moet 'n kopkaart teken wat die voordele en nadele van hul gekose loopbaan opsom, die ondersteuning wat vir hulle beskikbaar is as hulle dié loopbaankategorie kies, moontlike hindernisse en enige ander faktore wat 'n uitwerking op hul besluit gehad het. Antwoorde sal verskil.
6. Leerders moet sê of hulle tevrede voel met hul vaardighede van besluitneming, en of hulle dink hulle het 'n goeie besluit gedoen. Antwoorde sal verskil.

Uitbreiding

Om 'n praktiese komponent by hierdie aktiwiteit te voeg, laat die leerders twee-twee saamwerk en onderhoude met mekaar voer oor die beroepe wat hulle gekies het. Die een wat die onderhoud voer, kan byvoorbeeld die volgende vrae vra:

- Vir watter beroep/werk doen jy aansoek?
- Wat is jou spesifieke belangstellings?
- Watter vakke sal jou vir hierdie beroep voorberei?
- Watter relevante vermoëns het jy?

EENHEID

Verbeter jou bewegingstegnieke (1)

Eenheidoorsig

Leerdersboek bladsye 97 tot 99

Aanbevole tyd: 3 uur

Aërobiese oefening beteken “oefening met suurstof” en vereis dat jy op só 'n manier oefen dat jou hart vir twintig minute of langer so 'n bietjie harder werk. Hierdie tipe oefening is belangrik om fiksheid te verbeter en 'n gesonde liggaam te bou. Aërobiese fiksheid kan 'n mens se rustende hartklop laat daal, longkapasiteit vergroot, bene en senings versterk en mense oor die algemeen gesond en energiek laat voel. Dit kan ook hoë cholesterol, hoë bloeddruk en obesiteit voorkom of verlaag. Dit kan ook jou bui verbeter en help om stres en depressie beter te hanteer.

In hierdie eenheid sal leerders deelneem aan 'n lekker opwarm-aktiwiteit, leer hoe om hul polsslag te meet en oefen om te draf om hulle aërobiese fiksheid te verbeter. Draf is 'n goeie manier om leerders stamina te help bou. Herinner leerders daaraan om altyd op te warm voordat hulle draf en om stadiger te draf of te rus wanneer hulle spiere begin pyn, anders kan hulle beserings opdoen. As leerders sonder skoene draf, maak seker die area waar hulle draf is sonder glasstukke of skerp voorwerpe wat hulle voete kan sny. Leerders met gestremdhede wat maak dat hulle nie kan draf nie, kan lekker vinnig stap of iemand in 'n rystoel kan aerobies fiks word deur die rystoel vinniger te laat rol.

As leerders buite skoolure ook wil draf, herinner hulle om die veiligheidsriglyne in die Leerdersboek na te volg, om in groepe te draf en om altyd verkeersreëls te gehoorsaam as hulle naby strate of paaie hardloop.

Riglyne vir onderrig

1. Sê vir leerders hulle moet op hulle mae lê met hulle hande reg onder hulle skouers en met vingers wat vorentoe wys.
2. Hulle moet eers inasem, en as hulle uitasem moet hulle hulle liggame van die grond wegdruk terwyl hulle hul liggame parallel met die vloer hou.
3. Terwyl hulle hul liggame so na aan die grond as moontlik hou, moet hulle vorentoe kruip terwyl hulle terselfdertyd teenoorgestelde arms en bene beweeg.
4. Veiligheidswenk: Maak seker dat hulle hul bewegingspoed beheer en hulle liggame rigied hou.

Riglyne vir onderrig

1. Realisties gesproke sal jy dit nie regkry om in die loop van jou Liggaamsopvoedinglesse leerders van stap na langafstanddraf te laat vorder nie, maar jy kan die idee by hulle wakker maak en seker maak dat hulle weet hoe om te draf sonder om beserings op te doen en hoe om op doeltreffende maniere van stap na draf te vorder.
2. Soos met alle fisieke aktiwiteit is dit belangrik dat die leerders opwarm voordat hulle stap of draf, en dat hulle daarna afkoel, maak nie saak hoe kort of hoe lank die afstand is nie.

EENHEID**Omgewingsgesondheidskwessies****Eenheidsoorsig**

Leerdersboek bladsy 100 tot 104

Aanbevole tyd: 3 uur

Hierdie eenheid verduidelik die regering se wette en beleidsrigtings wat deurgevoer is om die omgewing te bewaar. Dit beklemtoon ook die rol wat gewone mense kan speel om seker te maak dat hierdie wette en beleidsrigtings nagekom word. Herinner leerders dat die Handves van Regte in die Grondwet mense se reg tot 'n veilige en gesonde omgewing beskerm.

Die eenheid ondersoek ook die doel van Aardedag en verduidelik hoe mense Aardedag huldig deur nuwe maniere te vind om die bewaring van die omgewing te ondersteun. Hierdie afdeling kan gebruik word om leerders aan te moedig om die daad by die woord te voeg en betrokke te raak by die bewaring van hulle omgewing. Vir hierdie afdeling sal dit goed wees om vas te stel watter omgewingsorganisasies in julle omgewing aktief is, of om vas te stel hoe om die plakkaat, wat die leerders in Aktiwiteit 2 sal maak, aan julle plaaslike munisipaliteit voor te lê. Deur hierdie plakkaat na 'n buite-organisasie of na die plaaslike regering te neem, kry leerders praktiese ervaring in hoe om 'n veldtog te loods en handelend op te tree.

Aktiwiteit 1

Dink aan hoe wette en beleide die omgewing kan help

Leerdersboek bladsy 102

Riglyne vir onderrig

Dit is 'n individuele aktiwiteit en kan vir portuurassessering of onderwyserassessering gebruik word. Leerders moet deur die eerste twee bladsye van die eenheid lees en dan die vrae op hulle eie beantwoord. Verduidelik vir hulle hoe om 'n beskrywing te bewoord, deur hulle eie woorde te gebruik en 'n voorbeeld te voorsien.

1. Die Groen Skerpioene is die spesiale ondersoekkeenheid wat maatskappye ondersoek wat die omgewing besoedel of beskadig.
2. Die regering: 1. Gaan ooreenkomste met ander lande aan om die wêreldwye omgewing te bewaar, bv. (CITES); 2. Die regering skep beleidsrigtings wat uiteensit hoe die regering omgewingsgesondheid sal verseker; 3. Die regering voer wette deur om die omgewing te beskerm.
3. Die beskrywings sal verskil, maar moet aandui dat leerders hieroor nagedink het. Hulle moet hulle eie woorde gebruik. Voorbeelde volg:
 - a) Beleidsrigtings gee leiding aan sakeondernemings en fabriekke ten opsigte van hoe om hulle sake só te bedryf dat hulle nie die lug, grond of water besoedel nie.
 - b) Wette en regulasies verseker dat enigiemand of enige maatskappy wat dinge doen wat die omgewing kan beskadig, beboet kan word of in die tronk kan beland. Dit help om omgewingsgesondheidskwessies te voorkom.
 - c) Mense en gemeenskappe kan misdrywe aanmeld, ander mense oor die omgewing inlig, en kan hergebruik en herwinning aanmoedig om besoedeling te verminder.

4. a) Leerders moet in die klas bespreek hoe hulle kan sê of hul plaaslike gemeenskap 'n poging aanwend om die omgewing te beskerm. Antwoorde sal verskil.
- b) Leerders moet evalueer of mense in jou gemeenskap 'n goeie benadering tot dié kwessie het en verantwoordelik optree, of nie. Antwoorde sal verskil.

Aktiwiteit 2

Beplan 'n Aardedagfees

Leerdersboek bladsy 104

Riglyne vir onderrig

Dit is 'n groepaktiwiteit. Verduidelik aan die leerders dat hulle aan 'n Aardedag-veldtog vir hulle omgewing gaan werk. Leerders moet aangemoedig word om 'n dinkskrum te hou oor hulle idees deur 'n lys te maak van soveel idees as moontlik. Hulle moet dan 'n paar moontlikhede kies wat lyk of dit pret kan wees en vir hulle die mees praktiese om uit te voer.

1. Hulle kan dan saam 'n plakkaat maak en dit aan hulle munisipaliteit of plaaslike omgewingsorganisasie voorlê om te kyk of hulle so 'n geleentheid kan skep as daar hulp is. As jy wil, gebruik die plakkaat as deel van 'n onderwyserassessering of 'n portuurassessering. Die tweede vraag vra eenvoudig wat leerders nou kan doen om tot aksie oor te gaan. Dit kan insluit om 'n herwinningsprogram by die skool te begin, bome of groente te plant, seker te maak dat die skool elektrisiteit of water op verantwoordelike wyse gebruik, of enige ander praktiese aktiwiteit.

Aktiwiteit 3

Identifiseer 'n program vir omgewingsgesondheid

Leerdersboek bladsy 104

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir groepwerk. Die aktiwiteit is gebaseer op die inhoud, wat riglyne verskaf vir die ontwikkeling van 'n aksieplan om 'n omgewingsgesondheidprobleem aan te pak. Die leerders sal waarskynlik iets soorgelyks in Graad 7 gedoen het. Hierdie riglyn moedig leerders aan om onafhanklik buite die skoolterrein en skoolure te werk. Probeer om die leerders te lei om hulle projekte klein te hou – anders is die werk (soos om uit te werk hoeveel dit sal kos ens.) te gevorderd vir hulle vlak. Aan die ander kant, as 'n groep iets meer ingewikkelds wil aanpak, kan jy die opsie om koste te bereken dalk uitlos.

As leerders nie toegang tot die internet of tot 'n biblioteek het nie, moedig hulle aan om oor kwessies in die gemeenskap te gesels en meer uit te vind, deur met mense in hulle gemeenskappe te praat. Maak ook seker dat leerders duidelik omskryf watter taak elke lid

van die groep moet doen. Gebruik die projekrubriek in hierdie gids (aan die einde van hierdie kwartaal) om leerders te help verstaan wat van hulle verwag word, en om vir jou leiding te gee met die assessering van die projekte, as jy besluit om hierdie projek as deel van formele assessering te gebruik.

EENHEID

4

Verbeter jou bewegingstegnieke (2)

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 105 tot 107

Aanbevole tyd: 3 uur

In hierdie eenheid sal leerders statiese sowel as dinamiese balans oefen. Goeie balans vereis sterk kernspiere. Hierdie kernspiere kan beskerming bied teen rugbeserings en oor die algemeen leerders se bewegingsvermoë verbeter. 'n Wenk om leerders te help balanseer is om hulle te laat fokus op 'n voorwerp wat 'n ent weg is. Leerders met gesigsgestremdhede of wat dalk 'n groottoon verloor het, sal sukkel om te balanseer. Om veiligheid vir leerders te verseker, laat 'n maat hulle dophou en hulle vang as hulle tydens die statiese oefeninge balans begin verloor.

Aktiwiteit 1

Balanseer op een been

Leerdersboek bladsy 106

Riglyne vir onderrig

Voordat jy balanseeroefeninge met jou klas begin, maak seker dat hulle veilig sal wees. Laat hulle aanvanklik die oefeninge langs 'n muur doen waaraan hulle kan vashou, of saam met 'n maat. Balanseeroefeninge leer jou om beheer oor jou liggaam te behou en help om beserings te voorkom.

Om op een been te balanseer, is 'n statiese balansoefening.

1. As jou les buite plaasvind, laat die leerders langs 'n maat staan en hulle hande op mekaar se skouers sit.
2. Maak seker dat hulle oefen om op albei bene en met toe oë te balanseer.

Aktiwiteit 2

Lig die hakke

Leerdersboek bladsy 106

Riglyne vir onderrig

1. Hakligoefeninge verbeter jou balans en ontwikkel die kuitspiere aan die agterkant van die bene.
2. Sê vir die leerders dat, as hulle hulle hakke van die vloer af lig, hulle die bolyf reguit moet hou en hulle maagspiere moet intrek.
3. Hulle gewig moet eweredig tussen hulle voete versprei word sodat hulle nie die risiko loop om oor hulle enkels te rol nie. Die beweging moet stadig en beheersd uitgevoer word.

Aktiwiteit 3

Staan soos 'n boom

Leerdersboek bladsy 107

Riglyne vir onderrig

1. Sê vir leerders hulle moet hulle skouers laat sak en agteroor hou en hulle knieë effens buig.
2. As hulle een voet lig, moet hulle elke deel van die ander voet op die grond kan voel en die vloer met hulle tone vasgryp.

Aktiwiteit 4

Speel hopscotch

Leerdersboek bladsy 107

Riglyne vir onderrig

1. Teken voor die klas begin 'n eenbeentjie-ruitekaart op 'n gelyk oppervlak. Gebruik enkelblokke en blokke langs mekaar, nie veel groter as die leerders se voete nie.
2. Nommer elke blokkie of blokkiepaar van begin tot einde.
3. As hulle van die een punt van die patroon en weer terug spring, moet hulle op een voet in 'n enkelblok land, en op albei voete in die blokke wat langs mekaar is.
4. Voordat hulle begin, moet hulle 'n klein klippie in die eerste blokkie plaas. Hulle moet bo-oor die klippie spring wanneer hulle begin en dit weer optel op pad terug.
5. Hou aan met speel deur die klippie in die volgende genommerde vierkant te gooi en die stappe te herhaal.
6. As hulle hulle balans verloor of op 'n streep trap, is hulle uit.

Riglyne vir onderrig

1. Leerders moet die hak van die een voet net voor die toon van die ander een plaas.
Hulle hakke en tone moet dus teen mekaar wees.
2. Sê vir hulle as hulle op 'n kol reg voor hulle fokus, sal hulle hul balans kan hou.

EENHEID

Verantwoordelike besluite oor MIV en VIGS**Oorsig oor eenheid**

Leerdersboek bladsy 108 tot 114

Aanbevole tyd: 2 uur

Wanneer gesonde keuses en gesonde gedrag aangemoedig word, moet leerders voel dat ongesonde gedragspatrone hulle direk kan beïnvloed, dat hulle in staat is om te verander, en dat veranderinge gou positiewe resultate tot gevolg sal hê. Hierdie eenheid begin deur leerders oor MIV en VIGS in te lig, sodat hulle 'n stewige basis het waarvolgens hulle besluite kan neem. In vorige grade sou leerders onderrig gekry het ten opsigte van MIV – daarom is dit 'n goeie idee om vas te stel wat hulle reeds ken, en om dan daarop voort te bou.

Wat betref die bestuur van MIV, is dit 'n goeie idee om 'n MIV-toets te ondergaan om jou status te bepaal. As leerders weet dat MIV deur bloed oorgedra kan word, sal dit die stigma verbonde aan 'n MIV-toets versag vir leerders wat nie seksueel aktief is nie, of vir dié wat wegsteek dat hulle wél seksueel aktief is. Indien moontlik, skakel die MIV-inligtingsdiens en stel vas watter MIV-dienste daar in julle omgewing is. Jy kan ook met verpleegsters by die plaaslike kliniek gesels. Dit kan jou vir die klas help voorberei en jy kry dalk ook nuttige plakkaat en brosjures oor MIV wat die klas kan gebruik. Jy kan ook besluit om 'n gasspreker te nooi. As dit egter nie moontlik is nie, word al die nodige inligting in elk geval deur die leerderboek verskaf. Alhoewel dit belangrik is dat leerders weet dat MIV deesdae nie meer 'n doodsvonnis is nie, moet dit behoorlik bestuur word om 'n langer lewe te verseker. Die oefening oor dankbaarheid is 'n tegniek wat wêreldwyd gerespekter word ten opsigte van die hantering van die hartseer en trauma wat gepaard gaan met 'n positiewe MIV-diagnose.

Die voorkomingsmetode bou voort op die standaard-roetine (onthouding, wees getrou, gebruik 'n kondoom), en sluit in dat jy dit moet vermy om handgemeen te raak, bloed te

meng, en alkohol of middels te misbruik – alles belangrike risikofaktore vir MIV-oordrag. Versorging van mense met MIV/vigs bou voort op vorige werk en verskaf 'n riglyn wat gebruik kan word vir enigiemand met 'n kroniese siekte.

Aktiwiteit 1

Skrif 'n kort klastoets oor MIV en VIGS

Leerders moet die toets in die klas skryf en dit word uit 20 gemerk.

1. Om die risiko van die opdoen van die virus te vermy en diegene te ondersteun wat siek is. (2)
2. Kontak met besmette bloed, seks met besmette persoon sonder 'n kondoom, MIV-positiewe ma aan kind tydens geboorte of met borsvoeding. (3)
3. 'n Siekte wat voordeel trek uit die liggaam se verswakte immuunstelsel. (2)
4. Fisiese iese geveg, sportbesering, deel skeermes. (3)
5. Jy kan antiretrovirale middels by die kliniek kry om jou liggaam teen MIV te beskerm, maar jy moet dit binne drie dae neem, anders sal dit nie meer werk nie. (3)
6. 'n Lae viruslading beteken dat jou CD4-telling laag is; dit beteken dat jou immuunstelsel nie meer goed werk nie. As jou CD4-telling laer as 350 daal, sal jou dokter jou antiretrovirale middels gee. (3)
7. Leerders se antwoorde sal verskil. (4)

Aktiwiteit 2

Beskryf hoe om MIV te bestuur

Leerdersboek bladsy 111

Riglyne vir onderrig

Jy kan die gevallestudie gebruik om metakognitiewe tegnieke met die leerders te oefen. Die vrae kan skriftelik deur individuele leerders vir assesseringsdoeleindes beantwoord word, of jy kan hulle in pare of groepe in deel om oor die vrae en antwoorde te gesels. Die antwoorde op vraag 4 sal waarskynlik wissel.

1. Bloed van iemand wat met MIV besmet is, het Longile se liggaam deur 'n sny in haar vel binnegedring, of dit kon in haar oë gespat het. Beide Longile en nog 'n passassier wat ook met die virus besmet is, het uit oop wonde gebloei. MIV-positiewe bloed het Longile se bloedstroom tydens die ongeluk binnegedring.
2. 350
3. Sy eet vars groente, doen oefeninge, gaan gereeld vir roetineondersoeke, en is positief ingestel.
4. Sy kan meer proteïene by haar dieet insluit, en leer om stres goed te bestuur.

Aktiwiteit 3

Verduidelik hoe om MIV-infeksie te voorkom

Leerdersboek bladsy 113

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit kombineer individuele, paar- en groepwerk. Jy kan die plakkaat as 'n formele assesseringstaak gebruik as jy wil. Nadat leerders vraag 2 met 'n maat voltooi het, kan jy die klas vra om voorbeelde te verskaf. Skryf die voorbeelde op die bord neer, sodat leerders duidelik verstaan wat hulle moet doen.

Jy sal kunsmateriaal vir die plakkaat in hierdie aktiwiteit moet verskaf.

1. Leerders moet eers 'n lys op hul eie saamstel. Moontlike antwoorde sluit in: Moenie seks hê nie. Gebruik 'n kondoom as jy dit wel doen. Moenie meer as een seksmaat hê nie; weet wat jou en jou maat se MIV-statusse is. Dra handskoene as jy aan iemand se bloed, etter of semen moet raak. Moenie naalde of skeermesse deel nie. Moenie baklei nie. Bly nugter.
2. Jy kan leerders vra om te kontroleer dat daar op niemand se lys iets ontbreek nie. Skryf antwoorde op die bord of vra leerders om antwoorde vir jou neer te skryf.
3. Moedig leerders aan om kreatief te wees, en hou kunsmateriaal byderhand (indien moontlik) vir die versiering van hulle plakgate. As jy besluit om die plakgate formeel te assesseer, kan jy die rubriek gebruik wat in hierdie gids verskaf word. Maak seker dat leerders verstaan hoe die plakkaat geassesseer sal word.

Aktiwiteit 4

Sorg vir mense wat met MIV en VIGS lewe

Leerdersboek bladsy 114

Riglyne vir onderrig

Dit is 'n individuele aktiwiteit en kan vir assessering gebruik word as jy wil. As jy vraag 2 as 'n formele assessering wil gebruik, kan jy die rubriek gebruik wat in hierdie gids verskaf word. Maak seker dat die leerders verstaan wat van hulle verwag word.

1. b
2. Leerders moet hierdie gedagtes insluit: Moenie die persoon se status bekend maak nie; wees vriendelik en ondersteunend. Help die persoon om 'n gesonde dieet te handhaaf, om hulle medikasie gereeld te gebruik en om positief te bly. Dit is in orde om die persoon te omhels, te soen en om sy of haar hand vas te hou, en selfs om voedsel te deel. Maar moenie aan bloed, etter of ander liggaamsvog raak sonder handskoene of 'n plastieksakkie nie.

Verbeter jou bewegingstegnieke (3)

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 115 tot 116

Aanbevole tyd: 2 uur

Die spiere wat gebruik word wanneer die liggaam opgelig word, word op bladsy 115 uiteengesit. Leerders wat oorgewig is, kan dit stresvol vind om te spring, want daar is groter risiko vir besering. Moedig hierdie leerders aan om soveel as moontlik deel te neem. Meisies sal kortbroeke wil aantrek, of sal klere wil dra wat nie hulle onderklere sal blootstel wanneer hulle spring nie. Spring kan leerders se vertroue in hulle liggaam 'n hupstoot gee, asook in hulle vermoë om te balanseer en veilig te beweeg.

Aktiwiteit 1

Strek voordat jy spring

Leerdersboek bladsy 115

Riglyne vir onderrig

Soos met enige fisieke oefening of aktiwiteit, is dit belangrik dat die leerders hulle spiere strek voordat hulle begin. Hulle kan hulle nek en skouers rol en hulle arms in die rondte swaai. Hulle kan ook die twee stelle spiere strek, soos op bladsy 115 uiteengesit.

Vermý oplig-oefeninge op beton of sement en gebruik 'n sagte, plat landingsoppervlak totdat jy gemaklik is met die oefening. Hierdie bewegings moenie meer as een maal per week uitgevoer word nie, om oorgebruik of buitensporige impak op jou gewrigte te vermý.

Aktiwiteit 2 en 3

Sterspronge en spring hoog en strek

Leerdersboek bladsy 116

Riglyne vir onderrig

Leerders moet teen hierdie tyd vertrou wees met sterspronge.

Gaan stadig deur die bewegings van Aktiwiteit 3. Hierdie oefening versterk die bene en oefen ook die bolyf. Sê vir leerders hulle moet inasem wanneer hulle opspring en uitasem as hulle land. Dit is 'n baie uitputtende oefening as leerders onfiks is of dit lank laas gedoen het. Laat hulle maar rus soos nodig, eerder as om die risiko van besering te loop omdat

hulle moeg is.

Nog 'n opligopsie is die optreksprong:

1. Staen met die voete skouerwydte uit mekaar en knieë effens gebuig. Buig jou knieë totdat jy in 'n hurkposisie is.
2. Spring vanuit die hurkposisie reguit boontoe en trek jou knieë na jou borskas toe op terwyl jy nog in die lug is. Knyp jou knieë vinnig met jou arms vas.
3. Buig jou knieë as jy land en hurk weer voordat jy die aksie herhaal.

EENHEID

Nasiebou

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 117 tot 125

Aanbevole tyd: 2 uur

Nasiebou kan 'n grondslag lê vir 'n verbetering in die wyse waarop Suid-Afrikaners by mekaar aansluiting vind (of nie) en ruimte skep om berou te toon oor die vernederings en geweld van die Apartheidsregime en die burgeroorlog in ons land. Die jongste navorsing oor probleme soos geweld, dwelmmisbruik en ander gemeenskapgebaseerde probleme in Suid-Afrika toon dat gemeenskaplike rou en die daarmee gepaardgaande opheffing van die woede oor die verlede, gemeenskappe in die toekoms kan help herstel (Sentrum vir Geweld en Versoening). Sodoende kan erkenning van die skade van die verlede, in samewerking met hoop op versoening in die toekoms, 'n verskil maak.

Die skep van 'n gemeenskaplike Suid-Afrikaner identiteit help mense om mekaar beter te verstaan en te ondersteun. Dié eenheid konsentreer veral op hoe ons die struikelblokke hiervoor te bowe kan kom. Daar word besin oor dinge wat ons deel – soos nasionale simbole en sport – en oor wat ons uit ons vervaardigheide kan leer: byvoorbeeld tale en kulturele gebruike/gewoontes. Hierdie materiaal verskaf die grondslag vir hoe leerders nasiebou kan bevorder.

Die eenheid eindig met 'n viering van wat alreeds gedoen is om nasiebou in die land te bevorder.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik om in pare te werk, maar jy kan ook klein groepies vir die gesprekke gebruik.

1. Die drie dinge wat nodig is om ons nasie suksesvol te bou, kan die volgende insluit: die skep van 'n gemeenskaplike, gedeelde Suid-Afrikaanse identiteit; seker maak dat ons demokrasie goed werk; voorsien in mense se basiese behoeftes; 'n sterk, vreedsame en verenigde nasie wat omsien na al sy burgers; mekaar werklik leer ken; as gelykes saamwerk.
2. Antwoorde sal verskil in terme van dit waarop leerders trots is. Drie dinge wat Suid-Afrikaners van alle kultuurgroepe in gemeen het, is: Ons gebruik ons nasionale simbole. Ons sluit al die tale en kultuurgroepe van Suid-Afrika se mense by ons nasionale identiteit in. Die dinge wat ons almal geniet, sluit ook byvoorbeeld musiek en sport in. Hierdie dinge moet deur middel van voorbeelde beskryf word.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik om in pare te werk. Jy kan die artikel hardop lees, of leerders kan dit vir hulle maats lees, of hulle kan die leesstuk op hulle eie lees. Die antwoorde kan bespreek word en/of in die leerder se oefeningboeke neergeskryf word. Jy kan pare vra om voorbeelde van addisionele aktiwiteite met die klas te deel.

1. Blanke mense ondersteun sokker, swart en wit gesinne gesels met mekaar en neem saam foto's.
2. Leerder se antwoorde sal verskil – kan musiek of ander gedeelde Suid-Afrikaanse belangstellings insluit.
3. Afrikaans, Engels, isiNdebele, isiXhosa, isiZulu, Sesotho saLeboa, en Setswana is die waarskynlikste tale.
4. Antwoorde sal verskil – maar moet aktiwiteite insluit wat al die gesinne kan geniet.
5. Antwoorde sal verskil – maak seker dat verduidelikings verskaf en bespreek word.
6. Hopelik is die antwoord op hierdie vraag “Ja, dit is belangrik om maats uit verskillende kultuurgroepe te hê”.

Riglyne vir onderrig

Die aktiwiteit is geskik vir groepwerk. Die doel daarvan is om leerders aan te moedig om aktief aan nasiebou-aktiwiteite in die skool deel te neem. Maak ter voorbereiding seker dat jy weet watter nasionale simbole by die skool te siene is, wanneer en hoe dikwels die volkslied gesing word, en hoe die skool nasionale dae vier. Maak ook seker dat jy weet of die skool 'n "tweeling"-skool het.

1. Antwoorde sal verskil na gelang van jou skool.
2. Antwoorde sal verskil na gelang van jou skool.
3. Antwoorde sal verskil na gelang van jou skool.
4. Maak seker dat leerders besonderhede gee oor hoe en waar hierdie tale gepraat word.
5. Antwoorde sal verskil na gelang van skool.
6. Antwoorde sal verskil na gelang van skool.

Ondersteuning

Skole is belangrike ontmoetingsplekke vir ouers en ander lede van die gemeenskap. Wanneer julle skool byvoorbeeld nasionale dae vier, behoort enige ander lid van die gemeenskap welkom te voel om daaraan deel te neem. Die skool kan ook vir onderrig aan volwassenes gebruik word.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir groepwerk. Dit daag die leerders uit tot debatvoering oor die kwessie en kry hulle sover om aktief 'n probleem op te los. Vraag 6 kan gedoen word in die vorm van 'n geskrewe toespraak of brief. Hierdie vraag kan vir onderwyserassessering gebruik word.

1. Die stakers wou seker maak dat die regering aan hulle aandag gee en het in opstand gekom om te verseker dat dienste regstreeks aan die gemeenskap gelewer word.
2. Die skool is afgebrand; leerders kan nie skoolgaan nie; die koerant het daarvoor verslag gedoen; daar sal waarskynlik uiteenlopende menings wees oor sukses al dan nie van die protesoptog. Dit moet tydens die gesprek uitkom dat die kinders in die gemeenskap ná die opstand slegter daaraan toe was as voorheen.
3. Antwoorde sal verskil, van dat dit in orde is om eiendom te beskadig tot dat dit belangrik is om vir jou regte te veg.

4. Antwoorde sal verskil, maar kyk uit vir kreatiewe oplossings
5. Antwoorde sal verskil, maar kyk uit vir kreatiewe oplossings
6. Die brief/toespraak moet besonderhede verskaf van probleme in die gemeenskap en vir oplossings vra. Dit kan ook inligting insluit oor watter regte ontnem word, en watter verantwoordelikhede die regering nie nakom nie.
7. Antwoorde sal verskil – dit het mense bymekaar gebring, dit het party mense in die gemeenskap ontstel, dit het kinders van toegang tot opvoeding ontnem.

Aktiwiteit 5

Sakeondernemings, sport en nasiebou

Leerdersboek bladsy 124

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir individuele geskrewe werk of as 'n klasbespreking. As jy besluit om dit as 'n individuele aktiwiteit te gebruik, kan jy dit vir onderwyserassessering aanwend.

1. Trots Suid-Afrikaner sakeondernemings dra by tot nasiebou deur plaaslike produkte en dienste te bevorder, deur te help om werkgeleenthede te behou en deur nuwe sakeondernemings in ons land te help ontwikkel.
2. Sporting Chance dra by tot nasiebou deur kinders van verskillende kultuurgroepe en gemeenskappe bymekaar te bring, deur die ontwikkeling van sporttalent sodat alle kinders 'n gelyke kans het om goed te vaar in sport, deur Lewensoriëntering te onderrig, en deur werkgeleenthede te skep.
3. Antwoorde sal verskil – maak seker dat die name en die sport waaraan hulle deelneem ingeluit is.
4. Antwoorde sal verskil, maar moet insluit hoe liefde vir sport mense uit verskillende kultuurgroepe bymekaar bring en ons help om ons ooreenkomste raak te sien.
5. Moedig alle leerders aan om deel te neem aan dié bespreking oor of dit billik is dat 'n sportdeelnemer dié las moet dra dat hy of sy weet sy of haar foute kan pogings tot nasiebou benadeel.

Aktiwiteit 6

Musiek en nasiebou

Leerdersboek bladsy 125

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir individuele geskrewe werk óf vir klasbespreking. Die doel daarvan is om leerders aan te moedig om krities te dink oor die rol wat musiek in nasiebou kan speel en waar dit kan misluk.

1. Antwoorde sal verskil – maak seker dat die name en musiekstyl genoem word.

2. Antwoorde sal verskil.
3. Antwoorde sal verskil.
4. Antwoorde sal verskil – maar indien die antwoord “ja” is, moet die verduideliking daarvoor insluit dat dit mense uit alle sfere van die samelewing byeenbring.

EENHEID

Verbeter jou bewegingstegnieke (4)

Eenheidsdoersig

Leerdersboek bladsy 126 tot 127

Aanbevole tyd: 2 uur

Rotasie is die derde bewegingstegniek wat leerders hierdie kwartaal sal uitvoer en oefen. As hulle deur hierdie oefeninge werk, herinner hulle daaraan om nie enige bewegings te forseer nie. Groter is nie noodwendig beter in liggaamsopvoeding nie.

Rotasie van die een of ander liggaamsdeel word in die meeste oefeninge gebruik. Gesamentlike rotasies word gedoen deur alle ledemate by elke gewrig, van die kop tot by die tone, in klein, stadige sirkels te beweeg (kloksgewys en antikloksgewys) totdat hulle almal sonder sukkel beweeg.

Rotasiebewegings is belangrik vir die ontwikkeling van buigsaamheid. Strek jou spiere om sodoende buigsaamheid te verbeter en groter bewegingsvryheid te bewerkstellig. Leerders moet die styfheid en effense brandsensasie ervaar wat voortvloei uit die feit dat hulle verder strek as gewoonlik, maar as hulle hul spiere té ver strek, sal hulle beserings opdoen.

Aktiwiteit

1, 2 en 3

'n Nekrol, 'n romp-draai en 'n vorentoerol

Leerdersboek bladsy 126-127

Riglyne vir onderrig

In die drie oefeninge in hierdie eenheid, draai of rol leerders verskillende dele van hulle liggame. In 'n nekrol roteer leerders hulle kop en nek vertikaal (van voor na agter) en heen en weer. In 'n vorentoe rol roteer die hele liggaam horisontaal met die boonste helfte wat bo-oor die onderste helfte vou. In 'n bolyfdraai roteer die liggaam heen en weer.

'n Addisionele rotasie-oefening wat van die kernspiere gebruik maak, is die skuinsdraai. Sê vir leerders hulle moet op die vloer sit, met hulle knieë teen 'n hoek van 45° gebuig, en hulle maagspiere saamtrek. Hulle moet 'n bal met albei hande vashou en heen en weer

draai terwyl hulle met elke draai die bal aan die grond laat raak. As jy nie genoeg balle vir elke leerder het nie, kan hulle maar maak asof hulle 'n bal vashou.

Kwartaal 3: Formele Assessering

Voorbeeld 1

Projek (70 punte)

Ontwikkel en stel 'n omgewingsgesondheidsprogram in werking

Jou formele assesseringstaak vir die derde kwartaal is om 'n omgewingsgesondheidsplan te ontwikkel en in werking te stel. Probeer om 'n kwessie te kies waaroor jy inligting sal kan vind en waarop leerders soos julleself 'n uitwerking sal kan hê. Jy sal jou bevindings aan die klas moet voorlê, maar jy kan kies of jy 'n verslag of 'n plakkaat wil indien.

Jou projek sal soos volg geassesseer word:

1. Beplan hoe om as 'n groep saam te werk. (5)
2. Identifiseer 'n omgewingsgesondheidskwessie wat oorweeg kan word deur met familie en vriende te praat, asook met praktisyns in omgewingsgesondheid. (5)
3. Dink na oor hoe die probleem jou gemeenskap raak. (10)
4. Doen navorsing op die internet of by die biblioteek oor hoe om aandag aan die kwessie te gee, byvoorbeeld deur die plaaslike regering of die media te nader. (10)
5. Stel gepaste strategieë en optrede voor om die probleem te voorkom of op te los, byvoorbeeld:
 - Hoe sal dit die omgewing en die gemeenskap bevoordeel? (10)
 - Hoeveel sal dit kos? (5)
 - Hoe sal jy die gemeenskap inlig en betrek? (5)
 - Hoe sal jy evalueer of jy suksesvol was? (5)
6. Ontwikkel jou geskrewe aksieplan en aanbieding. (15)

Riglyne vir die insameling van inligting

Stel alles vas wat jy kan oor die omgewingskwessie wat jy gekies het. Fokus op wat dit veroorsaak sowel as die uitwerkings daarvan op mense en gemeenskappe. Hier is 'n paar bronne wat jy kan gebruik om inligting in te samel:

Versamel relevante berigte in koerante en artikels in tydskrifte. Luister na die nuus oor die radio en kyk die TV-nuus. Skryf aantekeninge oor enigiets wat te doen het met die omgewingskwessie wat jou groep gekies het.

As jy toegang tot 'n biblioteek of die internet het, kry jy boeke en webwerwe wat aandag aan omgewingskwessies gee.

Probeer om onderhoude met mense te voer wat verantwoordelik is of wat geraak word deur die omgewingskwessie. Onthou, voordat jy enige beskuldigings doen, moet jy baie goed ingelig wees.

Vra vrae soos:

- Wat of wie dink jy is verantwoordelik vir dié kwessie?
- Wat is die uitwerkings van dié kwessie op die gemeenskap?
- Wat kan jy doen om die kwessie te help oplos?

Riglyne vir die aanbieding van jou verslag

Dit is nie nodig dat jy al die inligting in jou verslag aanbied nie – jou onderwyser en die leerders sal 'n kans kry om deur jou bevindings en voorstelle te lees.

As jy visuele hulpmiddels gebruik, moet jy verseker dat almal in die klas dit sal kan sien en lees.

Probeer om soveel groeplede moontlik in jou aanbieding te betrek, óf in die voorbereiding, óf voor die res van die klas.

Riglyne vir werk in groepe

Die belangrikste ding wat onthou moet word oor werk in groepe is dat julle mekaar se pogings moet ondersteun as julle wil hê die groep moet goed werk. Voordat julle begin, moet julle almal instem om terugvoering konstruktief en hoflik te gee en te ontvang. Hou die volgende vrae in gedagte terwyl julle saamwerk aan jul projek:

Het jul groep 'n duidelike fokus? Is julle almal op dieselfde bladsy?

Kry almal in die groep 'n kans om hul idees te verduidelik en te sê wat hulle graag wil doen?

Hoe is die leiding van die groep? Is daar enige konflik? Hoe gaan julle die konflik oplos?

Assessering

Jou onderwyser sal vir jou 'n afskrif gee van die rubriek wat gebruik sal word om jou projek te assesseer.

Kwartaal 3: Formele Assessering

Voorbeeld 2

Skryf 'n verslag (70 punte)

Skryf 'n verslag oor 'n Suid-Afrikaanse sosiale/ekonomiese behoefte en hoe die loopbaan van jou keuse in hierdie behoefte kan voorsien.

Motivering

Hierdie kwartaal is julle bekend gestel aan die stappe om te volg wanneer julle 'n loopbaankategorie kies wat verband hou met hulle belangstellings, sterk punte en waardes. Julle het ook vertrouwd geraak met Suid-Afrika se sosiale en ekonomiese behoeftes. Hierdie projek help julle om jul geïdentifiseerde belangstellings te laat inskakel by 'n werklike behoefte in Suid-Afrika, wat jul kanse op indiensneming sal verhoog.

Riglyne vir inhoud

Skryf skryf 'n verslag van drie of vier bladsye waarin die volgende opdragte uitgevoer is:

1. Identifiseer en beskryf 'n sosiale of ekonomiese probleem in Suid-Afrika.
2. Noem en beskryf die tipes vaardighede en soort werk wat die probleem kan aanspreek.
3. Identifiseer 'n loopbaankategorie en spesifieke loopbane wat gevolg kan word as jy die probleem sou wou help verlig.
4. Beskryf die soort persoon wat vir dié loopbaan geskik sal wees (verskaf 'n uiteensetting van belangstellings, sterk punte en waardes wat vir hierdie loopbaan toepaslik is).

Jou onderwyser sal hierdie kriteria gebruik om jou werk na te sien:

- Identifiseer en beskryf 'n sosiale of ekonomiese probleem in Suid-Afrika. (10)
- Noem en beskryf die tipes vaardighede en soort werk wat die probleem sou kon aanspreek. (15)
- Identifiseer 'n loopbaankategorie en spesifieke loopbane wat gevolg kan word as jy die probleem sou wou help verlig. (15)
- Beskryf die soort persoon wat vir dié loopbaan geskik sal wees (verskaf 'n uiteensetting van belangstellings, sterk punte en waardes wat vir hierdie loopbaan toepaslik is). (15)
- Organisasie: Duidelike kommunikasie van inligting en idees. (15)

Memorandum: Formele Assesseringsrubriek vir Projek

Projek: Skryf 'n verslag (70 punte)

Gebruik hierdie rubriek om die leerders se verslae na te sien:

	0-5	6-10	11-13	14-15
Identifiseer en beskryf 'n sosiale of ekonomiese probleem in Suid-Afrika. (10)	Swak	Voldoende tot uitstekend		
Noem en beskryf die tipes vaardighede en soort werk wat die probleem sou kon aanspreek. (15)	Vaardighede swak of glad nie geïdentifiseer of beskryf nie	Noem en beskryf vaardighede soms, soms goed gekies om by die behoefte te pas.	Baie goed: Noem en beskryf vaardighede akkuraat, goed gekies om by behoefte te pas.	Uitstekend: Alle vaardighede gekies om die probleem op te los en akkuraat te beskryf.
Identifiseer 'n loopbaan-kategorie en spesifieke loopbane wat gevolg kan word as jy die probleem sou wou help verlig. (15)	Geen loopbaan of verkeerde loopbaan geïdentifiseer	Loopbane en loopbaan-kategorieë wat sou kon help om die behoefte te identifiseer, meestal akkuraat geïdentifiseer.	Goed, identifiseer loopbaan-kategorieë akkuraat; loopbane toepaslik gekies om te pas by die behoefte wat geïdentifiseer is.	Uitstekend: Akkurate keuse van loopbaan, loopbaan-kategorie wat goed skakel met geïdentifiseerde probleem.
Beskryf die soort persoon wat vir dié loopbaan geskik sal wees. (15)	Sit 'n paar belangstellings, sterkpunte en waardes geskik vir hierdie loopbaan uiteen.	Sit sommige belangstellings, sterk punte en waardes geskik vir hierdie loopbaan uiteen.	Sit meeste belangstellings, sterk punte en waardes geskik vir hierdie loopbaan, uiteen.	Sit alle belangstellings, sterk punte en waardes geskik vir hierdie loopbaan uiteen.
Organisasie: Duidelike kommunikasie van inligting en idees. (15)	Organisasie van verslag en kommunikasie van idees swak.	Organisasie van verslag en kommunikasie van idees voldoende.	Organisasie van verslag en kommunikasie van idees goed.	Organisasie van verslag en kommunikasie van idees uitstekend.

Liggaamsopvoedingtaak (LOT) (30 punte)

Leerders se deelname sowel as bewegingsprestasie sal kwartaalliks in Lewensoriëntering geassesseer word.

- Vir deelname, ken vir elke leerder 'n punt uit 20 toe volgens die kriteria op bladsy 18 van hierdie Onderwysersgids.
- Assesseer leerders se bewegingsprestasie 2 keer per kwartaal vir 'n totaal van 10 punte (5 punte \times 2) volgens Kriterium 2 op bladsy 18 van hierdie gids.

Review Copy

Kwartaal 4

KWARTAAL 4 OORSIG

Kwartaal	Tydstoekenning	Kerninhoud	Aktiuiteite
Eenheid 1	4 uur	Menseregteskendings en teenmaatreëls; geslagsgelykheid in sport; geslagsgebaseerde geweld; impak en voorkoming daarvan (wet op seksuele misdrywe); hulp vir slagoffers.	1-5
Eenheid 2	4 uur	Buitemuurse ontspanningsaktiwiteit & veiligheidskwessies	1
Eenheid 3	3 uur	Kulturele verskille: norme en waardes; kulturele verwagtinge, gebruike en tradisies; respekteer verskille en vier ooreenkomste: kultuur, geloof en geslag, bydraes van onderskeie godsdienste	1-6
Eenheid 4	3 uur	Buitemuurse ontspanningsaktiwiteit: selfverdediging	1-3
Jaareindeksamen +LOT			

KERNBEGRIPPE en DEFINISIES

aktivis	iemand wat tot aksie oorgaan om verandering teweeg te bring
diskrimineer	onregverdig behandel
diversiteit	wat uit baie verskillende dele bestaan; verskeidenheid
geïntimideer	deur dreigemente van geweld gedwing word om iets te doen
geslagsgelykheid	om mans en vroue gelyk en regverdig te behandel
handves	'n lys van regte wat toegestaan is
lesbies	homoseksuele vrou
lyfstraf	liggaamlike geweld as 'n strafmaatreël gebruik
maagdelikheid	die toestand van iemand wat nog nooit geslagomgang gehad het nie
menseregte	vryhede en verantwoordelikhede vir regverdige en gelyke behandeling van alle mense

opsetlik	aspris
seksisme	onregverdige behandeling van mense (veral vroue) op grond van hulle geslag
seksuele oriëntering	of iemand heteroseksueel, homoseksueel of biseksueel is
sielkundige	te doen met die psige en die emosies
skend	om iemand se menseregte te ignoreer of te misbruik
skend	aanval
slagoffers	mense wat die lydende party is onder enige tipe geweld of misdaad
sosiale ontwikkeling	ontwikkeling wat mense se daaglikse bestaan verbeter, spesifiek die armes
teenmaatreël	'n plan of metode wat jy kan gebruik om iets te voorkom of om die effek daarvan te beperk
toeganklik	maklik bereikbaar of maklik om mee te gesels
toestemming	instem tot iets
ubuntu	'n wêreldbeskouing wat daarop neerkom dat mense slegs deur interaksie met ander mense geluk en vervulling kan bereik
universeel	hou verband met die heelal of die wêreld; allesinsluitend
verban	om amptelik te sê dat iets nie mag plaasvind nie
verkragting	seksuele dade met iemand anders sonder sy of haar toestemming
veroordeel	iemand skuldig bevind
vrouemoord	die doodmaak van vroulike maats deur hulle mans of kêrels

KWARTAAL 4
Aanbevole daaglikse klasaktiwiteit

Grondwetlike regte en verantwoordelikhede: Skending van menseregte, geslagsgelykheid – 4 uur		
Aktiwiteit 1: Identifiseer verskillende soorte menseregteskendings	Bladsy 132 in LB	Dit behoort leerders min of meer 10-15 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Bespreek die voorkoming van menseregteskendings	Bladsy 134 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Bespreek geslagsgelykheid	Bladsy 136 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 4: Beantwoord vrae oor geslagsverwante geweld	Bladsy 139 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 5: Bespreek bronne van hulp vir meisies en vroue	Bladsy 140 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Grondwetlike regte en verantwoordelikhede: Kulturele diversiteit in Suid-Afrika en bydraes tot sosiale ontwikkeling deur organisasies van verskillende godsdienste – 3 uur		
Aktiwiteit 1: Praat oor tale	Bladsy 145 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 2: Deel kennis van jou kultuur	Bladsy 147 in LB	Dit behoort leerders min of meer 20-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 3: Praat oor respek	Bladsy 148 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 4: Dink na oor 'n kulturele praktyk	Bladsy 151 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 5: Godsdiensorganisasies wat gemeenskappe help	Bladsy 152 in LB	Dit behoort leerders min of meer 15-20 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.
Aktiwiteit 6: Beantwoord vrae oor 'n gevallestudie	Bladsy 153 in LB	Dit behoort leerders min of meer 25-30 minute te neem om dié taak in die klas te voltooi.

Menseregteskendings en geslagsgelykheid

Eenheidsorsig

Leerdersboek bladsy 130 tot 140

Aanbevole tyd: 4 uur

Hierdie eenheid bou voort op vorige kennis van menseregte. Dit konsentreer op skendings van regte en wat om aan menseregteskendings te doen. Dit stel ook die begrip geslagsgelykheid bekend en bou dan voort op vorige kennis oor geslagsgebaseerde geweld.

Die kwessie van menseregteskendings en geslagsgelykheid kan erg emosioneel gelaai wees. Benader hierdie inligting met welwillendheid, geduld, en op 'n kalm, professionele manier – dit beïnvloed ook die wyse waarop die leerders die inligting ontvang en verwerk. Probeer om nie afkeurend te wees ten opsigte van houdings en kulturele ingesteldhede wat nie by joune pas nie.

Die afdeling wat geslagsgebaseerde geweld dek, kan emosioneel baie moeilik vir jou en vir die leerders in jou klas wees. Statisties sal minstens 'n derde van die leerders in jou klas al die een of ander vorm van geslagtelike mishandeling ervaar het – deur volwassenes of deur lede van hulle portuurgroep. Daarby sal meer as een uit vyf al 'n aanstigter van geslagsgebaseerde geweld gewees het. Jy is dalk reeds bewus van afknouery en seksisme by jou skool en het dalk al tekens van verwaarlosing of mishandeling by party van jou leerders opgelet.

Ter voorbereiding is dit dalk 'n goeie idee om met plaaslike sosiale werkers te gesels, en met organisasies wat op menseregte ingestel is. As jy nie seker is van wat in jou omgewing beskikbaar is nie, kan jy een van die nasionale nommers in die Leerdersboek skakel (bladsy 141) of jou plaaslike polisiestasie bel om vir 'n lys van die organisasies te vra. Jy kan ook 'n lys van dié nommers op 'n plakkaat in jou klas aanbring.

Wanneer jy met leerders wat mishandel is gesels, probeer seker maak dat jy wegbly van beloftes wat jy nie kan nakom nie. Jy is wetlik verplig om die verkragting of mishandeling van kinders onder die ouderdom van 16 aan die polisie of aan 'n amptelike sosiale dienssentrum vir kinders te rapporteer. As jy dit nie doen nie, kan jy in die tronk beland of swaar beboet word. Dink na oor wat vir jou moontlik is en werk binne daardie grense (byvoorbeeld met kinders onder die ouderdom van 16, is jy wetlik verplig om

vertroulikheid te verbreek en mishandeling te rapporteer – jy kan dus nie belowe om vir niemand anders te vertel nie). Childline stel die volgende riglyne voor:

- Maak 'n aantekening van die kind en die ouer of voog se name en adresse. Skryf ook alle belangrike dinge wat die kind gesê het neer, en skryf neer hoekom jy oor die kind besorg is.
- Volg die skool se beleid, en onthou dat, ten spyte van die beleid, die geval gerapporteer moet word; die skool mag nie self die geval ondersoek nie.
- Jy of die persoon wat deur die skool aangewys is, sal 'n sosiale werker van 'n kinderbeskermingsorganisasie soos 'n kinderswelsynsvereniging of die Departement van Sosiale Ontwikkeling moet skakel, of die kinderbeskermingsbeampte van die Suid-Afrikaanse Polisiediens.
- Teken aan wie die oproep behartig en wat hulle sê hulle aan die saak sal doen.

Aktiwiteit 1

Identifiseer soorte menseregteskendings

Leerdersboek bladsy 132

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit sal waarskynlik beter werk as 'n groeptoefening, want dit sal ruimte bied vir 'n gesprek oor menseregteskendings. Die spotprent verskaf 'n scenario waar 'n leerder se menseregte deur 'n afrigter by die skool geskend word.

1. Vryheid en veiligheid van die persoon, reg op gelykheid, reg op waardigheid.
2. Sy word met sonder respek gehanteer en word mishandel omdat sy 'n meisie is.
3. Ja, dit sou. Sy het die reg op 'n opvoeding.
4. Nee – ons reg op opvoeding spesifiseer nie dat ons almal 'n reg het om te leer sokker speel nie.

Aktiwiteit 2

Bespreek die voorkoming van menseregteskendings

Leerdersboek bladsy 134

Riglyne vir onderrig

Moedig groepe aan om te debatteer oor wat hulle mag en nie mag doen nie. Vra hulle om met 'n plan vorendag te kom vir iets wat hulle regtig kan doen, en as dit lyk asof hulle selfversekerd is, moedig hulle aan om spesifieke besonderhede by hulle plan in te sluit. Die tabel in die Leerdersboek verskaf ses teenmaatreëls of maniere om menseregteskendings te voorkom.

1. Die leerders word gevra om vyf dinge te noem wat hulle kan doen om menseregteskendings in hulle eie skool of gemeenskap te voorkom. Hier kan hulle strategieë in die tabel toepas om spesifieke probleme by die skool of in die gemeenskap aan te spreek.
2. Die plan wat hulle uitdink moet haalbaar wees, moet aandui in watter volgorde die stappe gedoen moet word, en moet 'n tydraamwerk vir elke stap verskaf.

Aktiwiteit 3

Bespreek geslagsgelykheid

Leerdersboek bladsy 136

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit kan individueel of in klein groepies gedoen word. Jy kan die artikel hardop in die klas lees of leerders kan dit in stilte op hulle eie lees.

1. Dit sou 'n probleem wees omdat geslagsgelykheid in sport onder meer behels dat daar aparte resies vir mans en vroue is.
2. Openbare bespreking van haar persoonlike lewe sonder haar toestemming sou 'n skending van haar privaatheid wees.
3. Leerder se antwoorde kan wissel. Die gevallestudie beantwoord nie hierdie vraag nie – antwoorde sal leerders se eie idees weergee. Ons het geen sekerheid of haar ouers hieroor getwyfel het nie. Verduidelikings kan insluit dat die ouers nie “enigiets groots verwag het” nie en dat hulle “verras was” toe Semenya vir die Statebondspele gekwalifiseer het. Die verduideliking kan ook insluit dat haar ouers geweet het dat “sy dalk eendag tot haar reg sal kom”.
4. “Glo in jouself.”
5. a Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle sal dalk sê dit het waarskynlik haar selfvertroue beïnvloed en haar selfbeeld geknou.
6. b Leerders se antwoorde sal verskil. Hulle moet hul gevoelens uitdruk.

Aktiwiteit 4

Beantwoord vrae oor geslagsverwante geweld

Leerdersboek bladsy 139

Riglyne vir onderrig

Hierdie oefening is geskik om in pare te werk. As jy dink dit is nodig, kan jy pare volgens geslag saam groepeer. Party leerders het dalk al soorgelyke ervarings gehad, of weet van iemand wat dit ervaar het of steeds ervaar – probeer dus om seker te maak dat jy, 'n berader of 'n ander verantwoordelike volwassene beskikbaar is om mee te gesels as enige leerder hulp of raad nodig het. Die kwessie van Ukutwala, waar jong meisies ontvoer word

en onder dwang trou, kan in hierdie afdeling geopper word. Daar kan sterk gevoelens ten gunste van hierdie oefening wees, en sterk teenstaan daarteen. Laat 'n debat toe as leerders gewillig is om oor hierdie dinge te praat.

1. Geslagsgebaseerde geweld is wreedheid of die gebruik van geweld teen vroue. Die meisie in die storie is ontvoer en teen haar wil gevange gehou (sy is dalk ook seksueel mishandel); dit was dus geslagsgebaseerde geweld.
2. Dit is wettig (volgens 'n beslissing van die Hooggeregshof in 2013) vir kinders tussen die ouderdom van 12 en 16 om konsensuele seks te beoefen, maar dit is nie wettig vir 'n man om 'n meisie te dwing om seks met hom te hê nie.
3. Ja, die tannie is ook verantwoordelik vir geslagsgebaseerde mishandeling. Sy het gereël dat die meisie sonder haar toestemming trou.
4. Die jong meisie is gehelp omdat sy geweet het wat haar regte is, en omdat sy gepraat het met 'n volwassene wat sy kan vertrou; sy is ook gehelp deur die Girls' Education Movement en deur haar Lewensoriëntering-onderwyser.

Ondersteuning

Indien moontlik, nooi 'n sosiale werker uit die gemeenskap om met die leerders te kom praat en sy of haar ervarings in hierdie veld met hulle te deel. Laat die leerders elk twee vrae opstel in voorbereiding vir hierdie besoek.

Aktiwiteit 5

Bespreek hulpbronne vir meisies en vroue

Leerdersboek bladsy 140

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is geskik vir werk in pare of klein groepies. Die kwessie van seksuele geweld kan leerders weer eens aanmoedig om te noem dat hulle verkrag is, of dat hulle self iemand verkrag het. Volg die skool se beleid en die riglyne wat in die oorsig oor die eenheid verskaf word om jou te help om sodanige situasies te hanteer.

1. Hulle bly saam in dieselfde huis en hulle spreek 'n mening teen verkragting uit.
2. Moedig leerders aan om met hulle eie idees vorendag te kom. Antwoorde kan die volgende insluit: Hulle kan meer uitvind oor verkragting en geslagsgeweld. Hulle kan organisasies soos Stop Gender Violence skakel om vas te stel watter hulpbronne vir hulle beskikbaar is. Hulle kan interdikte aanvra teen mense wat hulle bedreig. Hulle kan na 'n veilige hawe gaan as hulle onder 'n risiko verkeer. Hulle kan die polisie vra om hulle te beskerm.
3. Die Wet op Seksuele Misdrywe
4. Moedig leerders aan om hulle eie antwoorde te verskaf. Jy kan leerders ook aanmoedig om goeie strategieë te implementeer of, om nuttige strategieë wat hulle self bedink het, met die polisie of ander organisasies te deel.

Remediërende aktiwiteit

Laat leerders die lys van menseregte uitskryf. Hulle moet hulle woordeboeke gebruik om seker te maak dat hulle elke belangrik term verstaan. Hulle kan dit in hulle huistaal en in Engels uitskryf as hulle huistaal nie Engels is nie. Hulle kan ook die bladsy versier.

EENHEID

2

Buitelug-ontspanningsaktiwiteite (1)

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 141 tot 143

Aanbevole tyd: 4 uur

Bofbal is baie soortgelyk aan sagtebal of *rounders*. Soos krieket, is dit 'n kolf-en-bal-speletjie, waar die span wat in besit is van die bal (die veldwerkers), boul na die span wat kolf, wat dan die bal probeer raakslaan om lopies aan te teken. Die veldwerkers probeer keer dat kolwers lopies aanteken en probeer ook om hulle uit te vang. Die bofbalreëls word op bladsy 144 van die Leerdersboek uiteengesit. Werk stadig saam met die klas deur die reëls en maak seker dat almal verstaan wat om te doen.

Herinner hulle dat jy in bofbal in 'n diamantvorm deur vier bowwe moet hardloop om 'n tuislopie te kry, nie vorentoe en agtertoe tussen twee paaltjies soos in krieket nie. Nog 'n verskil is dat die bal in krieket met 'n rotasie van die arm, wat reguit gehou moet word, na die kolwer geboul word. Bofbalgooiers boul die bal teen verskillende snelhede om die kolwer te verwar.

Aktiwiteit 1

Speel 'n weergawe van bofbal

Leerdersboek bladsy 143

Riglyne vir onderrig

Hierdie weergawe van bofbal is meer inklusief in 'n algemene liggaamsopvoedingles, aangesien die leerders nie hoef te weet hoe om te boul of te kolf nie – albei moeilike aksies om uit te voer. Herinner leerders daaraan dat, hoewel dit 'n buitelug-ontspanningsaktiwiteit is en hulle pret mag hê, dit steeds 'n liggaamsopvoedingles is, en dat hulle geassesseer sal word volgens hulle deelname en ook volgens hulle vertoning of bewegings wat in buitelug-

ontspanningsaktiwiteite soos bofbal gebruik word. Voordat hulle op die veld loop om te gaan speel, vra hulle om na die assesseringsrubriek op bladsy 145 van die Leerdersboek te kyk sodat hulle beter verstaan wat van hulle verwag word.

Maak seker dat leerders alle veiligheidsriglyne verstaan voordat spel begin.

EENHEID

3

Kulturele diversiteit in Suid-Afrika

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 144 tot 153

Aanbevole tyd: 3 uur

Hierdie eenheid stel leerders aan sommige voorbeelde van kulturele diversiteit in Suid-Afrika bekend. Selfs al maak ons in nasiebou van ons ooreenskomste gebruik, sien ons ook ons diversiteit as 'n sterkpunt en iets waarop ons kan trots wees. Die gesprek begin met ons amptelike tale en erkende gemeenskapstale/dialekte. Hier kan leerders erkenning gee aan hulle eie taal, ander tale wat hulle praat, en hulle potensiaal om nuwe tale aan te leer.

Die gesprek beweeg dan in die rigting van kulturele norme en waardes en hoe hulle verander en verskuif, spesifiek danksy 'n neiging tot stedelike bewoning. Die kwessie van respek is belangrik omdat ons almal 'n reg op waardigheid het. Mense het egter verskillende maniere om respek uit te druk. Begrip van hierdie verskille help om misverstande te verminder. Daarna kyk ons na hoe party tradisionele waardes in konflik kan wees met ons grondwetlike regte. Hierdie kwessie is 'n kontroversiële een en leerders kan aangemoedig word om oor die kwessies debat te voer. Een van die belangrikste gebiede waar kulturele en godsdienstige verskille 'n impak het, is op die gebied van geslag en hoe vroue en mans moet optree en behandel moet word.

Die finale afdeling stel ondersoek in na hoe onderskeie godsdienste tot sosiale ontwikkeling bygedra het. Hierdie afdeling kan gebruik word om daarop te wys dat mense met verskillende godsdienste en norme kan saamwerk om ander te help, ongeag hoe verskillend ons almal is.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit is 'n individuele aktiwiteit waar die leerder gevra word om sy of haar huistaal te identifiseer en om vas te stel of dit as 'n amptelike taal of 'n gemeenskapstaal gelys is. Dit moedig ook leerders aan om na te dink oor watter tale hulle tans praat en watter tale hulle graag sou wou aanleer.

1. Leerder se antwoorde sal verskil na gelang van die taal wat hulle praat. Jy kan die lys van amptelike tale in die Leerdersboek op bladsy 146 nagaan om te bevestig of hierdie taal 'n amptelike of 'n gemeenskapstaal is.
2. Leerders kan slegs een taal praat, of baie tale.
3. Leerders se antwoorde sal verskil, maar hulle moet 'n taal noem en verduidelik hoekom hulle dit graag sou wou praat.

Ondersteuning

As jy 'n veeltalige klas het, laat die leerders twee-twee of in klein groepe saamwerk en elkedaagse groetwoorde en eenvoudige gesprekke aanleer en oefen in 'n taal wat hulle nie kan praat nie.

Riglyne vir onderrig

1. Jy kan die klas in groepe verdeel. Indien moontlik, maak seker daar is 'n mengsel van kulture in elke groep. Die leerders maak beurte om die toeris te wees wat vrae oor die verskillende kulture vra. Die ander leerders reageer hierop deur soveel moontlik inligting oor die verskillende kulture te gee.
2. Die leerders moet vier of vyf maniere voorstel hoe om geld te verdien, byvoorbeeld deur handwerk, kos, ensovoorts, te maak en te verkoop. As jou klas nie multikultureel is nie, laat die leerders in die biblioteek navorsing oor hierdie onderwerp of op die internet doen.
3. Leerders moet evalueer of hulle idees respek betoon teenoor hulle eie en ander se kulture. Antwoorde sal wissel.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit bou voort op die idee van waardering vir ons uiteenlopende kultuurgroepe. Dit kan gedoen word as 'n klas- of groepaktiwiteit. Dit moedig leerders aan om na te dink en te gesels oor die kwessie van respek en die verskillende maniere waarop dit verstaan word.

1. Van die leerder word verwag om die woord vir “respek” in sy of haar huistaal te verskaf.
2. Leerders moet nadink oor en verskillende maniere voorstel waarop hulle respek betoon teenoor mense van verskillende ouderdomme en agtergronde en ook aandui hoe hulle menseregte respekteer. Maak seker dat die leerders minstens een voorbeeld insluit van die maniere waarop hulle respek toon vir ouer mense, ouers, volwassenes in die gemeenskap, maats, hulle kultuur en ander mense se menseregte.
3. Leerders moet hulle eie idees oor wat respek beteken met dié van hulle ouers of grootouers vergelyk. Hierdie vergelyking kan gebruik word om die ontwikkeling van idees en norme in 'n kultuur na te speur. Leerders se antwoorde sal verskil, maar hulle moet verduidelik hoekom hulle idees oor respek dieselfde is as hulle grootouers s'n, of van dié van hulle grootouers verskil.

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit kan as individuele werk of as 'n klasbespreking aangepak word. Dit kan help om te verduidelik dat nie alle vroue gebore word met 'n maagdevlies nie – die strokie vel wat breek en bloeding veroorsaak wanneer dit vir die eerste keer geopenetreer word. Party meisie se maagdevliese breek tydens fisieke aktiwiteit soos hardloop en perdry, ensovoorts.

1. Antwoorde ten gunste daarvan en daarteen kan insluit:

Die saak vir maagdelikheidstoetse	Die saak téén maagdelikheidstoetse
Dit is 'n kulturele tradisie en moet dus gerespekteer word.	Dit skend die privaatheid van die meisies.
Meisies kan trots wees op die behoud van hulle maagdelikheid.	Dit diskrimineer tussen mans en vroue ten opsigte van wie omgang mag hê en wie nie mag nie.
Meisie se familie kan 'n groter lobola vra.	Party meisie se maagdevliese breek selfs wanneer hulle nog nie omgang gehad het nie en party meisies word sonder 'n maagdevlies gebore, en dit kan skande bring oor die meisie en die gesin, selfs al het sy nie geslagsomgang nie.
Dit is 'n kulturele gebruik wat vroue aanmoedig om hulself te respekteer.	Meisies loop die gevaar dat hulle deur hul gemeenskap verwerp sal word as hulle nie 'n maagdevlies het nie.

2. Hierdie vraag behoort gesprek uit te lok oor geslagsgelykheid en die verskille tussen watter seksuele optrede volgens kultuur van watter geslag vereis word. Die kwessie kan ook geopper word dat daar geen mediese manier is om manlike maagdelikheid te toets nie.
3. Hier kan die antwoorde wissel – baie voel dat dit meisies se waardigheid skend omdat hulle anders as mans beoordeel word en omdat hulle op private plekke aangeraak word, soms sonder toestemming. Ander voel dat dit die waardigheid beskerm van meisies wat 'n maagdevlies het en kan bewys dat hulle maagd is.
4. Hierdie vraag kyk na twee afsonderlike gevalle:
 - a) Antwoorde kan wissel, maar die meisie het 'n reg om te weier.
 - b) Antwoorde kan wissel, maar die meisie het die reg om die maagdelikheidstoets aan te vra as sy wil.

Aktiwiteit 5

Praat oor godsdienstige organisasies wat gemeenskappe help

Leerdersboek bladsy 152

Riglyne vir onderrig

Hierdie aktiwiteit kan as 'n groep- of klasbespreking aangepak word. Dit kan nuttig wees om navorsing te doen oor wat verskillende godsdienstige organisasies in jou gemeenskap doen, en ook oor watter vaardigheidsontwikkelingsprojekte beskikbaar is voordat jy hierdie les gee. Die Prodler-gids of 'n oproep na 'n plaaslike organisasie waarvan jy reeds weet, kan jou met hierdie navorsing help.

1. Antwoorde sal verskil na gelang van jou omgewing.
2. Antwoorde sal verskil.
3. Leerders se antwoorde sal verskil soos hulle die sukses van hulle projekte evalueer.

Aktiwiteit 6

Beantwoord vrae oor 'n gevallestudie

Leerdersboek bladsy 153

Riglyne vir onderrig

Lees saam met die klas deur die gevallestudie en beantwoord enige vrae wat leerders mag vra. Maak seker dat hulle die beginsel van vrywillige dienswerk verstaan. Bespreek die vrae mondelings en laat die leerders dan die vrae skriftelik beantwoord.

EENHEID

Buitelug-ontspanningsaktiwiteite (2)

Eenheidsoorsig

Leerdersboek bladsy 154 tot 155

Aanbevole tyd: 3 uur

Hierdie eenheid ondersoek selfverdediging. Daar is sekere liggaamsbewegings wat leerders kan oefen wat hulle sal help om hulself te verdedig in geval hulle aangeval word. Maar wanneer jy deur hierdie eenheid werk, moet jy beklemtoon dat die beste vorm van verdediging is om glad nie aangeval te word nie en om, selfs as jy sterk en fiks is, liever weg te hardloop of seker te maak jy is nie op die verkeerde tyd op die verkeerde plek nie. Die ontwikkeling van vaardighede vir hoe om jouself te verdedig is 'n lááste uitweg.

Die drie tegnieke wat in hierdie eenheid uiteengesit word, is nie vreeslik windmakerig of ingewikkeld nie. Dit is tegnieke wat leerders kan oefen, en wat met vertroue gebruik kan word as hulle ooit in 'n situasie kom waar hulle aangeval word. Sê vir die leerders hulle moet hulle knieë en elmboë in al hierdie bewegings 'sag' of buigsaam hou.

Riglyne vir onderrig

Die eerste twee selfverdedigingsbewegings – die elmboogkaphou en die klaphou – is gemik op 'n aanvaller se gesig of nek. Vir die kniestamp mik jy na die lies. Om doeltreffend te wees, verg al drie bewegings nabye kontak, so hopelik hoef leerders dit nooit te gebruik nie.

Ondersteuning

Laat die leerders in groepe van drie werk. Elke leerder moet vir hom of haar 'n moontlike situasie in die lewe voorstel wat kan vereis dat hulle selfverdediging sal moet toepas. Laat die leerders dan besluit watter van die drie strategieë die beste sal wees of 'n ander strategie uitdink.

Kwartaal 4 Formele Assessering

Voorbeeld 1

Jaareindeksamen (70 punte)

Afdeling A

Let wel:

Vir vrae waar die antwoord net een woord is, skryf jy net die vraag se nommer en die woord.

Vir veelkeusevrae skryf jy net die vraag se nommer en die letter van die regte antwoord.

Vraag 1

Gee 'n woord of term vir elke beskrywing:

- 1.1 Jy wil dinge doen sonder dat jy gedwing word. (1)
- 1.2 'n Persoon is seksueel aangetrokke tot iemand van die teenoorgestelde geslag. (1)
- 1.3 Die manier van optrede wat gebruiklik is in jou gemeenskap en gesin. (1)
- 1.4 Vaardighede wat jou help om 'n oplossing te kry; jy kry gewoonlik sommige van die dinge wat jy wil hê, terwyl die ander persoon ook party dinge kry wat hy of sy wil hê, maar geeneen kry alles wat julle wil hê nie. (1)
- 1.5 'n Manier om te sê wat jy wil hê en hoe jy voel sonder om ongeskik te wees. (1)
- 1.6 Die vaardighede wat nodig is om te leer hoe om op 'n sistematiese, opvolgende manier te werk. (1)
- 1.7 'n Soort leer wat uit denke, lees en ontleding bestaan. (1)

Vraag 2

Is dié stellings waar of onwaar?

2.1 Probleemoplossing is die vaardigheid waarmee inligting in kleiner dele opgebreek word om die geheel te verstaan.

2.2 Sintetisering is die vaardigheid waarmee stukke inligting bymekaargesit word om betekenis uit al die inligting te kry.

2.3 Analisering is die vaardigheid waarmee ooreenkomste en verskille gesoek word.

2.4 Kreatiewe denke is die vaardigheid waarmee inligting wat jy reeds een keer tevore gelees het, hersien word.

2.5 Evaluering is die beoordeling van die waarde van inligting. [5]

Vraag 3

Vul die volgende ontbrekende woorde in dié sinne in – ondernemende, realistiese, ondersoekende, sosiale en konvensionele:

1.1 Mense in die _____ loopbaankategorie behoort goeie luister- en kommunikasievaardighede te hê. (1)

3.2 Mense in die _____ loopbaankategorie behoort goeie organisatoriese en klassifiseringvaardighede te hê, en moet goed kan konsentreer. (1)

3.3 Mense in die _____ loopbaankategorie moet entrepreneurs wees en hul idees goed kan kommunikeer. (1)

3.4 Mense in die _____ loopbaankategorie moet hoogs ondersoekend wees. (1)

3.5 Mense in die _____ loopbaankategorie moet gereedskap goed kan gebruik. (1) [5]

Vraag 4

Noem vyf aktiwiteite wat kinestetiese leerders geniet. [5]

Vraag 5

Noem vyf dienste wat die plaaslike regering aan die gemeenskap behoort te lewer. [5]

Puntetotaal Afdeling A: 27 punte

Afdeling B**Vraag 6**

Lees die gevallestudie en beantwoord die vrae:

Maya is 'n graad 8-leerder. Haar ouers wil hê dat sy 'n onderwyser of sosiale werker word, omdat hulle dink dit is gepaste loopbane vir 'n meisie. Maya stel nie belang in enige van dié loopbane nie, maar sy weet nie wat sy sal verkies om te doen nie. Haar gunstelingvakke is Wiskunde, Wetenskap en Kuns en Ontwerp. Haar stokperdjies is om modelvliegtuigies te maak en Sudoku. Sy is baie skaam en het net een hegte vriend by die skool. Sy is lief vir haar land en wil tot die ontwikkeling daarvan bydra.

- 6.1 Verduidelik waarom Maya se ouers se loopbaankeuses nie geskik is vir haar nie. (2)
6.2 Gebruik die inligting hierbo en volg die besluitnemingsproses in die Leerdersboek om 'n gepaste loopbaan vir Maya voor te stel. (6)

[8]

Vraag 7

- 7.1 Verduidelik wat die Trots Suid-Afrikaans-veldtog is. (4)
7.2 Verduidelik wat Sportiewe Kans is. (1)
7.3 Beskryf drie doelstellings van Sportiewe Kans. (3)
7.4 Verduidelik hoe ons sportmense tot nasiebou bydra. (2)

[10]

Vraag 8

Jou skoolhoof het jou gevra om 'n pamflet oor selfmotivering vir aanstaande jaar se graad 8-leerders op te stel, gegrond op jou eie ervaring van die begin van die hoërskool. Skryf twee of drie sinne wat verduidelik waarom dit belangrik is om selfgemotiveerd op hoërskool te wees. Stel dan vier dinge voor wat leerders kan doen om hulself te motiveer. (5 en 4)

[9]

Totaal Afdeling B: 27 punte

AFDELING C

Beantwoord **twee** van die volgende vrae:

Vraag 9

Jou plaaslike koerant hou 'n kompetisie vir 'n voorstel oor 'n "Trots Suid-Afrikaans"-gebeurtenis in jou omgewing. Stel 'n voorstel op, wat die name behoort in te sluit van die verskillende kultuurgroepe wat in jou omgewing woon en 'n beskrywing van wat hulle gemeen het; die hooftrekke van die fokus van die gebeurtenis, en 'n beskrywing van twee aktiwiteite wat verband hou met die algemene belangstellings wat jy hier bo geïdentifiseer het; asook die hooftrekke van die voordele van dié gebeurtenis vir die gemeenskap. [8]

Vraag 10

In die afgelope maand is die volgende voorvalle by jou skool aangemeld:

- Tydens 'n bespreking van kulturele feesvierings in 'n LO-les het 'n leerder beskryf hoe 'n koei geslag is by 'n tradisionele troueplegtigheid wat sy bygewoon het. 'n Klasmaat het haar 'n "barbaar" genoem.
- 'n Leerder het aan 'n Hindoe-leerder gesê hy "gaan hel toe omdat hy baie gode aanbid".
- 'n Groep leerders het Xitsonga op die speelterrein gepraat, en ander leerders het met hulle gespot en hulle uitgelag.

Jou skoolhoof is besorg oor die onverdraagsaamheid wat sommige leerders by die skool teenoor andere toon. Sy het voorstelle oor 'n gedragskode gevra wat sal voorkom dat sulke

voorvalle in die toekoms plaasvind. Watter menseregte word in bogenoemde voorbeelde geskend? Waarom is dit belangrik dat ons verdraagsaamheid aan mekaar betoon? Stel drie items voor vir die gedragkode. [8]

Vraag 11

In jou gemeenskap is die strate en sypaadjies vuil, en daar lê gebreekte vullissake wat verrottende vullis bevat buite baie van die huise omdat dit nie gereeld verwyder word nie. Soms gaan twee weke verby voordat die vullis verwyder word. Party mense het begin om hul vullis te verbrand – 'n praktyk wat jy weet nie kragtens die plaaslike ordonnansies toegelaat word nie – en die rook besoedel die lug.

Skrif aan jou plaaslike raadslid oor dié ongesonde omgewingsprobleem. Jou eerste paragraaf moet in hooftrekke jou kommer oor die probleem van die gesondheidsgevaar in die omgewing beskryf en wys op watter menseregte geskend word. Jou tweede paragraaf behoort 'n plan van aksie voor te stel wat die probleem kan oplos.

[8]

Puntetotaal Afdeling C: 16 punte

Groottotaal: 70 punte

Memorandum: Kwartaal 4 Formele Assessering Voorbeeld 1

Vraag 1

- 1.1 gemotiveerd (1)
- 1.2 heteroseksueel (1)
- 1.3 norm (1)
- 1.4 onderhandeling (1)
- 1.5 besluit (1)
- 1.6 organisasie (1)
- 1.7 teoreties (1)

[7]

Vraag 2

- 2.1 Onwaar
- 2.2 Waar
- 2.3 Onwaar
- 2.4 Onwaar
- 2.5 Waar

[5]

Vraag 3

- 3.1 Sosiale (1)
- 3.2 konvensionele (1)
- 3.3 ondernemende (1)

- 3.4 ondersoekende (1)
- 3.5 realistiese (1)

[5]

Vraag 4

Leer met aksie en beweging, praktiese aktiwiteite; nagebootste ervarings uit die ware lewe, die aanraking, voel en vashou van voorwerpe, eksperimente, die maak van modelle (enige 5). [5]

Vraag 5

Voorsien skoon, veilige water, sanitasiedienste, vullisverwydering, die opstel van ordonnansies om omgewingsgesondheid te verseker (byvoorbeeld om storting te voorkom) en die indiensneming van praktisyns in omgewingsgesondheid om omgewingsgesondheid te beheer (byvoorbeeld om restaurants te kontroleer) [5]

Puntetotaal vir Afdeling A: 27 punte

Vraag 7

- 7.1 Die Trots Suid-Afrikaans-veldtog bevorder Suid-Afrikaanse produkte en dienste om mense te help om hul werk te behou en nuwe ondernemings in Suid-Afrika te laat groei. Organisasies of ondernemings kan aansluit mits hulle produkte of dienste van goeie gehalte het, wat met slegs Suid-Afrikaanse bestanddele gemaak is. (4)
- 7.2 Sportiewe Kans is 'n Suid-Afrikaanse maatskappy wat sport gebruik om mense uit verskillende gemeenskappe te verenig. (1)
- 7.3 Om lewensvaardighede te leer, werkgeleenthede te skep en talent te ontwikkel om kinders 'n gelyke kans te gee om in sport te presteer. (3)
- 7.4 Hulle verteenwoordig ons land. Wanneer hulle dus goed vaar, voel ons trots om Suid-Afrikaners te wees. Hulle verenig mense. (2)

[10]

Kwartaal 4 Formele Assessering

Voorbeeld 2

Jaareindeksamen (70 punte)

Afdeling A

Vraag 1: Veelvoudige keuse

- 1.1 Watter van die volgende is 'n ooreenkoms geteken tussen die Suid-Afrikaanse regering en ander lande regoor die wêreld?
- a. Environmental Health Practitioners
 - b. CITES
 - c. Endangered Wildlife Trust
 - d. Die Wet op Omgewingsbestuur
- (1)
- 1.2 Wat is die naam van die Suid-Afrikaanse spesiale ondersoekteenheid wat sakeondernemings ondersoek wat die omgewing besoedel of beskadig?
- a. die Valke
 - b. die Spesiale Ondersoekteenheid
 - c. die Luiperds
 - d. die Groen Skerpioene
- (1)
- 1.3 Wat is die naam van die internasionale dag waarop mense hulle ondersteuning vir omgewingbewaring toon?
- a. Wêreld-erfenisdag
 - b. Klimaatdag
 - c. Aardedag
 - d. Groen dag
- (1)
- 1.4 Op watter datum is die internasionale dag waarop mense hulle ondersteuning vir omgewingbewaring toon?
- a. 1 Mei
 - b. 22 April
 - c. 27 April
 - d. 10 Mei
- (1)

1.5 Ons het 'n reg op 'n veilige en gesonde omgewing. Wat is ons verantwoordelikheid wat by hierdie reg inskakel?

- Om die omgewing op te pas
- Om ons huise skoon te hou
- Om teen roosterstropery te betoog
- Om omgewingsgesondheidsprogramme te implementeer

(1)

(5)

Vraag 2:

2.1 Pas elke regeringsvlak by die rol wat dit in die bewaring van die omgewing speel

A. Grondwet	1 Stel regulasies in en implementeer wette
B. Nasionale regering	2. Maak munisipale regulasies om die omgewing te beheer
C. Nasionale en provinsiale regering	3 Beskerm omgewingsregte
D. Plaaslike regering	4 Ontwikkel beleidsrigtings en wette

(4)

2.2 Is hierdie stelling waar of onwaar?

Mense in gemeenskappe is verantwoordelik daarvoor om sakeondernemings wat omgewingswette oortree, aan te klag of te rapporteer.

(1)

(5)

Vraag 3: Kies die regte woord uit die twee moontlikhede.

- Onderhandelingsvaardighede sluit in dat (jy/ek) -stellings gebruik word.
- Mense se alledaagse manier van optrede en wat hulle as normaal beskou, word (norme/waardes) genoem.
- As jy seksueel aangetrokke is tot iemand van dieselfde geslag, word dit (heteroseksualiteit/homoseksualiteit) genoem.
- As jy stukke inligting bymekaarsit om al die inligting te probeer verstaan, word dit (analiserings/sintetisering) genoem.
- Wanneer jy kritiek lewer, moet jy probeer om altyd (konstruktief/deeglik) te wees.
- Wanneer jy oor jou standpunt onderhandel, sal jy die waarskynlikste slaag as jy (onderdanige/selfversekerde) liggaamstaal gebruik.

[6]

Vraag 4:

Noem maniere waarop mense vertroue in 'n verhouding kan bou.

[5]

Vraag 5:

- Hoe kan 'n persoon se kultuur sy of haar selfbeeld beïnvloed? (3)
- Noem drie maniere waarop ons 'n positiewe selfbeeld kan bou in die manier waarop ons oor kultuur dink. (3)

[6]

Afdeling B

Vraag 6: Beantwoord die vrae wat op hierdie scenario gebaseer is:

Mandisa woon in 'n gebied waar daar baie bendes en hoë misdadaadysfers is. Sy het onlangs tik gebruik by 'n partytjie. Sy weet dat dit gevaarlik is, maar sy weet nie of sy dwelms wil los of nie.

6.1 Verduidelik hoe Mandisa haar besluit kan neem.

(5)

6.2 Wat kan die gevolge wees as sy voortgaan om dwelms te gebruik? En wat kan die gevolge wees as Mandisa skoon bly van dwelms?

(6)

(11)

Vraag 7: Nasiebou

7.1 Noem twee dinge wat ons moet regkry om ons nasie suksesvol te bou.

(2)

7.2 Beskryf twee maniere wat Suid-Afrikaners gebruik om 'n gemeenskaplike identiteit te skep.

(2)

7.3 Beskryf twee maniere waarop óf individue óf groepe tot nasiebou in Suid-Afrika bygedra het.

(2)

(6)

Vraag 8: Skryf 'n paragraaf oor kultuurdiversiteit.

Skryf 'n paragraaf van nie meer as sewe sinne nie oor 'n verskil tussen jou kultuur en 'n ander kultuur en beskryf hoe mense van die verskillende kultuurgroepe hierdie verskil kan respekteer.

(7)

Afdeling C: 16 punte

(Beantwoord twee van die drie vrae)

Vraag 9: Lees die scenario en skryf dan die brief.

Andrew was dronk by 'n partytjie en het met 'n ouer seun baklei. Hy het later ook seks gehad met iemand by die partytjie en kan nie onthou of hy 'n kondoom gebruik het of nie. Hy is nou bekommerd dat hy dalk met MIV besmet is.

Skryf 'n brief aan Andrew waarin jy vir hom raad gee oor wat om te doen as hy MIV-positief sou wees, en hoe hy homself in die toekoms kan beskerm.

(8)

Vraag 10: Lees die scenario en beantwoord die vraag.

Sê nou jy kom agter dat party van die leerders by jou skool van die jonger leerders boelie. Hulle keer ook dat meisies sport op die skoolgrond beoefen en sê beledigende dinge vir die meisies.

Verduidelik watter menseregte geskend word en gesels oor hoe jy en ander leerders by jou skool hierdie menseregteskendings kan voorkom of stopsit.

(8)

Vraag 11: Beskryf denkvaardighede.

Om op skool en in jou loopbaan goed te vaar, maak jy van verskillende denkvaardighede gebruik: ontleding, samevatting, verduideliking, evaluering, probleemoplossing en kreatiewe denke.

Beskryf drie van hierdie denkvaardighede deur gebruik te maak van voorbeelde uit die aanleer van 'n spesifieke vak op skool. Sê dan watter manier van dink jy die meeste geniet en hoe dit inskakel by 'n loopbaanveld wat jy graag wil volg. (8)

Memorandum: Kwartaal 4 Formele Assessering Voorbeeld 2

Jaareindeksamen (70 punte)

Afdeling A

Vraag 1:

- 1.1 b
- 1.2 d
- 1.3 c
- 1.4 b
- 1.5 a

(5)

Vraag 2:

2.1

A. Grondwet	3 Beskerm omgewingsregte
B. Nasionale regering	4 Ontwikkel beleidsrigtings en wette
C. Nasionale en provinsiale regering	1 Verskaf regulasies en implementeer wette
D. Plaaslike regering	2 Stel munisipale regulasies in om die omgewing te beheer

(4)

2.2 Waar

(1)

(5)

Vraag 3: Kies die regte woord uit die twee moontlikhede.

- 3.1 ek
- 3.2 norme
- 3.3 homoseksualiteit
- 3.4 sintetiserende
- 3.5 konstruktiewe
- 3.6 selfversekerde

[6]

Vraag 4:

Maniere waarop mense vertroue in 'n verhouding kan bou, is om die persoon te aanvaar vir wie hy of sy is en om nie te probeer om hom of haar te verander nie; wees eerlik, maar moenie dinge sê om iemand seer te maak nie; ondersteun en moedig jou maat aan; wees

geloofwaardig; wees bereid om 'n vergelyk te tref; wees betroubaar; moet nie besitlik of beherend wees nie en praat openlik oor jou gedagtes en gevoelens. (enige 5)

[5]

Vraag 5:

- 1.1 Kultuur sluit ons geskiedenis in en is 'n belangrike deel van ons identiteit. Ons kultuurgroep leer ons ook hoe om op te tree sodat andere ons aanvaar. (3)
- 1.2 Respekteer ons kultuur en dié van ander mense; dink na oor wat mense van verskillende kulture met mekaar kan deel; en dink na oor wat jy van mense van ander kulture kan leer. (3)

[6]

Afdeling B

Vraag 6:

- 6.1 Mandisa moet 'n lys maak van die dinge wat maak dat sy die dwelm wil gebruik, en 'n lys van wat haar sal keer om die dwelm te gebruik. Sy sal al hierdie faktore moet opweeg en 'n heldere besluit neem. Aanvaar ook 'n lys van gevolge, of 'n lys van die ondersteuning wat sy nodig het. (5)
- 6.2 Leerders se antwoorde sal wissel maar moet insluit liggaamlike, emosionele, gesins-, en finansiële probleme wat waarskynlik sal volg as Mandisa aanhou om tik te gebruik: bv. Sy sal verslaaf raak, haar vel, tande, hare en interne organe sal beskadig word, sy sal konflik met haar gesinslede optel, betrokke raak by geweld en misdaad, verkrag word of iemand verkrag, ens. Positiewe gevolge kan dalk insluit die gevoel dat sy iewers tuis/gemaklik voel, dat haar vrees vir die benedeelde verlminder, gewigsverlies, ens. Die gevolge as sy nugter bly kan wees dat sy deur haar vriende verwerp word, haar studies sal kan voltooi, genoeg geld sal hê vir die toekoms, hoërisiko-aktiwiteite wat kan uitloop op MIV-infeksie vermy, tienerswangerskap, geweld, en uiteindelik die dood. Nuwe maniere ontdek wat haar kan help om alles te hanteer, ens. (6)

(11)

Vraag 7:

- 7.1 Enige twee van die volgende: skep 'n gemeenskaplike, gedeelde Suid-Afrikaanse identiteit. Maak seker dat ons demokrasie goed werk. Voldoen aan mense se basiese behoeftes soos kos, behuising, gesondheidsorg, opvoeding en werkgeleenthede. (4)
- 7.2 Enige twee van die volgende: nasionale simbole, met inbegrip van al die tale en kulture van Suid-Afrika se mense in ons nasionale identiteit, identifiseer met en bou op die dinge wat ons deel, byvoorbeeld, geniet musiek en sport – alles wat Suid-Afrikaners in gemeen het. (4)
- 7.3 Enige relevante voorbeelde – bv. mense van ander kultuurgroepe moet in die huis welkom wees, deel hulpbronne met skole uit ander gebiede, Trots Suid-Afrikaanse logo ensovoorts. Maak seker dat die leerders beskryf hoe hierdie dinge tot nasiebou bydra, eerder as om net lyste te maak van mense of groepe se name. (2)

(10)

Vraag 8:

Die eerste twee of drie sinne moet 'n verskil beskryf tussen die leerder se kultuur en 'n ander kultuur. Die leerder moet daarna maniere voorstel waarvolgens mense van die verskillende kultuurgroepe hierdie verskil kan respekteer. Leerders kan ook noem hoe hierdie aspek van hulle kultuur hulle beïnvloed het, of hoe hierdie verskil misverstande en struikelblokke tot gevolg kan hê.

(8)

Afdeling C

(Leerders moet twee van die drie vrae beantwoord)

Vraag 9:

Die raad in die brief moet 'n MIV-toets insluit, sodat hy weet wat sy status is. As hy positief toets, sal hy sy kliniek gereeld moet besoek, gesonde kos moet eet, fiks bly en 'n positiewe houding moet aankweek. Hy sal vir die res van sy lewe ARV-middels moet gebruik sodra sy CD4-telling tot onder 350 daal. Om homself in die toekoms te beskerm, moet hy wegbly van drank, bakleiery en onveilige seks. Om na te dink oor wat hy in sy lewe wil bereik – wat sy drome is, en om dan te besluit of sy hoërisikogedrag hom sal help om dit te bereik.

(8)

Vraag 10:

Regte wat geskend word sluit in die reg op die waardigheid, veiligheid en sekuriteit van die persoon, en die reg op gelykheid. Idees om menseregteskending te voorkom sal wissel, maar kan insluit om dit aan die skoolhoof te rapporteer, of aan die polisie of volwassenes wat jy vertrou, opstaan vir ander se regte, mense bewus maak van/opvoed ten opsigte van hulle regte, om op verskeie maniere aktief te word. (6 punte vir identifikasie en beskrywing van die misbruik en 4 vir idees om dit te voorkom of te verhoed.)

(8)

Vraag 11:

Leerders moet drie van die denkvaardighede op die lys beskryf (3 punte); 'n voorbeeld verskaf van wanneer hulle daardie vaardigheid in hulle vakke aanwend (3 punte); ontleding, samevatting, verduideliking, evaluering, probleemoplossing en kreatiewe denke. Dan moet hulle sê watter denkwysie hulle die meeste geniet en hoe dit inskakel by 'n loopbaanveld wat hulle eendag wil volg (1 + 3).

(8)

Liggaamsopvoedingtaak (LOT) (30 punte)

Leerders se deelname sowel as bewegingsprestasie sal kwartaalliks in Lewensoriëntering geassesseer word.

- Vir deelname, ken vir elke leerder 'n punt uit 20 toe volgens die kriteria op bladsy 18 van hierdie Onderwysersgids.
- Assesseer leerders se bewegingsprestasie 2 keer per kwartaal vir 'n totaal van 10 punte (5 punte × 2) volgens Kriterium 2 op bladsy 18 van hierdie gids.

Review Copy